

COI Focus

ALBANIË

Algemene situatie

15 december 2022 (update)

Cedoca

Oorspronkelijke taal: Nederlands

DISCLAIMER:

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van het verzoek om internationale bescherming. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen. De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemd worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

This COI-product has been written by Cedoca, the Documentation and Research Department of the CGRS, and it provides information for the processing of individual applications for international protection. The document does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of the application for international protection. It follows the Common EU Guidelines for processing country of origin information (April 2008) and is written in accordance with the statutory legal provisions.

The author has based the text on a wide range of public information selected with care and with a permanent concern for crosschecking sources. Even though the document tries to cover all the relevant aspects of the subject, the text is not necessarily exhaustive. If certain events, people or organisations are not mentioned, this does not mean that they did not exist.

All the sources used are briefly mentioned in a footnote and described in detail in a bibliography at the end of the document. Sources which have been consulted but which were not used are listed as consulted sources. In exceptional cases, sources are not mentioned by name. When specific information from this document is used, the user is asked to quote the source mentioned in the bibliography.

This document can only be published or distributed with the written consent of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons.

Inhoudstafel

Lijst van afkortingen	3
Inleiding.....	4
1. Democratie.....	5
1.1. Algemeen	5
1.2. Politieke omstandigheden en organisatie van verkiezingen	6
1.3. Strijd tegen corruptie	11
1.4. Strijd tegen de georganiseerde misdaad	14
1.5. Toetredingsproces tot de EU.....	16
2. Rechtstoestand/rechtsbescherming.....	18
2.1. Wetgeving in verband met bescherming en toepassing in de praktijk	18
2.2. Veiligheidsdiensten	20
2.2.1. Algemene werking	20
2.2.2. Klachten in verband met de politie.....	23
2.3. Gerecht	24
2.3.1. Algemene werking	24
2.3.2. Algemene doorlichtingsprocedure	27
2.3.3. Andere hervormingen in het kader van het <i>justice reform package</i>	29
2.4. Systeem van daadwerkelijke rechtsmiddelen tegen schending van rechten en vrijheden zoals neergelegd in het EVRM, BUPO-verdrag en anti-folterverdrag	31
2.4.1. Beroepsmogelijkheden	31
2.4.2. Juridische bijstand in de gewone rechtsgang	31
2.5. Bijkomende toegangsmogelijkheden tot bescherming	33
2.5.1. Albanese Ombudsdienst	33
2.5.2. Commissioner for Protection against Discrimination (CPD)	34
2.5.3. Ngo's en internationale mensenrechtenorganisaties	35
2.6. Detentieomstandigheden	36
3. Specifieke situaties	38
3.1. Roma en Egyptenaren	38
3.2. Huiselijk geweld	42
3.3. LGBTI.....	47
3.4. Journalisten, activisten, vrijheid van meningsuiting	50
3.5. Bloedwraak.....	53
Samenvatting	58
Bibliografie.....	60

Lijst van afkortingen

AI	Amnesty International
AMA	Audio-visual Media Authority
ASP	Albanian State Police
BIRN	Balkan Investigative Reporting Network
CEDAW	Committee on the Elimination of Discrimination against Women
CPD	Commissioner for the Protection against Discrimination
CPT	European Committee for the Prevention of Torture
DP	Democratic Party of Albania
EASO	European Asylum Support Office
EC	Europese Commissie
ECRI	European Commission against Racism and Intolerance
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
HJC	High Judicial Council
HPC	High Prosecutorial Council
LGBTI	lesbian, gay, bisexual, transgender en intersex
NAPIRE	National Action Plan for the Integration of Roma and Egyptians
NBI	National Bureau of Investigation
OSAC	Overseas Security Advisory Council
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PLASC	Primary Legal Aid Service Centres
RAE	Roma, Ashkali, Egyptenaren
RSF	Reporters Sans Frontières
SIAC	Service of Internal Affairs and Complaints
SMI	Socialist Movement for Integration
SP	Socialist Party of Albania
SPAK	Special Anti-Corruption Structure (Albanian: Struktura e Posaçme Anti-Korrupsion)
TI	Transparency International
UNDP	United Nations Development Programme
USDoS	United States Department of State
VN	Verenigde Naties

Inleiding

Deze COI Focus geeft zicht op de actuele situatie in Albanië. De informatie in deze COI Focus loopt tot en met 24 november 2022.

Dit document is een actualisering van de gelijknamige COI Focus van 15 juni 2020.

De aandacht gaat hierbij specifiek uit naar de rechtstoestand, de toepassing van de rechtsvoorschriften in het democratische stelsel, de politieke omstandigheden, de mate waarin vervolging of mishandeling voorkomen en er tegen eventuele vervolging of mishandeling bescherming geboden wordt.

Het eerste hoofdstuk analyseert de staat van de democratie. Hierbij gaat de aandacht naar de capaciteit van het kiesstelsel en naar de gang van zaken in de politiek tijdens de laatste jaren, maar ook naar de strijd tegen corruptie en de georganiseerde misdaad.

In het tweede hoofdstuk gaat de aandacht naar de wetgeving in verband met de bescherming van burgers (inclusief de toepassing ervan) tegen eventuele schendingen van de mensenrechten. Verder is er aandacht voor het functioneren van het gerecht en de veiligheidsdiensten. Dit hoofdstuk biedt ook een overzicht van de mogelijke rechtsmiddelen in geval van een eventuele schending van bepaalde rechten en vrijheden.

Het derde hoofdstuk onderzoekt een aantal heel specifieke situaties, met name de situatie van Roma en Egyptenaren; slachtoffers van huiselijk geweld; LGBTI-personen; journalisten en activisten en slachtoffers van een bloedwraak.

Deze COI Focus is gebaseerd op een brede waaier van relevante en actuele COI-bronnen over Albanië. Het gaat hierbij over publicaties van andere lidstaten van de Europese Unie (EU), de European Union Agency for Asylum (EUAA)¹, de United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), de Raad van Europa en het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken (United States Department of State, USDOS), alsook publicaties van internationale ngo's en organisaties (Freedom House, Amnesty International (AI), Human Rights Watch (HRW), de Bertelsmann Stiftung, Reporters Without Borders). Ten slotte zijn ook een aantal Albanese bronnen opgenomen zoals de Ombudsdienst, nationale ngo's en nationale en internationale mediakanalen.

Ook de relevante informatie uit de jaarlijkse landenrapporten van de Europese Commissie (EC) maakt deel uit van dit overzicht. In deze rapporten evalueert de EC de lokale implementering van het EU-uitbreidingsbeleid voor Albanië. Dit uitbreidingsbeleid is gebaseerd op vooropgestelde criteria waarvan sommige ook relevant zijn in dit COI-overzicht.

Sinds jaren volgt Cedoca de situatie in Albanië op de voet. Informatie over de jaren vóór 2016 is, voor zover niet relevant, niet opgenomen in dit overzicht.

---

¹ Voorheen EASO.

1. Democratie

1.1. Algemeen

Albanië is sinds 1991 een parlementaire democratie waar de politieke rechten en vrijheden van alle burgers gewaarborgd zijn. Het gaat over een éénkamerstelsel met een parlement (de *Kuvendi i Republikës së Shqipërisë*) dat verkozen wordt via een evenredige vertegenwoordiging uit 12 regionale districten. De leden van het parlement zetelen voor vier jaar. De premier wordt door de meerderheid aangeduid en de president – die geen uitvoerende macht heeft maar aan het hoofd staat van het leger en ook een belangrijke rol speelt bij de aanstelling van de belangrijkste rechters – wordt verkozen door het parlement voor maximaal twee ambtstermijnen van vijf jaar.²

Artikel 7 van de Grondwet stelt dat het bestuurlijk systeem van Albanië gebaseerd is op de scheiding en de uitbalancerende van de wetgevende, uitvoerende en rechtelijke macht.³

Volgens de Bertelsmann Stiftung (2022), een internationale instelling die onderzoek verricht naar sociale evoluties in Europa en de Verenigde Staten (VS) met het oog op een optimalisering van het ondernemersklimaat en van de trans-Atlantische samenwerking, zijn er in Albanië geen politieke of sociale groepen die de legitimiteit van de democratie of de Grondwet als basis ervan in vraag stellen. Als gevolg van de ervaring van de dictatuur staan de Albanese, volgens deze bron, op solide wijze achter de democratie als ultieme doel van de transitie. Alle politieke en sociale actoren hebben eensgezind de democratie aanvaard als de enige te bewandelen weg. Alle grote hervormingen, de voortdurende institutionele veranderingen, de politieke agenda's en de openbare debatten worden allemaal gezien als vooruitgang op de weg naar democratie en, nog steeds volgens deze bron, ook naar de Europese integratie.⁴

Niettemin brengt de Europese Commissie (EC) in 2018 een officiële communicatie uit waarin de staat van de democratie in Albanië (net als in de andere landen van de westelijke Balkan) in verband wordt gebracht met het fenomeen *state capture* (het kapen van de staat). Het gaat over een sterke verwevenheid tussen politieke en economische elites waarbij ook corruptie (zie 1.3.) en georganiseerde misdaad (zie 1.4.) een fundamentele rol spelen. Het gevolg van de verwevenheid is dat de politiek (op alle niveaus) uitgebreid tussenkomt bij het gerecht, de overheidsadministraties en de media. Het fenomeen geeft aanleiding tot een gevoel van straffeloosheid en ongelijkheid in de samenleving.⁵

Het fenomeen *state capture* is in 2020 ook door het Clingendael-instituut en door Transparency International (TI), een internationale *watchdog* die de internationale anticorruptiebeweging aanvoert, in detail uit de doeken gedaan:

"State capture is understood as efforts by private actors and public actors with private interests to redirect public policy decisions away from the public interest, using corrupt means and clustering around certain state organs and functions."⁶

"State capture can be defined as systemic political corruption in which politicians exploit their control over a country's decision-making processes to their own advantage."⁷

² Freedom House, 25/08/2016, [url](#)

³ Euralius, 29/04/2021 (last check), [url](#)

⁴ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, p.15, [url](#)

⁵ EC, 06/02/2018, p.3, [url](#)

⁶ TI, 2020, p.6, [url](#)

⁷ Clingendael Institute, 20/09/2020, p.1, [url](#)

“State capture refers to a process in which (political) actors infiltrate state structures with the help of clientelist networks and use these state structures as a mantle to hide their corrupt actions. These political elites can exploit their control over state resources and powers for private or partypolitical gain. In its most extreme form, state capture entrenches itself into every part and level of society and state, leading to the monopolisation of power in the hands of one political party and its leadership.”⁸

Volgens het Clingendael-instituut (2020) is cliëntelisme het essentiële onderdeel van *state capture*. De machtsbasis voor de politieke elites zijn cliëntelistische netwerken waarbij politici hun kiezers bedienen met overheidsmiddelen. Het kapen van de staat gaat, volgens deze bron, dan ook veel verder dan kleinschalige corruptie ten voordele van het eigen netwerk. Het gaat over een systematisch misbruik van de overheidsmiddelen dat het democratische principe van *checks* en *balances* aanvreet, in het voordeel van de heersende partij.⁹

In het rapport van TI (2020) staat hierbij nog uitgelegd dat er na de val van het communisme in Albanië eigenlijk nog geen vruchtbare grond voorhanden was om een echt democratiseringsproces (met burgermaatschappij) van start te laten gaan. Zo wijst het rapport op de blijvende aanwezigheid van clanstructuren in Albanië die er (via nepotisme en vriendjespolitiek) nog altijd een invloed blijven hebben op het politieke leven, op de ontwikkeling van rechtstaat, op sociale interacties, op politieke allianties, op politieke voorkeuren en op de samenstelling en op de opbouw van de openbare administratie.¹⁰

TI heeft in 2021 ook nog een ander rapport over *state capture* gepubliceerd dat exclusief over Albanië gaat. Hierin staat dat het begrip lang als een stadslegende werd gezien maar dat intussen in alle domeinen van de Albanese samenleving tendensen van *state capture* zijn blootgelegd. De vrees voor het kapen van het gerecht door machtige individuen en door corrupte politici heeft uiteindelijk aan de basis gelegen van alle grote hervormingen van dit specifieke domein (zie [2.](#)).¹¹

De volgende hoofdstukken behandelen een aantal aspecten van de staat van de democratie in Albanië meer in detail. Het gaat hierbij over de politieke omstandigheden en de manier waarop verkiezingen worden georganiseerd ([1.2.](#)), over de strijd tegen corruptie en tegen de georganiseerde misdaad ([1.3.](#) en [1.4.](#)) en over de inspanningen om zich te voegen naar de waarden en normen van de EU ([1.5.](#)).

1.2. Politieke omstandigheden en organisatie van verkiezingen

Algemeen gesproken schrijft het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport (2021 en 2022) dat burgers in Albanië over het (grondwettelijke) recht beschikken om hun regering te kiezen via vrije, eerlijke en regelmatig georganiseerde verkiezingen (gebaseerd op algemeen en gelijk stemrecht).¹²

Freedom House (2019, 2022), een Amerikaanse ngo die onderzoek verricht naar democratie, politieke vrijheden en mensenrechten, schrijft hierover in het algemeen dat het meerpartijensysteem van Albanië ruime kansen biedt voor oppositiepartijen om deel te nemen aan het politieke proces en dat verkiezingen al geresulteerd hebben in machtswissels van de ene partij naar de andere.¹³ Anderzijds schrijft deze organisatie in 2021 en 2022 ook nog dat individuen wel over een vrije politieke keuze

⁸ Clingendael Institute, 20/09/2020, pp.2-3, [url](#)

⁹ Clingendael Institute, 20/09/2020, pp.2-3, [url](#)

¹⁰ Transparency International, 2020, p.10, [url](#)

¹¹ Transparency International, 2021, p.2, [url](#)

¹² USDoS, 30/03/2021, [url](#); USDoS, 13/04/2022, p.16, [url](#)

¹³ Freedom House, 28/02/2022, [url](#); Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

beschikken maar dat machtige economische actoren, mediaholdings en criminele organisaties evenzeer invloed op de politiek uitoefenen.¹⁴

Freedom House wijst er ook op dat de politieke cultuur in Albanië georganiseerd is rond een aantal leidende persoonlijkheden.¹⁵ Dezelfde analyse is ook te lezen op de website van Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (een denktank en online krant die gespecialiseerd is in Zuid-Oost Europa). De politieke omstandigheden in Albanië worden niet alleen gekenmerkt door een grote polarisatie tussen de partijen maar ook door de grote macht die in deze partijen gecentraliseerd is bij een beperkt aantal kopstukken en persoonlijkheden. De analyse wijst erop dat dit het gevolg is van een oud politiek akkoord uit 2008 dat de partijleiders absolute macht verleent over de lijst van kandidaten bij de parlementsverkiezingen. Sindsdien leggen politici enkel rekenschap af aan hun leider en niet aan hun kiezers. Volgens de denktank gaan de debatten in het parlement daarom eerder over politici dan over inhoudelijke onderwerpen.¹⁶

Op 29 april 2017 heeft het Albanese parlement Ilir Meta verkozen tot president.¹⁷ In het *Nations in Transit Report* (2018) wijst Freedom House erop dat zijn verkiezing, die door veel Albanezen als hét symbool van corruptie wordt gezien, afbreuk doet aan de effecten van de vooruitgang in de strijd tegen corruptie (zie [1.3.](#)).¹⁸

In juni 2017 hebben ook parlementsverkiezingen plaatsgevonden. In de aanloop naar deze stembusslag heeft de Democratic Party (DP) een parlementsboykot van vier maanden gehouden.¹⁹ De verkiezingen konden uiteindelijk plaatsvinden door een politieke overeenkomst (*cross party agreement*) hierover tussen Edi Rama (de leiders van de Socialist Party (SP)) en Lulzim Basha (toenmalig leider van de DP). Deze overeenkomst voorzag de (tijdelijke) benoeming van een aantal DP-politici op sleutelposities in Albanese instellingen om de organisatie en opvolging van vrije en eerlijke verkiezingen te garanderen. Het ging over regeringsposities in zes ministeries (waaronder het vice-premierschap) en posities bij de Ombudsdienst ([zie 2.5.1.](#)) en in kiescommissies.²⁰

De verkiezingen zijn gewonnen door de (regerende) SP met 74 zetels (48,30 %), vóór de DP met 43 zetels (28,80 %). De Socialist Movement for Integration (van Ilir Meta SMI) heeft 19 zetels (14,20 %) veroverd. 46 % van de stemgerechtigden heeft zijn stem uitgebracht.²¹

Op 27 augustus 2017 kondigt zittend premier Rama (SP) de start van zijn nieuwe kabinet aan met als sleutelwoorden werk en voorspoed.²² Het *Nations in Transit* rapport van Freedom House (2018) ziet in de nieuwe, grote meerderheid van de SP in het parlement een kans om de corruptie in het gerecht (en omkoping bij de ambtenarij) (zie [1.3.](#)) te verminderen maar ook een risico dat de SP op een autoritaire manier zal beginnen te regeren. Volgens dit rapport houdt de totale controle van premier Rama over de SP en zijn stabiele meerderheid in het parlement, gecombineerd met zijn grote controle over de regering een gevaar in dat er autoritaire tendensen zullen ontstaan en dat meer en meer overheidsinstellingen onder de controle van Rama gebracht zullen worden.²³

Het *Albania 2018 Report* van de EC wijst op het probleemloze en ordelijke verloop van deze verkiezingen.²⁴ Een rapport van het Albanian Helsinki Committee (internationale, ngo en *watchdog* die via juridische bijstand de menselijke waardigheid en de rechtspraak beschermt, AHC) stelt dat het

¹⁴ Freedom World, 11/05/2021, [url](#)

¹⁵ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

¹⁶ Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa, 09/01/2020, [url](#)

¹⁷ EWB, 29/04/2017, [url](#)

¹⁸ Freedom House, 11/04/2018, [url](#)

¹⁹ Freedom House, 20/04/2018, [url](#)

²⁰ Nottingham University, 28/06/2017, [url](#); OSCE/ODIHR, 28/09/2017, p.1, [url](#)

²¹ OSCE/ODIHR, 28/09/2017, [url](#)

²² Balkan Insight, 27/08/2017, [url](#)

²³ Freedom House, 20/04/2018, [url](#)

²⁴ EC, 17/04/2018, [url](#)

verkiezingsproces van 25 juni 2017 in alle etappes de wil van de kiezer heeft gerespecteerd en zodoende het vertrouwen heeft verhoogd in het beheer van de verkiezingen.²⁵

Maar, volgens een observatiemissie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) (2017), is er opnieuw sprake van een selectieve en inconsistente toepassing van de wet, politisering van verkiezingsinstellingen, beweringen van het kopen van stemmen en druk op kiezers. Verder zijn belangrijke procedures niet volledig gerespecteerd in een groot aantal kiesbureaus.²⁶

Het Schweizerische Flüchtlingshilfe, een Zwitserse koepelorganisatie die asielzoekers en vluchtelingen bijstaat, heeft in januari 2019 via het Balkan Investigative Reporting Network (BIRN, een netwerk voor ngo's die mensenrechten, vrijheid van meningsuiting en democratische waarden in de Balkan ondersteunen) aan het licht gebracht dat hooggeplaatste SP-politici, met de steun van actoren uit de georganiseerde misdaad, in verschillende steden stemmen zouden gekocht hebben bij de parlementsverkiezingen van 2017. In de Duitse krant BILD (geciteerd in het rapport van Schweizerische Flüchtlingshilfe) zijn in juni 2019 transcripties gepubliceerd van afgeluisterde gesprekken waarbij ook premier Rama hierover zou te horen zijn. Volgens Balkan Insight (5 juni 2019) (eveneens geciteerd in het rapport van Schweizerische Flüchtlingshilfe) tonen deze transcripties aan dat verschillende SP-politici (onder wie burgemeesters en parlementsleden) nauw verbonden zijn met criminele netwerken die actief zijn in de drugshandel. Zo is op de tapes aan het licht gekomen dat SP-politici met een zekere Astrit Aydyalai (lid van een crimineel netwerk) overlegd hebben over hoe SP-kandidaten geholpen kunnen worden om de verkiezingen te winnen door druk uit te oefenen op de kiezers.²⁷

Ook het rapport van TI (2020) over het kapen van de staat (zie [1.1.](#)) schetst het voorbeeld van een lokale burgemeester (van Durrës) die met een lokale clan heeft samengewerkt. In ruil voor hun stemmen kregen de leden van de clan een voorkeursbehandeling van lokale instellingen.²⁸

Vanaf eind 2018 en het voorjaar van 2019 worden in Tirana grote en aanhoudende protesten gehouden tegen de regering van Edi Rama. De DP sluit zich bij deze protesten aan en kiest opnieuw voor een parlementsboycot. Alle 65 (DP) parlementsleden trekken zich terug uit het parlement. Ook de parlementsleden van de SMI sluiten zich bij de parlementsboycot aan. Hierdoor is het politieke bestel enige tijd zonder zetelende oppositie waardoor de legitimiteit van het parlement in het gedrang komt. Vanaf maart 2019 worden de straatprotesten ook gewelddadig. Premier Rama kan uiteindelijk verder regeren omdat een aantal opvolgers binnen de twee oppositiepartijen de vrijgekomen zetels aanvaarden.²⁹

Het AHC merkt in 2019 op dat Albanië er vooralsnog niet in geslaagd is om wijzigingen (zoals aanbevolen door de OVSE) aan te brengen in de kieswet. Volgens het AHC gijzelt het monopolie van de politieke partijen deze hervormingen.³⁰

In 2019 stelt Freedom House dat de twee belangrijkste partijen scherp gepolariseerd zijn en overgeleverd zijn aan de rivaliteit van een aantal persoonlijkheden.³¹ Ook het *Albania 2019 Report* van de EC stelt dat de sterke polarisatie in de politieke sfeer aanhoudt. Dit rapport verwijst eveneens naar de boycot van het parlement door de oppositie en het vervangen van de parlementsleden door opvolgers om het vereiste quorum voor een functionerend parlement te kunnen bereiken.³²

²⁵ AHC, 06/2017, [url](#)

²⁶ OSCE/ODIHR, 28/09/2017, p.1, [url](#)

²⁷ SFH-OSAR, 03/09/2019, [url](#)

²⁸ TI, 2020, p.13, [url](#)

²⁹ DW, 21/02/2019, [url](#); Balkan Insight, 16/02/2019, [url](#); IBNA, 18/02/2019, [url](#)

³⁰ AHC, 03/2019, [url](#)

³¹ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

³² EC, 29/05/2019, [url](#)

In juni 2019 zijn er berichten dat westerse landen steeds bezorgder zijn over de gespannen politieke sfeer in Albanië en over het geweld bij de straatprotesten in de aanloop naar de lokale verkiezingen.³³

In de aanloop naar de lokale verkiezingen van 30 juni 2019 beslissen de belangrijkste oppositiepartijen DP en de SMI om deze verkiezingen te boycotten.³⁴

Op 9 juni 2019 annuleert toenmalig president Meta de verkiezingen in een context van aanhoudende en soms gewelddadige straatprotesten. Vervolgens dreigt premier Rama ermee om via het parlement de president te laten afzetten door het Grondwettelijk Hof. Dit hof kan echter niet optreden omdat het op dat moment nog te weinig rechters telt als gevolg van de algemene doorlichtingsprocedure voor rechters en procureurs (zie [1.3.](#) en [2.3.2.](#)).³⁵ Het parlement stemt op 13 juni 2019 een resolutie die stelt dat de beslissing van president Meta om de verkiezingen te annuleren ongeldig is.³⁶

De verkiezingen vinden uiteindelijk plaats maar dit gebeurt met een bijzonder lage opkomst en zonder deelname van de oppositiepartijen tegen de SP.³⁷

Volgens het jaarlijkse USDoS-mensenrechtenrapport (2020) hebben verschillende oppositiepartijen de lokale verkiezingen geboycot uit bezorgdheid voor het samenspannen tussen regering en de georganiseerde misdaad met de bedoeling om verkiezingsfraude te plegen. Nog volgens dit rapport is bij deze verkiezingen opnieuw sprake van het gebruik van publieke fondsen voor verkiezingscampagnes en van politieke beïnvloeding van de media.³⁸

De OVSE-observatiemissie trekt eerder negatieve conclusies uit het verloop van de verkiezingen van juni 2019 en verwijst hiervoor naar het gebrek aan belangstelling van het electoraat, de oppositieboycot, de grote druk en de wettelijke onzekerheid. De OVSE-observatiemissie wijst er in haar voorlopige rapport op dat 31 van de 61 kandidaat-burgemeester geen tegenkandidaat hadden, dat er een klimaat van polarisatie heerste en dat de kiescommissie nog altijd niet gedepolitiseerd is.³⁹ In haar eindrapport (september 2019) beklemtoont de OVSE nogmaals de negatieve effecten van het uitblijven van een akkoord over een kieshervorming.⁴⁰

In november 2019 hebben de co-rapporteurs van de Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) voor de monitoring van Albanië een bezoek gebracht aan Tirana en eveneens uitdrukkelijk gesteld dat een electorale hervorming cruciaal is om de aanslepende politieke crisis te overwinnen.⁴¹

Op 31 juli 2020, één jaar voor de nieuwe parlamentsverkiezingen, ratificeert president Meta een vernieuwde kieswet. Dit is het resultaat van politieke onderhandelingen op 14 januari en 5 juni 2020.⁴² De EC verwelkomt dit onmiddellijk via een twitterbericht.⁴³ Maar, in het *Albania Report* van de EC (2020) wordt erop gewezen dat de uiteindelijke overeenkomst (inclusief amendementen) pas op 5 oktober 2020 door het parlement is goedgekeurd en dat de politieke dialoog over de hervorming (en de implementering) van de kieswet voor verbetering vatbaar blijft.⁴⁴ Volgens een artikel in *Le Courier des Balkans* (2020) verzwakt de vernieuwde kieswet zelfs de positie van de oppositiepartijen omdat

³³ Balkan Insight, 03/06/2019, [url](#)

³⁴ Balkan Insight, 12/04/2019, [url](#)

³⁵ Balkan Insight, 10/06/2019, [url](#); BBC News, 09/06/2019, [url](#)

³⁶ Balkan Insight, 14/06/2019, [url](#)

³⁷ Aljazeera, 01/07/2019, [url](#)

³⁸ USDoS, 11/03/2020, p.14, [url](#)

³⁹ OSCE/ODHIR, 01/07/2019, [url](#)

⁴⁰ OSCR/ODHIR, 05/09/2019, [url](#)

⁴¹ CoE, 07/11/2019, [url](#)

⁴² IBNA, 31/07/2020, [url](#)

⁴³ EWB, 23/07/2020, [url](#)

⁴⁴ EC, 06/10/2020, [url](#)

het bij verkiezingen voortaan verboden is om coalities te vormen en gemeenschappelijke lijsten samen te stellen.⁴⁵

De nieuwe parlementsverkiezingen vinden op 25 april 2021 plaats. Er is hierbij opnieuw sprake van een campagne met wederzijdse beschuldigingen, verdelende retoriek, publieke intimidaties, gewonden en zelfs dodelijke slachtoffers tijdens demonstraties.⁴⁶ Zittend premier Rama roept achteraf de overwinning uit.⁴⁷ In september 2021 stelt hij zijn nieuwe kabinet voor. De meerderheid van de ministers zijn vrouwen.⁴⁸

Volgens een verslag van PACE voorziet het wettelijk kader een adequate basis voor het houden van democratische verkiezingen. Volgens het verslag zijn de electorale hervormingen van 2020 gebaseerd op een brede politieke consensus. Toch is in dit verslag ook nog sprake van ambiguïteiten, inconsistenties en niet aangepakte adviezen uit het verleden.⁴⁹

Volgens het verslag van de OVSE-observatiemissie waren de parlementsverkiezingen (keuzemogelijkheden, campagne, wettelijk kader) vrij en hebben ze plaatsgevonden in een wettelijk kader dat de basisvrijheden respecteert. De belangrijkste stakeholders hebben genoeg vertrouwen in de organisatie om eraan deel te nemen. Anderzijds schrijft dit rapport over de grote voordelen waarover de regerende partij tijdens deze verkiezingen beschikt (controlemogelijkheden, misbruik van administratieve middelen, positieve verslaggeving door media). Ook is er, volgens dit verslag, opnieuw sprake van het kopen van stemmen.⁵⁰ Volgens een artikel in Balkan Insight noemen internationale verkiezingswaarnemers stemmenkoperij een blijvend ernstig probleem.⁵¹

Na zijn poging om de lokale verkiezingen in 2019 te annuleren, blijft de president in een ernstig conflict met het parlement verwickeld. In maart 2020 organiseert de president zelfs een betoging tegen de regering. De president verwijt premier Rama een poging tot putsch uit te voeren. Uiteindelijk start het parlement in mei 2021 een afzettingsprocedure tegen president Meta.⁵²

In september 2021 keren de parlementsleden van de DP terug naar het parlement na een boycot van 30 maanden (twee en een half jaar). De historisch prominente leider Sali Berisha maakt geen deel uit van de parlementaire groep van zijn eigen partij omdat hij omwille van zijn betrokkenheid bij corruptiezaken op 19 mei 2021 in de Verenigde Staten als persona non grata is uitgeroepen.⁵³

Het *Albania 2021 Report* van de EC wijst erop dat het parlement, ondanks de restricties door de coronapandemie, haar werkzaamheden (280 wettelijke besluiten en 21 afwijzingen van presidentiële decreten over een periode van één jaar) en toezichtsrol op de regering (18 interpellaties) nooit heeft opgegeven.⁵⁴ In februari 2022 richt het parlement, op initiatief van de DP, twee speciale commissies op voor electorale en territoriale hervorming.⁵⁵ Het jaar 2022 wordt niettemin opnieuw gekenmerkt door politiek gekrakeel, hoog oplopende twisten tussen persoonlijkheden en een algemene polarisering tussen de partijen. Begin 2022 bereikt een intern conflict een hoogtepunt met de uitzetting van de historisch prominente DP-leider Sali Berisha uit zijn eigen partij.⁵⁶ Nog in februari 2022 vernietigt het Grondwettelijk Hof de afzettingsprocedure door het parlement van president Meta.⁵⁷ Nadat de leider

⁴⁵ Le Courrier des Balkans, 07/10/2020, [url](#)

⁴⁶ EWB, 20/04/2022, [url](#)

⁴⁷ Balkan Insight, 27/04/2021, [url](#)

⁴⁸ Balkan Insight, 02/09/2021, [url](#)

⁴⁹ CoE, 21///05/2021, p.9, [url](#)

⁵⁰ OSCE, 26/07/2021, p.1, [url](#)

⁵¹ Balkan Insight, 08/07/2021, [url](#)

⁵² IBNA, 28/05/2021, [url](#); Freedom House, 25/04/2021, [url](#)

⁵³ Euractiv, 10/09/2021, [url](#)

⁵⁴ EC, 19/10/2021, pp.10-11, [url](#)

⁵⁵ Balkan Insight, 20/02/2022, [url](#)

⁵⁶ Euronews Albania, 11/01/2022, [url](#)

⁵⁷ Euronews, 17/02/2022, [url](#)

van de DP, Lulzim Basha, zijn functie binnen de partij verliest, probeert Sali Berisha terug te keren naar het parlement waar president Rama hem "een dode man" noemt. Vervolgens duwt Berisha een ander DP-parlementslid fysiek van het spreekgestoelte.⁵⁸ Op 22 mei 2022 wordt Berisha opnieuw verkozen tot leider van de DP.⁵⁹

Op 4 juni 2022 verkiest het Albanese parlement Bajram Begaj, een voormalig generaal bij het leger, tot nieuwe president. De meeste parlementsleden van de oppositie hebben deze verkiezing geboycot.⁶⁰

Naar aanleiding van twijfels over de geldigheid van de uitslag van de lokale verkiezingen in 2019 (zie supra) vinden op 6 maart 2022 in een aantal steden tussentijdse verkiezingen plaats. Dit keer worden de resultaten niet meer in vraag gesteld. De verkozenen zullen slechts één jaar aan de macht blijven, tot de nieuwe verkiezingen in 2023.⁶¹

1.3. Strijd tegen corruptie

Albanië heeft de voorbije jaren een aantal belangrijke wetgevende initiatieven genomen in de strijd tegen corruptie. Zo is in juni 2016 de Wet op de algemene doorlichtingsprocedure (*Vetting law*) aangenomen. Deze wet vormt de basis voor een grondige doorlichting van de onkreukbaarheid van alle rechters en magistraten (zie [2.3.2.](#) Algemene doorlichtingsprocedure). Daarnaast is in 2016 ook een tweede initiatief van de overheid aangekondigd dat de corruptie bij ambtenaren en beleidsmakers probeert tegen te gaan: de oprichting van een bijzonder anticorruptieorgaan (de Special-Anti-Corruption Structure of Struktura e Posaçme Anti-Korrupsion, SPAK). Bedoeling van deze nieuwe rechterlijke instantie is om alle misdrijven die te maken hebben met corruptie en georganiseerde misdaad door huidige en vroegere beleidsmakers te onderzoeken en te berechten. De SPAK bestaat uit de Special Prosecution Office (SPO) en een aantal Special Courts. De SPAK wordt ook bijgestaan door een National Bureau of Investigation (NBI) dat uitgedacht is naar het voorbeeld van de Amerikaanse FBI.⁶² Het duurt meer dan drie jaar (tot eind 2019) voordat de acht openbaar aanklagers en de directeur van de SPO zijn ingezworen en dit nieuwe anticorruptie-orgaan van start kan gaan. (zie ook [2.3.1.](#))⁶³

In juni 2016 heeft Albanië ook een verbeterde Wet op de klokkenluiders en de bescherming van klokkenluiders aangenomen. Deze wet voorziet kanalen om vergrijpen te melden en procedures om de gemelde zaken te vervolgen. Daarnaast voorziet de wet dat klokkenluiders beschermd worden.⁶⁴ In het jaarrapport over 2019 stelt het AHC dat de Wet op klokkenluiders en de bescherming van klokkenluiders nog tekort schiet en door het parlement herzien moet worden omdat er heel weinig meldingen zijn. Op het einde van 2019 is er nog maar één (externe) melding van corruptie op een ministerie (en geen enkele interne melding). Als belangrijke redenen hiervoor haalt het AHC onder meer aan: gebrek aan info over de wet op de klokkenluiders, gebrek aan vertrouwen in de onpartijdige en professionele afhandeling van een melding, schrik voor vergelding ...⁶⁵

Het gezamenlijke *Progress Report* van de Verenigde Naties (VN) en de Albanese overheid beschrijft nog een andere belangrijke stap van de Albanese regering in de strijd tegen corruptie. In de loop van 2018 is niet alleen de Intersectoriële Strategie tegen Corruptie 2018-2020 gelanceerd maar is ook de

⁵⁸ Exit News, 31/03/2022, [url](#)

⁵⁹ Exit News, 23/05/2022, [url](#)

⁶⁰ VoA, 05/06/2022, [url](#)

⁶¹ EC, 12/10/2022, pp. 7-8, [url](#)

⁶² Freedom house, 03/04/2017, [url](#)

⁶³ AHC, 03/2020, [url](#)

⁶⁴ Southeast Europe Coalition on Whistleblower Protection, 22/02/2017, [url](#)

⁶⁵ AHC, 03/2020, [url](#)

Interinstitutionele Anti-corruptie Taskforce tegen corruptie opgericht. Verder is de minister van Justitie als nationale anticorruptiecoördinator benoemd.⁶⁶

De jaarlijkse rapporten van de EC over Albanië maken elke keer gewag van een “zeker niveau van voorbereiding” of een “zekere mate van vooruitgang” in de strijd tegen corruptie. Ze verwijzen hierbij steevast naar bovengenoemde initiatieven.⁶⁷

In 2016 verwijst de EC nog naar de verbeterde toegang tot digitale databases voor procureurs en politie. Het aantal gerechtelijke onderzoeken, vervolgingen en veroordelingen voor corruptiezaken is volgens dit rapport (2016) ook blijven stijgen. Deze omvatten ook een veroordeling van een rechter, een aanklager en een voormalige minister.⁶⁸

In 2018 schrijft de EC dat ook de Strafprocedurewet verbeterd is en dat het aantal veroordelingen van ambtenaren uit de lagere- en middenkaders voor corruptiefacten nog verder gestegen is.⁶⁹

Volgens het *Albania Report* van de EC van mei 2019 is er ook sprake van verbeteringen aan de *Law on the Declaration and Audit of Assets en the Law on Public Procurement*. Er is dan bovendien ook sprake van een gedragscode voor leden van het parlement.⁷⁰ Nog in 2019 verwijst de EC opnieuw naar gerechtelijke onderzoeken, inbeschuldigingstellingen en veroordelingen van ambtenaren (zowel lagere als hogere ambtenaren) omwille van corruptie.⁷¹

Het *Albania 2020 Report* van de EC wijst erop dat het Actieplan voor de implementering van een intersectorale aanpak van corruptie verlengd is (voor de periode 2020-2023). Verder wijst dit rapport op verbeteringen in de Wet op de partijfinanciering en de aanname van de nieuwe Wet op de administratie van inbeslagnames en geconfisqueerde bezittingen.⁷² Volgens dit rapport brengt de algemene doorlichtingsprocedure (zie [2.3.2.](#)) wel degelijk resultaat in de strijd tegen corruptie. Verder stelt dit rapport dat de operationele slagkracht om corruptiezaken aan te pakken voldoende is en de institutionele coördinatie en monitoringsstructuren versterkt zijn. De oprichting van een taskforce tegen corruptie heeft, volgens de EC, de pro-activiteit van administratieve onderzoeken verhoogd en de creatie van een toegewijd directoraat tegen corruptie heeft, nog altijd volgens de EC, bijgedragen tot een betere performantie bij het onderzoeken, vervolgen en berechten van highlevel corruptieonderzoeken. De EC schat ook de oprichting van een netwerk van coördinatoren tegen corruptie in 16 agentschappen positief in.⁷³

In het *Albania 2021 Report* van de EC staat dat het SPO intussen 15 procureurs (waaronder een Chief Special Prosecutor) heeft aangesteld. Ook zijn er op dat moment al 28 onderzoekers operationeel bij het NBI.⁷⁴ De implementering van de intersectoriële strategie tegen corruptie zit, volgens dit rapport, op het goede spoor. Op het lokale niveau maakt dit rapport ook melding van vijf gemeentes die integriteitsplannen hebben aangenomen.⁷⁵ Volgens dit rapport brengt het afzetten van corrupte rechters en procureurs (in het kader van de algemene doorlichtingsprocedure) nog altijd een positieve impact teweeg in de strijd tegen corruptie. In oktober 2021 heeft 62% van de doorlichtingsdossiers geresulteerd in afzetting of ontslag (onder meer van hoge rechters bij het Hooggerechtshof en het Grondwettelijk Hof).⁷⁶

⁶⁶ UN Albania, 28/05/2019, [url](#)

⁶⁷ EC, 09/11/2016, [url](#); EC, 17/04/2018, [url](#); EC, 29/05/2019, [url](#); EC, 06/10/2020, [url](#); EC, 19/10/2021, [url](#)

⁶⁸ EC, 09/11/2016, [url](#)

⁶⁹ EC, 17/04/2018, [url](#)

⁷⁰ EC, 29/05/2019, [url](#)

⁷¹ EC, 29/05/2019, [url](#)

⁷² EC, 06/10/2020, [url](#)

⁷³ EC, 06/10/2020, [url](#)

⁷⁴ EC, 19/10/2021, p.5, [url](#)

⁷⁵ EC, 19/10/2021, p.12, [url](#)

⁷⁶ EC, 19/10/2021, p.18, [url](#)

Nog volgens dit rapport (2021) maken burgers intussen volop gebruik van de mogelijkheden om corruptie te melden. Er is nu een onlineportaal waarop burgers en bedrijven klachten over corruptie kunnen registreren. In 2020 heeft dit portaal 29.871 klachten ontvangen, waarvan er 1.083 onmiddellijk aan de politie zijn overgemaakt, maar dit leidde in geen enkel geval tot strafrechtelijke vervolging. Er zijn wel 3.426 administratieve maatregelen genomen.⁷⁷

In juli 2021 wordt de burgemeester van Lushnja gearresteerd in een corruptieonderzoek en in december 2021 wordt Lefter Koka, een voormalig minister (LSI), gearresteerd door het SPAK.⁷⁸

In het *Albania 2022 Report* van de EC staat dat de SPAK opnieuw onderzoeken gevoerd heeft in een aantal belangrijke zaken. Tegen een aantal gezagsdragers van hoog niveau zijn eindveroordelingen uitgesproken. Volgens dit rapport levert de doorlichtingsprocedure positieve resultaten in de strijd tegen corruptie bij het gerecht. Ook is er sprake van een nieuwe algemene afdeling tegen corruptie (General Anti-Corruption Directorate) bij het ministerie van Justitie om de coördinatie van de strijd te verbeteren.⁷⁹

Toch schrijft de EC jaarlijks dat corruptie, ondanks alle inspanningen, in veel domeinen aanwezig blijft en veel bezorgdheid oproept. De EC (2020, 2021, 2022) verwijst naar heel kwetsbare domeinen (douane, belastingadministratie, onderwijs, gezondheidszorg, openbare aanbestedingen, public private partnership-contracten) waar de impact van de maatregelen tegen corruptie beperkt blijft.⁸⁰ Ook andere bronnen halen het onderwijs aan als een domein dat kwetsbaar blijft voor corruptie. Zo stelt Freedom House dat de toegang tot het hoger onderwijs onderhevig is aan corruptie.⁸¹ Het AHC maakt eveneens melding van een ernstige bezorgdheid over de praktijk van het eisen van seksuele gunsten in ruil voor diploma's in de academische wereld. Volgens onderzoek bij 1.799 studenten in 4 universiteiten door het AHC krijgt 25 % van de studenten hiermee te maken.⁸²

Volgens de meeste bronnen richt de strijd tegen corruptie zich bovendien al vele jaren niet genoeg op gevallen van highlevelcorruptie:

Zo wordt in een OVSE-rapport over de samenwerking tussen parket en gerechtelijke politie (2019) wel erkend dat Albanië vooruitgang heeft gemaakt in het succesvol vervolgen van corruptie op laag en medium niveau, maar is er nog geen substantiële vooruitgang in de vervolging van de hoge ambtenaren.⁸³

Het jaarlijkse USDoS-mensenrechtenrapport (2020) geeft cijfers van nieuwe geregistreerde onderzoeken door het parket naar corruptie, van definitieve gerechtelijke veroordelingen voor corruptie en ook van administratieve en disciplinaire maatregelen tegen personen omwille van corruptie. Volgens dit rapport wordt criminaliteit op hoog niveau zelden onderzocht. Dit rapport geeft bovendien aan dat de regering de wetgevende initiatieven tegen corruptie niet doeltreffend implementeert en dat er sprake is van straffeloosheid voor ambtenaren die zich aan corrupte praktijken bezondigen.⁸⁴ Ook in 2021 schrijft het USDoS dat er vooral veel vooruitgang is bij de aanpak van zaken op laag niveau (hierbij worden ook rechters en procureurs gerekend). Ondanks gerechtelijke stappen tegen een aantal voormalige toppolitici en –ambtenaren blijft de vervolging van verdachten van een hoger niveau zeldzaam. Volgens dit rapport is dit uit schrik voor vergeldingen, gebrek aan middelen en corruptie binnen het gerecht zelf.⁸⁵

⁷⁷ EC, 19/10/2021, [url](#)

⁷⁸ Balkan Insight, 06/07/2021, [url](#); Exit News, 14/12/2021, [url](#)

⁷⁹ EC, 12/10/2022, p.23, [url](#)

⁸⁰ EC, 19/10/2021, p.25, [url](#); EC, 06/10/2020, [url](#)

⁸¹ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

⁸² EC, 12/10/2022, [url](#) AHC, 03/2020, [url](#)

⁸³ OSCE, 2019, [url](#)

⁸⁴ USDoS, 11/03/2020, p.2, [url](#)

⁸⁵ USDoS, 30/03/2021, p.16, [url](#)

Freedom House (2021) brengt verontrustende trends rond corruptie in verband met een alarmerend hoog niveau van *state capture* (zie 1.1.). Het rapport heeft het over de druk van de businessklasse op de regering; het opmaken van specifieke wetgeving door politici met de bedoeling het belang van machtige personen en hun netwerken te dienen; de weinig succesvolle vervolging van highlevelpolitici en van ambtenaren.⁸⁶

Volgens de Corruption Perceptions Index van TI is er voor 2021 weinig tot geen vooruitgang te zien in de strijd tegen corruptie in de landen van de Balkan. Albanië doet het het minst goed en staat op de 110de plaats (van de 180 landen wereldwijd) op de Global Corruption Perceptions Index-lijst.⁸⁷

1.4. Strijd tegen de georganiseerde misdaad

In december 2015 heeft het parlement de wet goedgekeurd die personen die veroordeeld zijn voor zware misdaden uitsluit uit de openbare dienst (*Decriminalization law*).⁸⁸

Ook in de voorbije jaren is de Albanese regering een groot aantal initiatieven blijven nemen tegen de georganiseerde misdaad. De rapporten van de EC spreken jaarlijks over een “zekere graad van voorbereiding” in de strijd tegen de georganiseerde misdaad.⁸⁹ In het *Albania 2018 Report* van de EC staat dat er een zekere vooruitgang is in de strijd tegen cannabisteelt, verbeteringen aan de Antimaffiawet en de Strafprocedurewet. Albanië heeft ook succesvol deelgenomen aan internationale politiesamenwerkingen.⁹⁰

In het *Albania 2019 Report* van de EC is er sprake van een intensifiëring van politieoperaties om criminele organisaties te ontmantelen, van arrestaties, veroordelingen en internationale samenwerkingsverbanden. Ook is er sprake van successen in de aanpak van de cannabisproductie en -handel (onder meer een aantal belangrijke aanklachten en veroordelingen). Dit rapport vermeldt verder grootschalige operaties van de veiligheidsdiensten en de arrestatie en vervolging van gekende leiders in de georganiseerde misdaad. Dit rapport verwijst ook naar de samenwerking met de Italiaanse luchtmacht om het grondgebied te controleren op het verbouwen van cannabis.⁹¹

Volgens het *Albania 2020 Report* van de EC heeft Albanië opnieuw goede vooruitgang geboekt in het versterken van de aanpak van georganiseerde misdaad. Het rapport vernoemt hierbij samenwerking met EU-landen, intensifiëring van succesvolle politieoperaties, de aanpak van de cannabisproductie en de monitoring hiervan door de Italiaanse luchtmacht. De samenwerking tussen politie en parket is ook intenser geworden.⁹²

In het *Albania 2021 report* en *Albania 2022 Report* van de EC staat opnieuw dat Albanië een goed niveau van voorbereiding heeft bereikt bij het implementeren van het EU *acquis* op het gebied van de strijd tegen de georganiseerde misdaad. Albanië blijft ook inspanningen leveren om de productie van narcotica tegen te gaan. In de context hiervan verwijst de EC naar de samenwerking met andere Europese landen, Europol en Eurojust. Deze samenwerking wordt in 2022 sterk en vruchtbaar genoemd. Er is dan ook vooruitgang gemaakt bij het in beslag nemen en confisqueren van rijkdom gelinkt aan de georganiseerde misdaad. Volgens deze bron zijn bijkomende inspanningen nodig om betrokkenen van hoog niveau te vervolgen en te veroordelen. In 2021 is er sprake van 181 politieoperaties tegen 802 verdachte personen. Er zijn 35 criminele groepen ontmanteld (stijging met 46 % in vergelijking met 2019), 125 leden van criminele groepen zijn gearresteerd en er is voor 15

⁸⁶ Freedom House, 25/04/2021, [url](#)

⁸⁷ Balkan Insight, 25/01/2022, [url](#)

⁸⁸ Balkan Insight, 18/12/2015, [url](#)

⁸⁹ OSAR, 14/12/2021, pp.4-5,7, [url](#)

⁹⁰ EC, 17/04/2018, [url](#)

⁹¹ EC, 29/05/2019, [url](#)

⁹² EC, 06/10/2020, [url](#)

miljoen euro in beslag genomen. In 2020 is de SPO 200 strafonderzoeken gestart (42 voor georganiseerde misdaad). Er zijn ook 16 strafprocedures voor de rechtbank gestart in verband met georganiseerde misdaad. Ook in 2022 is er sprake van nieuwe onderzoeken en veroordelingen door de SPO. De NBI beschikt voortaan ook over aanklagers en onderzoekers.⁹³

In juli 2021 wordt een jarenlang, internationaal onderzoek naar drugstrafiek afgesloten met de arrestatie van politieagenten en de inbeslagname van tonnen drugs.⁹⁴

Personen die besluiten om met de autoriteiten samen te werken om tegen de georganiseerde misdaad op te treden, kunnen een beroep doen op het getuigenbeschermingsprogramma. Volgens het *Albania report* van de EC (2020 en 2021) werkt het getuigenbeschermingsprogramma van de Albanese politie op een bevredigende wijze. In 2019 heeft de politie 20 beschermingsoperaties uitgevoerd (drie meer dan in 2018) en in 2020 waren het er 19.⁹⁵

In een analyse van de Overseas Security Advisory Council (OSAC) (2017) van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken staat dat Albanië, ondanks een stijgend aantal arrestaties en vernielingen van cannabisplantages, een belangrijk land van oorsprong van cannabis blijft. De drugs worden via complexe netwerken van de georganiseerde misdaad verdeeld.⁹⁶

Ook in het jaarlijkse rapport van Freedom House (2019) staat dat drugcriminaliteit een probleem blijft omdat Albanië een transitland is voor heroïnesmokkel en een sleutelregio voor de Europese cannabisproductie.⁹⁷ Dit rapport wijst op de banden tussen netwerken van drugshandelaars en SP-politici van het allerhoogste niveau. Zo verwijst het rapport naar twee ministers van Binnenlandse Zaken die omwille van dit soort banden ontslag hebben genomen (respectievelijk Fatmir Xhafaj in 2018 en Samir Tahiri 2017).⁹⁸

Ook TI stelt in een rapport (2021) over het kapen van de staat (*state capture*) dat de gebrekkige implementering van anticorruptiewetgeving, -instellingen en -strategieën in de westelijke Balkanlanden geleid heeft tot wat de organisatie georganiseerde corruptie noemt. TI omschrijft dit als een frauduleus ecosysteem dat gepaard gaat met georganiseerde misdaad, criminele methodes en highlevel corruptie. Zij die toegang hebben tot macht worden in dit systeem verrijkt en beschermd. Dit rapport illustreert deze praktijk aan de hand van het voorbeeld van de afgetreden minister van Binnenlandse Zaken, Samir Tahiri.⁹⁹

Volgens een rapport van de Zwitserse organisatie Schweizerische Flüchtlingshilfe over georganiseerde misdaad in Albanië (2021) behoren de Albanese misdaadgroepen tot de machtigste in heel Europa. In dit rapport is er sprake van een crimineel ecosysteem waarin criminele netwerken verbonden zijn met maffiafamilies en dat zich toelegt op drugs- en mensenhandel. Criminelen uit dit ecosysteem treden vaak in dienst bij de overheid om de ontwikkeling van hun activiteiten te garanderen en hebben nauwe banden met politici en personen in hoge posities omdat ze in staat zijn om voor hen de verkiezingsresultaten te beïnvloeden. Ook zijn ze, volgens dit rapport, goed geconnecteerd met ambtenaren bij de politie en het gerecht. De georganiseerde misdaad kan, volgens dit rapport, verantwoordelijk zijn voor ernstige misdrijven zoals moord (zie ook [3.5](#)).¹⁰⁰

In 2022 schrijft de Bertelsmann Stiftung in haar rapport over Albanië dat de politie ook de strijd aangeboden heeft tegen witwaspraktijken door de georganiseerde misdaad. Er is sprake van een

⁹³ EC, 12/10/2022, pp. 38,39 [url](#); EC, 19/10/2021, pp.36-38, [url](#)

⁹⁴ Balkan Insight, 02/07/2021, [url](#)

⁹⁵ EC, 06/10/2020, p.43, [url](#); EC, 19/10/2021, p.41, [url](#)

⁹⁶ OSAC, 17/03/2017, [url](#)

⁹⁷ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

⁹⁸ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

⁹⁹ EWB, 06/05/2021, [url](#); Transparency International, 2020, [url](#)

¹⁰⁰ OSAR, 14/12/2021, pp.4-5,7, [url](#)

gecoördineerde actie sinds 2017 onder leiding van de Albanese politie (genoemd de Power of Law). In 2018 waren al 300 criminelen gearresteerd en in januari 2020 heeft de actie een nieuwe boost gekregen door nieuwe wettelijke initiatieven van de regering tegen de economische macht van de georganiseerde misdaad. Volgens de Bertelsmann Stiftung hebben internationale handelspartners in Albanië de hele actie positief onthaald.¹⁰¹

1.5. Toetredingsproces tot de EU

Sedert 15 december 2010 zijn Albanese staatsburgers vrijgesteld van de visumplicht voor de landen van de EU. Albanië heeft op dat moment immers voldaan aan de ijkpunten van het stappenplan dat was vastgelegd door de Raad, met name op het vlak van de strijd tegen de georganiseerde misdaad en de corruptie, alsook inzake de versterking van de controlecapaciteit aan de grenzen. Dit visumtraject is een belangrijke hefboom om verdere hervormingen van het rechtssysteem en rechtswezen af te dwingen en past in de brede EU-inzet ten aanzien van de rechtsstaat. Begin 2011 is ook een opvolgingsmechanisme geïnstalleerd voor deze vrijstelling van de visumplicht.¹⁰²

Op 11 december 2013 hebben het Europees Parlement en de Raad een wijziging van Verordening nr. 539/2001 aangenomen. De EC kan aldus beslissen tot een tijdelijke schorsing van de vrijstelling van de visumplicht.¹⁰³ Volgens een artikel in *Le Courrier International* hebben 360.699 Albanezen (hoofdzakelijk jongeren) hun land verlaten in 2019.¹⁰⁴

In juni 2014 heeft de Europese Raad beslist om aan Albanië de status van kandidaat-lidstaat te verlenen. Het besluit van de Europese Raad vormt niet alleen de erkenning voor de doorgevoerde hervormingen maar ook een stimulans om die hervormingen voort te zetten.¹⁰⁵

Op 20 december 2017 publiceert de EC het zogenoemde *First Report under the Visa Suspension Mechanism*. Hierin staat over Albanië onder meer te lezen dat het aantal asielaanvragen door Albanezen gedaald is maar dat de meeste asielzoekers uit de visumvrije landen nog steeds uit Albanië komen. De erkenningsgraad in de EU-landen is laag en het aantal bevelen tot terugkeer uit de EU stijgt. Volgens het rapport functioneert de readmissie goed en stijgen de terugkeercijfers.¹⁰⁶

Begin 2018 vindt een ontmoeting plaats tussen premier Edi Rama en commissievoorzitter Jean-Claude Juncker. Tijdens deze ontmoeting bevestigt Rama het onwrikbare engagement om verder werk te maken van de hervormingsinspanningen voor een integratie in de EU.¹⁰⁷

In april 2018 stelt de EC dat de toetredingsonderhandelingen geopend mogen worden "in het licht van de bereikte vooruitgang." Een definitieve beslissing hierover moet nog volgen.¹⁰⁸

In het *Albania 2019 Report* van de EC staat dat Albanië verder werk heeft gemaakt van de implementering van het *Stabilisation and Association Agreement* en van de voor de EU cruciale hervormingen. De toetredingsonderhandelingen kunnen voor de EC in 2019 geopend worden.¹⁰⁹

¹⁰¹ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, p.6, [url](#)

¹⁰² EC, 28/11/2013, [url](#)

¹⁰³ EC, 26/05/2014, [url](#); EC, 10/2014, [url](#)

¹⁰⁴ *Le Courrier des Balkans*, 25/12/2020, [url](#)

¹⁰⁵ Council of the European Union, 15/12/2015, [url](#)

¹⁰⁶ EC, 20/12/2017, [url](#)

¹⁰⁷ EWB, 25/02/2018, [url](#)

¹⁰⁸ EC, 17/04/2018, [url](#)

¹⁰⁹ EC, 29/05/2019, [url](#)

In mei 2019 beveelt de EC officieel aan om de toetredingsonderhandelingen te laten starten.¹¹⁰ Maar de lidstaten in de Europese Raad raken het hierover niet eens waardoor de beslissing om effectief te starten wordt uitgesteld.¹¹¹

De EU-ministers voor Europese Zaken hebben op 24 maart 2020 een politiek akkoord bereikt om de toetredingsonderhandelingen met Albanië (en de Republiek Noord-Macedonië) te openen. Op 25 maart 2020 zijn de conclusies over de uitbreiding en het stabilisatie- en associatieproces formeel via schriftelijke procedure goedgekeurd. Op 26 maart 2020 hebben de leden van de Europese Raad de conclusies bekrachtigd.¹¹²

Het *Albania 2020 Report* van de EC stelt vast dat Albanië haar eerste ambitie om toetredingsonderhandelingen te kunnen starten is blijven nastreven. Zo zijn er hervormingen op het gebied van het rechtswezen en binnenlandse zaken. In april 2019 heeft de regering ook het 2019-2021 Nationaal Plan voor de Europese Integratie aangenomen.¹¹³

Anno 2021 is de officiële start van de onderhandelingen voor Albanië gekoppeld aan de start van de onderhandelingen voor Noord-Macedonië. Wat Albanië betreft, gaan alle 27 landen wel akkoord om de onderhandelingen te starten maar wat Noord-Macedonië betreft ligt Bulgarije nog steeds dwars.¹¹⁴

Begin 2022 stelt het European Court of Auditors in een rapport geciteerd door EWB dat de 700 miljoen euro die de EU in de voorbije jaren in de landen van de westelijke Balkan heeft gepompt om problemen omtrent de rechtstaat (zie [2.](#)) aan te pakken, weinig effect hebben gehad als gevolg van een gebrek aan politieke wil.¹¹⁵ Op 19 juli 2022 zijn de toetredingsonderhandelingen met Albanië (en Noord-Macedonië) uiteindelijk dan toch officieel van start gegaan.¹¹⁶

¹¹⁰ EC, 29/05/2019, [url](#)

¹¹¹ EWB, 06/06/2019, [url](#)

¹¹² Europese Raad- Raad van de Europese Unie, 30/03/2020, [url](#)

¹¹³ EC, 06/10/2020, pp.11-12, [url](#)

¹¹⁴ EWB, 23/06/2021, [url](#)

¹¹⁵ EWB, 11/01/2022, [url](#)

¹¹⁶ Europa Nu, 19/07/2022, [url](#)

2. Rechtstoestand/rechtsbescherming

2.1. Wetgeving in verband met bescherming en toepassing in de praktijk

De fundamentele mensenrechten en –vrijheden zijn in Albanië verankerd in de hoogste nationale wet, de Grondwet. De fundamentele mensenrechten en –vrijheden zijn ondeelbaar, onvervreemdbaar en onschendbaar en ze gelden als de basis van de hele wetsorde (artikel 15). Verder is er in de Grondwet expliciet sprake van de volgende rechten: waardigheid van de persoon, zijn rechten en vrijheden (artikel 3); gelijkwaardigheid voor de wet (artikel 18); recht op leven (artikel 21); vrijheid van meningsuiting (artikel 22); vrijheid van informatie over activiteiten van de overheidsorganen (artikel 23); verbod op foltering, gruwelijke, onmenselijke of vernederende behandeling (artikel 25); recht op vrijheid (artikels 27-28); recht op een eerlijk en openbaar proces (artikel 42); vrijheid van samenkomst (artikel 46); vrijheid van vereniging (artikel 46); ....¹¹⁷

In een rapport van de ngo Civil Rights Defenders (2019) staat dat Albanië ook alle belangrijke VN-verdragen heeft onderschreven en dat het land duidelijke vooruitgang heeft gemaakt bij de ratificatie van alle belangrijke internationale mensenrechtenverdragen. Ze worden in dit rapport ook allemaal opgesomd: het Europees Verdrag over de Mensenrechten (EVRM) met ratificatie op 2/10/1996; het Verdrag over de Rechten van het Kind; het Europese Sociale Charter; de Conventie over de Eliminatie van alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen (inclusief het optionele protocol hierbij); de Internationale Overeenkomst over economische, sociale en culturele Rechten; de Conventie tegen Foltering of een andere gruwelijke, onmenselijke en vernederende Behandelingen of Straf (ratificatie op 11/05/1994). Het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (BUPO-verdrag) is op 4/10/1991 geratificeerd. Al deze internationale mensenrechtendocumenten zijn (overeenkomstig de Grondwet) geratificeerd en in nationale wetgeving omgezet.¹¹⁸

De Grondwet stipuleert dat alle internationale overeenkomsten, die door de Albanese wet geratificeerd zijn, voorrang hebben over de binnenlandse wetten die er eventueel niet compatibel mee zouden zijn (artikel 122).¹¹⁹

Het *Albania 2020 Report* van de EC bevestigt dat Albanië voldoet aan de internationale mensenrechteninstrumenten en de meeste internationale verdragen in verband met de bescherming van de grondrechten heeft geratificeerd. Ook bevestigt de EC dat Albanië inspanningen heeft geleverd om tegemoet te komen aan verplichtingen die voortspuiten uit internationale conventies in verband met de bescherming van deze grondrechten.¹²⁰ Dit wordt herhaald in rapporten van 2021 en 2022. Volgens dit rapport is er op het gebied van een aantal grondrechten ook nog verdere vooruitgang gemaakt: met name op het gebied van het onderwijs voor de minderheden; de rechten van personen met een handicap en op het gebied van gendergelijkheid. Wat dit laatste betreft, verwijst dit rapport naar de aanneming van de nieuwe strategie voor gendergelijkheid 2021-2030 in juni 2021 (zie ook infra anti-discriminatiewetgeving). In 2022 schrijft de EC dat er vooruitgang is gemaakt met de aanneming van een nieuw nationaal actieplan voor LGBTI-persoon (zie [3.3.](#)); een nationale strategie voor gendergelijkheid en een nationaal actieplan voor de gelijkheid, inclusie en participatie van Roma en Egyptenaren in Albanië (zie verder [3.1.](#)).¹²¹

¹¹⁷ Euralius, 29/04/2021 (last check), [url](#)

¹¹⁸ Civil Rights Defenders, 12/2019, pp. 8-9, [url](#)

¹¹⁹ Euralius, 29/04/2021 (last check), [url](#)

¹²⁰ EC, 06/10/2020, p.28, [url](#)

¹²¹ EC, 12/10/2022, p.22, [url](#); EC, 19/10/2021, p.26, [url](#)

Volgens het jaarlijkse USDoS-mensenrechtenrapport (2022) respecteert de overheid algemeen gesproken alle bovenstaande wetgeving.¹²² Nog volgens deze bron respecteert de Albanese regering ook het grondwettelijk verbod op willekeurige arrestaties en detenties. Bovendien kan iedereen altijd de wettelijkheid van zijn arrestatie aan een rechtbank voorleggen. Er zijn geen berichten over verdwijningen door of voor rekening van de autoriteiten. Evenmin zijn er berichten over politieke gevangenen of gedetineerden. Ook zijn er geen berichten dat de regering of haar agenten moorden zouden hebben begaan die willekeurig of niet wettig zijn. In december 2020 heeft een politieagent wel een man doodgeschoten tijdens een betoging tegen de COVID-19-maatregelen. De agent is hiervoor vervolgd, berecht en veroordeeld (zie ook [2.2.2.](#)).¹²³

In het USDoS-*International Religious Freedom Report* staat niet alleen dat de Grondwet de vrijheid van godsdienst en geweten garandeert maar ook dat er geen officiële godsdienst is. Verder stelt deze bron dat de overheid neutraal is in geloofszaken, de gelijkheid en onafhankelijkheid van religieuze groeperingen erkent en ook discriminatie op grond van godsdienst verbiedt. De laatste jaren zijn er in dit rapport geen berichten geweest over mensenrechtenschendingen of discriminatie omwille van geloof.¹²⁴ Ook volgens Freedom House (2021 en 2022) wordt de grondwettelijk gegarandeerde vrijheid van godsdienst en geweten ook in de praktijk gehandhaafd.¹²⁵

Volgens Freedom House (2021) wordt ook de vrijheid van samenkomen gerespecteerd. Protestbetogingen komen vaak voor in Albanië.¹²⁶ De jaarlijkse USDoS-mensenrechtenrapporten bevestigen dat de regering in 2020 en 2021 de wettelijk voorziene vrijheid van vreedzaam samenkomen en van vereniging gerespecteerd heeft en dat er ook geen restricties geweest zijn op de academische vrijheid en op culturele evenementen. De overheid heeft ook de grondwettelijk gegarandeerde vrijheid van binnenlandse verplaatsingen, buitenlandse reizen, emigratie en terugkeer gerespecteerd.¹²⁷

Ook volgens de EC (2022) wordt (algemeen gesproken) de vrijheid van mening, geweten en religie gehandhaafd.¹²⁸

Albanië heeft ook de Verklaring van Poznan (Declaration of Western Balkans Partners on Roma Integration within the EU Enlargement Process) onderschreven: een verbintenis uit juli 2019 van de Balkanlanden i.v.m. de integratie van Roma.¹²⁹ Op 15 oktober 2020 heeft het Albanese parlement (op initiatief van de Commissioner for Protection against Discrimination (CPD) zie [2.5.2.](#)) een aantal verbeteringen goedgekeurd aan de Wet op de bescherming tegen discriminatie (zie ook [3.1.](#), [3.2.](#) en [3.3.](#)). De vernieuwde wet pakt meer vormen van discriminatie aan, verleent meer mogelijkheden om via burgermaatschappijorganisaties (zie [2.5.3.](#)) of de CPD (zie [2.5.2.](#)) structurele discriminatievormen aan te klagen. Openbare en private instellingen krijgen ook meer verantwoordelijkheden om discriminatie tegen te gaan en gelijkheid te promoten. De klachtenprocedures zijn breder en efficiënter gemaakt. Sinds de verbeteringen aan de wet is de Albanese antidiscriminatiewetgeving (op centraal en lokaal niveau) conform geworden met het EVRM en met de aanbevelingen van de ECRI, vooral dan wat betreft de bescherming van LGBTI-persoon (zie [3.3.](#)) en de strijd tegen haattaal en -criminaliteit.¹³⁰

¹²² USDoS, 13/04/2022, pp.8,10,13, [url](#)

¹²³ USDoS, 13/04/2022, pp.2,5-6,8, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#); USDoS, 14/04/2016, [url](#); USDoS, 20/04/2018, [url](#); USDoS, 03/2019, [url](#); USDoS, 11/03/2020, [url](#)

¹²⁴ USDoS, 10/08/2015, [url](#) Freedom World, 11/05/2021, [url](#) USDoS, 03/2021, [url](#) USDoS, 14/04/2016, [url](#)

¹²⁵ Freedom House, 28/02/2022, [url](#); Freedom House, 11/05/2021, [url](#)

¹²⁶ Freedom House, 11/05/2021, [url](#)

¹²⁷ USDoS, 13/04/2022, p.13, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#)

¹²⁸ EC, 12/10/2022, P.29, [url](#)

¹²⁹ Regional Cooperation Council, 05/07/2019, [url](#)

¹³⁰ CoE, 18/11/2020, [url](#)

Volgens de EC (2022) is het wettelijk- en beleidskader in verband met discriminatie in lijn met de EU-standaarden. De implementering moet nog verbeterd worden door gespecialiseerde vormingen voor rechters en aanklagers.¹³¹

Sinds 18 augustus 1992 is Albanië ook lid van de Conventie van Genève (VN-vluchtelingenconventie). Het land heeft hiermee het *non-refoulement* beginsel onderschreven. Dit wordt – algemeen gesproken – ook nageleefd. In juli 2019 wordt echter de Turk Harun Celik op de luchthaven van Tirana gearresteerd omdat hij niet in het bezit zou zijn van geldige reisdocumenten. Hij vraagt asiel maar op 1 januari 2020 wordt hij uitgeleverd aan Turkije waar hij beschuldigd wordt van betrokkenheid bij de staatsgreep van 2016.¹³² De Ombudsdienst (zie [2.5.1.](#)) heeft een onafhankelijk administratief onderzoek naar deze uitwijzing ondernomen en ook aanbevelingen geformuleerd om in de toekomst illegale uitwijzingen te vermijden.¹³³

Na de machtsovername in Afghanistan door de Taliban, heeft Albanië zich bereid verklaard een contingent vluchtelingen onderdak te bieden.¹³⁴

Naar aanleiding van het bezoek van de Turkse premier Erdogan aan Albanië en diens verklaringen dat hij van Albanië medewerking verwacht bij zijn aanpak van Gülenisten, heeft premier Rama verklaard dat Albanië niets aan Turkije verschuldigd is.¹³⁵

In april 2022 wordt het AHC geweerd uit een commissie die beslissingen over de uitwijzing van asielzoekers moet nakijken.¹³⁶

Belangrijke mensenrechtenproblemen situeren zich, volgens het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport (2021 en 2022) bij de onafhankelijkheid van justitie (zie [2.3.](#)), de alomtegenwoordige corruptie ([1.3.](#)), het falende beleid inzake kinderarbeid en een aantal restricties op de persvrijheid (zie infra en [3.4.](#)).¹³⁷ Wat de restricties op de persvrijheid betreft, meldt ook het *Albania 2019 Report* dat het wettelijk kader voor de vrijheid van meningsuiting bevorderlijk is maar dat de implementering ervan meer inspanningen vereist.¹³⁸ (zie verder [3.4.](#)).¹³⁹

2.2. Veiligheidsdiensten

2.2.1. Algemene werking

De politie (Albanian State Police (ASP) of *Policia e Shtetit*) is de hoofdverantwoordelijke voor de binnenlandse veiligheid. Daarnaast is de Republikeinse Garde (*Guard of the Republic*) verantwoordelijk voor de bescherming van officiële gezagsdragers, officiële buitenlandse vertegenwoordigers en bepaalde overheidseigendommen. Volgens het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport (2020, 2021) heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken de effectieve controle over deze veiligheidsdiensten.¹⁴⁰

Er is sprake van een uitgebreid wettelijk kader dat de werking van de veiligheidsdiensten op succesvolle wijze regelt. Zo wijst een rapport van de Britse asielinstanties (2021) op het belang van de Wet over de overheidspolitie van 2014 die de politietaken vastlegt: de bescherming van het leven,

¹³¹ EC, 12/10/2022, P.33, [url](#)

¹³² Exit News, 03/01/2020, [url](#); Le courrier des Balkans, 03/01/2020, [url](#)

¹³³ International Ombudsman Institute, 24/06/2020, [url](#); Republic of Albania Ombudsman, 2020, [url](#)

¹³⁴ IBNA, 24/08/2021, [url](#)

¹³⁵ Exit News, 21/01/2022, [url](#)

¹³⁶ Exit News, 14/04/2022, [url](#)

¹³⁷ USDoS, 13/04/2022, p.1, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#)

¹³⁸ EC, 29/05/2019, [url](#)

¹³⁹ USDoS, 13/04/2022, p.10, [url](#)

¹⁴⁰ USDoS, 13/04/2022, p.1, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#)

gezondheid en persoonlijk eigendom; de preventie, detectie en het onderzoek van misdaden; de identificatie, bescherming en doorverwijzing naar bijstand van slachtoffers van mensenhandel en huiselijk geweld (vooral jongeren en vrouwen). Deze wet stipuleert ook dat de politie het principe van non-discriminatie en de mensenrechten moet respecteren. Volgens de Britse asielinstanties (2021) functioneert de Albanese politie op afdoende wijze. Er zijn ook genoeg agenten (260 per 100.000 personen). In Tirana en de andere grotere steden is de politie duidelijk zichtbaar in het straatbeeld.¹⁴¹

Een OVSE-rapport (2019) over de samenwerking tussen het parket en de gerechtelijke politie in Albanië wijst nog op een hele reeks nieuwe of vernieuwde wetten¹⁴² uit de periode 2016-2017 die de werking van de politie (aankamp corruptie maar ook verbetering van samenwerking tussen gerechtelijke politie en parketmagistraten) proberen te verbeteren.¹⁴³

Volgens een nationale opiniepeiling in juni 2018 is 63 % van de Albanese tevreden over de nationale politie. Het aantal deelnemers dat een positief beeld heeft van het politiewerk is verdubbeld sinds 2013. Het aantal deelnemers is ook verdubbeld dat van oordeel is dat de politie de burger met respect behandelt en dat de nationale politie criminaliteit verhindert. Volgens deze opiniepeiling blijft de bereidheid om samen te werken met de politie wel laag.¹⁴⁴

Het Zweedse Lifos heeft in 2018 een *fact-finding mission* (FFM) naar Albanië gedaan en schrijft in maart 2019 eveneens dat er een functionerende justitie- en veiligheidssector aanwezig is dat over de basiscapaciteiten beschikt om te voldoen aan de noden van de samenleving. Verder schrijft Lifos dat de politie snel reageert en in het belang van het publiek werkt, maar dat het voor een individu niet altijd mogelijk is absolute politiebescerming te krijgen. Volgens Lifos kan dit probleem te maken hebben met integriteitsproblemen: corruptie en politieke beïnvloeding zijn (net als bij het gerecht zie [2.3.](#)) wijdverspreid bij de politie. Maar, nog steeds volgens Lifos, kan absolute politiebescerming in bepaalde situaties even goed verhindert worden door een gebrek aan bewijsmateriaal. Verder is in dit rapport nog sprake van een gebrek aan middelen en over moeilijke werkomstandigheden voor individuele agenten. Volgens de bronnen die dit rapport geconsulteerd heeft, is er niettemin ook een positieve verandering van attitude waar te nemen bij de politie. Er is een algemene consensus bij de bevolking dat de meeste agenten in moeilijke omstandigheden hun uiterste best doen. Alleen in situaties waarin een belangenconflict heerst, kunnen nog problemen rijzen.¹⁴⁵

De Bertelsmann Stiftung bevestigt in 2022 in dit verband dat de Albanese staat het monopolie bezit over het gebruik van geweld en voegt er – algemeen gesproken - aan toe dat de staat in de voorbije jaren een succesvolle campagne heeft gekend in de versterking van haar gezag in de strijd tegen informele groepen, in het bijzonder de machtige maffia en de criminele netwerken (zie [1.4.](#)).¹⁴⁶

¹⁴¹ UK Home Office, 01/02/2022, [url](#)

¹⁴² The process of the justice reform in Albania commenced in 2016 with adopting amendments to the Constitution of Albania (hereafter "The Constitution") aiming to establish an independent and self-governing judiciary and to strengthen the legislative framework to fight corruption more effectively. The so-called "justice reform package" following the Constitutional amendments, included *inter alia* Law No 95/2016 on the Organization and Functioning of Institutions for Combating Corruption and Organized Crime, Law No 96/2016 on the Status of Judges and Prosecutors in the Republic of Albania, (hereafter referred to as "Law on the Status of Judges and Prosecutors"), Law No. 97/2016 on the Organisation and Functioning of the Prosecution office in the Republic of Albania (hereafter referred to as "Law on the Organisation and Functioning of the Prosecution office"). In 2017 amendments were introduced to the Code of Criminal Procedure of Albania (CCP) increasing the autonomy of prosecutors and strengthening their leading role in the investigative stage of criminal proceedings. The adoption of Law No.25/2019 on the Organization and Functioning of the Judicial Police (hereafter "Law on Judicial Police") in 2019 further aimed to improve the structural and functional organisation of judicial police and reaffirmed the role of the prosecutor as the leader of preliminary investigation: OSCE, 2019, [url](#)

¹⁴³ OSCE, 2019, pp.2,9, [url](#)

¹⁴⁴ IBNA, 11/06/2018, [url](#)

¹⁴⁵ Lifos, 29/03/2019, pp.4-5, [url](#)

¹⁴⁶ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, p.6, [url](#)

Naast hun positieve inschattingen over de effectiviteit van de Albanese politie in de hedendaagse samenleving, geven de bronnen ook veel aandacht aan de al vermelde integriteitsproblemen bij de politie. Het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport gaat jaarlijks (2020 en 2021) in op bovengenoemde (integriteits)problemen. Er staat dat de politie de wet niet altijd gelijk afdwingt en dat persoonlijke, politieke of criminele connecties samen met gebrekkige infrastructuur en middelen invloed hebben. Toch stelt ook deze bron stelt dat de autoriteiten blijven proberen om deze problemen aan te pakken door het renoveren van politiegebouwen, het upgraden van voertuigen en – vooral – het publiekelijk benadrukken van alle anticorruptiemaatregelen (zie [1.3.](#)).¹⁴⁷

Ook andere bronnen geven aan dat de Albanese overheid al vele jaren probeert om corruptie bij de politie tegen te gaan: het Institute for Democracy and Mediation (IDM, 2016) geeft een gedetailleerde kijk op alle maatregelen die de overheid heeft genomen in de strijd tegen corruptie binnen de politie. Zo heeft het Albanese parlement in de jaren voorafgaand aan 2016 een reeks nieuwe wetten goedgekeurd die specifiek gericht zijn op de preventie van corruptie binnen de politie: de *Law on State Police* (2014), de *State Police Regulation* (2015), de *Strategy on Public Order* (2015-2020) met bijhorend Action Plan (2015-2017). Belangrijke, concrete maatregelen op het terrein die het probleem aanpakken van corruptie binnen de politie zijn onder meer de oprichting van one-stop-shops (plaats waar verschillende diensten tegelijk verleend worden en die zo de tussenkomst van meerdere ambtenaren vermijdt) op de politiecommissariaten, het installeren van camera's in patrouillevoertuigen en van bodycams bij de verkeerspolitieagenten (met de bedoeling om kleinschalige corruptie tegen te gaan) en de invoering van nieuwe kanalen voor de burger om corruptie te melden of om klacht neer te leggen over politiegedrag (zie [2.2.2.](#)).¹⁴⁸

Het *Nations in Transit Report* (2018) bevestigt dat de politie in Tirana nu is uitgerust met een bodycam om corruptiesituaties tegen te gaan. Ook dit rapport stelt dat omkoping vooral bij de verkeerspolitie een aanhoudende bezorgdheid is in Albanië.¹⁴⁹ Het systeem van de on-stop-shops bij de politie is sindsdien uitgerold bij alle gemeentes van het land en leidt, volgens de Swedish International Development Agency (SIDA) en UNDP, tot meer transparantie en minder risico op corruptie.¹⁵⁰

Op 26 februari 2018 heeft het Albanese parlement een wetsvoorstel goedgekeurd waardoor 13.000 politieagenten gescreend zullen worden (doorgelicht) op hun integriteit en professionalisme (*vetting procedure*).¹⁵¹ Andere bronnen (2018) stellen dat Albanië intussen is gestart met een doorlichtingsprocedure van de politie, de Republikeinse Garde en de Service for Internal Affairs and Complaints (SIAC zie [2.2.2.](#)). De 13.000 agenten zullen in de loop van een periode van twee jaar allemaal (door het ministerie van Binnenlandse Zaken) gescreend worden in verband met hun competentie en integriteit.¹⁵² Volgens het OVSE-rapport uit 2019 is de doorlichting van de politie van start gegaan.¹⁵³

Volgens IDM is dankzij de doorlichtingsprocedure van de politie intussen een groter en concreter bewustzijn gegroeid over wat corruptie allemaal kan inhouden (omkoping, ontvangen van giften, gunsten of remuneraties). Volgens het *Albania Report* van de EC hadden in 2019 al 250 agenten ontslag genomen vooraleer de doorlichtingsprocedure goed en wel begonnen was.¹⁵⁴

In 2020 is de Albanese politie twee keer in opspraak gekomen omwille van het gebruik van excessief geweld tegen burgers. In mei 2020 heeft de politie volgens Amnesty International disproportioneel

¹⁴⁷ USDoS, 13/04/2022, pp.19-20, [url](#); USDoS, 11/03/2020, [url](#)

¹⁴⁸ IDM, 30/12/2016, [url](#)

¹⁴⁹ Freedom House, 20/04/2018, [url](#)

¹⁵⁰ UNDP, 12/01/2018, p.27, [url](#)

¹⁵¹ Pointpulse, 06/03/2018, [url](#)

¹⁵² Regional Anti Corruption Initiative, 21/02/2018, [url](#); Regional Anti Corruption Initiative, 28/02/2018, [url](#)

¹⁵³ OSCE, 2019, [url](#)

¹⁵⁴ EC, 29/05/2019, p.33, [url](#); IDM, 06/2019, [url](#)

veel geweld gebruikt tegen deelnemers aan een protestactie tegen de afbraak van het Nationaal Theater van Tirana.¹⁵⁵ Eind 2020 is de politie ernstig in opspraak gekomen nadat een agent een ongewapende jongeman had doodgeschoten tijdens zijn deelname aan verboden protestacties tegen de coronamaatregelen.¹⁵⁶ De agent die hiervoor verantwoordelijk was, is gearresteerd en er is een onderzoek bezig naar de feiten.¹⁵⁷

In oktober 2021 is er sprake van 45 hooggeplaatste agenten die gescreend zijn. Hierbij is één agent afgezet en heeft één agent ontslag genomen.¹⁵⁸

Ook het gewone gerecht treedt soms op tegen corruptie bij de politie. Zo verschijnt in april 2022 een bericht dat het SPAK (zie [1.3.](#) en [2.3.](#)) bij een grensovergang met Kosovo niet minder dan 17 agenten heeft gearresteerd op beschuldiging van corruptie.¹⁵⁹

In de zomer van 2022 wordt het toeristische seizoen opgeschrikt door een reeks moorden. In de context hiervan is het hoofd van de ASP vervangen.¹⁶⁰

2.2.2. Klachten in verband met de politie

Volgens een rapport van de Britse asielinstanties zijn er verschillende mogelijkheden om klacht in te dienen tegen de politie en om eventueel schadeloos gesteld te worden ingeval van wangedrag door de politie. De Service for Internal Affairs and Complaints (SIAC) bij het ministerie van Binnenlandse zaken heeft als taak een doeltreffend klachtensysteem op te zetten dat burgers moet aanmoedigen om klacht neer te leggen bij politieel wangedrag. Dit rapport vernoemt ook nog de Professional Standards Department (DPS) bij het Police State Directorate dat eveneens klachten over de politie moet onderzoeken. Ten slotte wordt de politie ook nog gesuperviseerd door het parlement en onafhankelijke instellingen zoals de Ombudsdienst, de Supreme State Audit en de Commissioner for the Protection of Personal Data.¹⁶¹

Sinds de Law on Service for Internal Affairs and Complaints in 2014 is deze dienst het belangrijkste interne mechanisme om het werk van de politie te controleren. Deze wet is volledig geïmplementeerd sinds 2015. In de periode van januari tot oktober 2016 heeft de SIAC 657 klachten behandeld. 9 politieagenten zijn hierdoor strafrechtelijk vervolgd. 79 politieagenten zijn doorverwezen voor disciplinaire maatregelen door de DPS.¹⁶² In het Pointpulse-rapport (2016) staan ook de verschillende soorten (interne) disciplinaire maatregelen die het DPS in de periode van 1 januari 2016 tot 6 september 2016 heeft genomen tegen leden van de politie (46 verwijderingen uit de politie, 2 gevallen van ontheffing van een opdracht, 5 gevallen van degradatie voor 6 maand, 114 gevallen van uitstel van promotie voor twee jaar, 2 gevallen van intrekking van loon tot 5 dagen) omwille van misdragingen en onethisch gedrag.¹⁶³

In 2017 zijn 128 agenten gestraft omwille van hun betrokkenheid in cannabismokkel.¹⁶⁴

Ook in het USDoS-mensenrechtenrapport (2020) wordt niet alleen verwezen naar het aanhoudende probleem van corruptie maar ook naar de klachten die hierover overgemaakt worden aan de SIAC. Andere klachten hebben te maken met het (beweerde) nalaten om in te grijpen, willekeurige

¹⁵⁵ AI, 07/04/2021, [url](#)

¹⁵⁶ Freedom World, 11/05/2021, [url](#)

¹⁵⁷ UK Home Office, 01/02/2022, [url](#)

¹⁵⁸ EC, 19/10/2021, [url](#)

¹⁵⁹ Exit News, 08/04/2022, [url](#)

¹⁶⁰ Balkan Insight, 31/08/2022, [url](#)

¹⁶¹ UK Home Office, 01/02/2022, [url](#)

¹⁶² IDM) 30/12/2016, [url](#)

¹⁶³ IDM, 30/12/2016, [url](#)

¹⁶⁴ Regional Anti Corruption Initiative, 21/02/2018, [url](#); Regional Anti Corruption Initiative, 28/02/2018, [url](#)

handelingen, misbruik van het ambt of een inbreuk tegen de standaardprocedures. De SIAC heeft, volgens deze bron, opnieuw administratieve inbreuken vastgesteld en voor 116 politieagenten disciplinaire maatregelen voorgesteld. De SIAC heeft in twee gevallen (waarbij sprake was van vervalsing van officiële documenten) gerechtelijke vervolging voorgesteld.¹⁶⁵

Klachten in verband met de politie kunnen in Albanië ook neergelegd worden bij de Albanese Ombudsdienst (zie [2.5.1.](#)). De beschikbare data voor 2019 wijzen uit dat er 145 klachten zijn neergelegd over een verscheidenheid van politie-interventies (psychisch of psychologisch misbruik tijdens arrestatie, escorte of ondervraging; onmenselijke of onwaardige behandeling; illegale escorte of overschrijden van de wettelijke deadline van een detentie; verzuim om klachten of verklaringen op te nemen; obstructie van het grondrecht op samenkomen; gebruik van traangas).¹⁶⁶

Ook in 2020 heeft de SIAC klachten ontvangen en onderzocht. Deze dienst heeft 202 dossiers overgemaakt aan het parket (in verband met 299 agenten). De Ombudsdienst heeft in dat jaar eerder klachten ontvangen die te maken hadden met problemen rond arrestaties en detenties.¹⁶⁷

Volgens het rapport van de Britse asielinstanties (2021) blijven er meldingen komen van wangedrag door de politie maar probeert de overheid hiertegen in te gaan door dit gedrag met camera's te documenteren en ook te vervolgen.¹⁶⁸

2.3. Gerecht

2.3.1. Algemene werking

Uit een rapport van de Britse asielinstanties blijkt dat het rechtssysteem van Albanië een civielrechtelijk systeem is, gemodelleerd naar het Franse rechtssysteem. De gerechtelijke macht in Albanië wordt uitgeoefend door rechtbanken van eerste aanleg, beroepshoven en daarboven het Hooggerechtshof, de ultieme beroepsinstantie. Beslissingen en standpunten van lagere rechtbanken kunnen geen aanleiding zijn voor juridische precedentes. Voor de rechtspraak in de Albanese gerechtshoven heeft de Grondwet het hoogste wettelijke gezag, gevolgd door de geratificeerde internationale verdragen die voorrang hebben over binnenlandse wetten en gerechtelijke beslissingen van de uitvoerende macht (zie ook [2.1.](#)).¹⁶⁹

Nog volgens deze bron beschikt Albanië over een functionerend rechtssysteem. In 2020 beschikt het land over 307 voltijdse rechters en 300 voltijdse procureurs. Dit is respectievelijk 10.8 en 10.5 per 100.000 burgers (de Europese gemiddeldes zijn respectievelijk 21 rechters en 12 procureurs per 100.000 burgers). Deze bron citeert ook het Albanese Instituut voor Statistiek dat gemeld heeft dat er in 2020 een totaal van 32.736 misdrijven zijn begaan. In datzelfde jaar zijn er 27.852 strafzaken ingeleid en zijn er 25.295 strafzaken afgerond, afgewezen, geschorst of naar de rechtbank gestuurd voor proces.¹⁷⁰

In het jaarlijkse USDoS-mensenrechtenrapport staat over de rechtstoestand in Albanië al jaren (2018-2022) dat de gangbare rechten binnen een moderne rechtstaat formeel verworven zijn en dat de regering die ook respecteert. Het gaat over het vermoeden van onschuld, informatieplicht, recht op openbaar en eerlijk proces, recht op een advocaat, recht op getuigen, recht om in beroep te gaan,

¹⁶⁵ USDoS, 11/03/2020, [url](#)

¹⁶⁶ Faktoje, 10/12/2020, [url](#)

¹⁶⁷ USDoS, 30/03/2021, p.16, [url](#)

¹⁶⁸ UK Home Office, 01/02/2022, [url](#)

¹⁶⁹ UK Home Office, 01/02/2022, [url](#)

¹⁷⁰ UK Home Office, 01/02/2022, [url](#)

recht op gratis vertaling, recht op een gratis advocaat, recht op voldoende tijd en middelen om een zaak voor te bereiden, verbod op gedwongen verklaringen, bekentenissen, ...¹⁷¹

Ook in 2022 schrijft deze bron dat de Albanese (grond)wet in een eerlijk en openbaar proces voorziet (zonder buitensporige vertragingen) en dat alle gangbare rechten van een moderne rechtsstaat voorhanden zijn. Hoewel processen niet altijd in het openbaar gevoerd zijn, heeft de overheid bovenstaande rechten (algemeen gesproken) opnieuw gerespecteerd.¹⁷²

Freedom House (2019) stelt wel dat de grondwettelijke rechten voor een eerlijk proces op inconsistente wijze gehandhaafd worden vermits de processen niet altijd in het openbaar gevoerd worden, processen door interne corruptie (zie infra) beïnvloed kunnen worden en vermits kosteloze juridische bijstand (zie infra) niet altijd voorzien is voor wie het nodig heeft.¹⁷³ Ook de EC (2022) meldt, in verband met de procedurele rechten, nog een aantal resterende problemen op het gebied van het recht op informatie over een lopende rechtszaak. Wanneer het recht op informatie geweigerd wordt, zou er nog een beroepsmogelijkheid tegen deze beslissing mogelijk moeten zijn; rechtbanken, aanklagers en de politie zouden ook de mogelijkheid beter moeten garanderen om een advocaat te kunnen zien.¹⁷⁴

Voorafgaand aan 2016 is het Albanese gerecht systematisch in verband gebracht met onderfinanciering, corruptie, politieke druk en beïnvloeding van buitenaf. Volgens het EASO-rapport over Albanië (november 2016) blijft corruptie in het domein van justitie op dat moment wijd verspreid. In dit rapport staat onder meer dat rechters smeergeld betalen om een rechtbank in rijkere regio's toegewezen te krijgen (met de bedoeling om daar zelf potentieel meer smeergeld op te kunnen strijken).¹⁷⁵ In 2017 schrijft het AHC dat corruptie en straffeloosheid in Albanië in 2016 verontrustende problemen blijven voor burgers die hun vertrouwen in de gerechtelijke instanties verloren hebben.¹⁷⁶ Volgens Freedom House is het toenmalige algemene vertrouwen in de gerechtelijke instituten laag omwille van de perceptie van de endemische corruptie, de beperkte aansprakelijkheid en de attitudes van de rechters en de aanklagers. De voorzitter van de parlementaire commissie inzake hervormingen van justitie heeft in augustus 2015 gesteld dat vooral het Hooggerechtshof (dat rechters benoemt en zo nodig sanctioneert) nog te gepolitiseerd is en nog te weinig effectief is tegen corruptie bij het gerecht.¹⁷⁷

Op 22 juli 2016 is het Albanese parlement erin geslaagd om een reeks van 46 grondwettelijke amendementen ("the justice reform package") goed te keuren die toelaten om het gerechtelijke systeem grondig te hervormen. De hervormingen (o.a. de oprichting van nieuwe gerechtelijke instellingen) zijn gericht op de aanpak van corruptie en op het versterken van de onafhankelijkheid van het gerecht ten aanzien van georganiseerde misdaad en politiek. Het voorziet onder meer in de oprichting van een Special Prosecutions Office (SPAK) (zie ook [1.3.](#)) dat onafhankelijk zal opereren van het algemeen parket. Verder voorziet het in de oprichting van een National Bureau of Investigation for Corruption and Organized Crime (NBI, zie [1.3.](#)). Ten slotte heeft het parlement ook de zogenoemde Wet op de algemene doorlichting (*vetting law*) goedgekeurd.¹⁷⁸

¹⁷¹ USDoS, 13/04/2022, p.8, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#); USDoS, 11/03/2020, [url](#); USDoS, 20/04/2018 [url](#); USDoS, 13/03/2019, [url](#)

¹⁷² USDoS, 13/04/2022, p.8, [url](#)

¹⁷³ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

¹⁷⁴ EC, 12/10/2022, P.36, [url](#)

¹⁷⁵ EASO, 11/2016, [url](#)

¹⁷⁶ AHC, 04/2017, [url](#)

¹⁷⁷ Freedom House, 25/08/2016, [url](#)

¹⁷⁸ Freedom house, 03/04/2017, [url](#)

De Wet op de algemene doorlichting heeft de bedoeling om het gerecht te zuiveren door middel van een gedetailleerd onderzoek bij elke rechter, magistraat en kandidaat-medewerkers van het gerecht naar hun bezittingen, professionalisme en mogelijke banden met de georganiseerde misdaad.¹⁷⁹

Achterliggende redenen om de algemene doorlichtingsprocedure (*vetting*) in te voeren is niet alleen de grote problematiek van de corruptie, van gebrek aan integriteit en aan aansprakelijkheid bij de medewerkers van het gerecht sinds de val van het communistische regime. Na de val van dit regime heeft Albanië ook nooit een proces van lustratie (uitzuivering) van regimegetrouwen gekend in de rangen van rechters en parketmagistraten.¹⁸⁰

Freedom House geeft in 2016 aan dat er belangrijke positieve stappen zijn gezet door het parlement inzake de hervormingen van justitie en prijst het feit dat de hele gerechtelijke hervorming in samenspraak gebeurt met de Commissie van Venetië.¹⁸¹

In het kader van de strijd tegen corruptie binnen het gerecht blijven in 2017 en 2018 artikels in de pers verschijnen die arrestaties en ook vervolging rapporteren van corrupte rechters of aanklagers.¹⁸²

De researchdienst Lifos van de Zweedse asiendiensten heeft in 2018 een FFM naar Albanië gedaan en schrijft in maart 2019 dat het rechtssysteem in Albanië tegemoetkomt aan de basisnoden van de maatschappij. Er is, volgens dit veldonderzoek, bij justitie wel nog steeds sprake van problemen in verband met capaciteit (gebrek aan middelen) en integriteit (corruptie en politieke beïnvloeding) die de effectiviteit en de betrouwbaarheid ervan belemmeren.¹⁸³

In het *Freedom of the World Report* van 2019 stelt de organisatie dat corruptie binnen het gerecht een probleem blijft. Er zijn maar weinig toprechters die voor corruptie veroordeeld worden.¹⁸⁴ Ook volgens het USDoS mensenrechtenrapport (2020) is er vooruitgang in de aanpak van corruptiegevallen op lagere niveaus (ook bij rechters en procureurs).¹⁸⁵

Begin 2020 heeft de regering-Rama een pakket nieuwe noodwetten voorgesteld waarbij de politie uitgebreide bevoegdheden krijgt om corruptie bij rechters en hun eventuele banden met criminele netwerken te onderzoeken. Mensenrechtenorganisaties hebben hiertegen geprotesteerd en wijzen op het gevaar dat de scheiding der machten hierdoor vervaagt.¹⁸⁶

In 2021 omschrijft het USDoS politieke druk, intimidatie en wijdverspreide corruptie in 2021 nog altijd als factoren die een onafhankelijke, betrouwbare en efficiënte rechtsgang in de weg staan. Hoorzittingen in een gerechtshof zijn vaak niet publiek. Corruptie, intimidatie en politieke druk hebben het gezag van justitie ondermijnd en geleid tot controversiële gerechtelijke beslissingen en een inconsistente toepassing van de burgerlijke wetgeving. Om hiertegen in te gaan zijn de rechtbanken begonnen met het gebruiken van opnamemateriaal.¹⁸⁷

Ook in 2021 spreekt Freedom House opnieuw over politieke druk en invloed op de ondergefinancierde rechtbanken. Corruptie bij het gerecht blijft een ernstig probleem en uiteindelijke veroordelingen van hoge rechters voor corruptie en machtsmisbruik blijven historisch zeldzaam.¹⁸⁸

¹⁷⁹ Freedom house, 03/04/2017, [url](#)

¹⁸⁰ Group for Legal and Political Studies, 06/2017, [url](#)

¹⁸¹ Freedom House, 25/08/2016, [url](#)

¹⁸² Tirana Times, 03/12/2015, [url](#); Albanian Daily News, 03.05.2016 [url](#); Balkan Insight, 1/6/2018, [url](#); Balkan Insight, 23/03/2018, [url](#); Regional Anti Corruption Initiative, 13/11/2017 [url](#); Regional Anti Corruption Initiative, 19/02/2018, [url](#); Council of Europe, 3/2018, [url](#)

¹⁸³ LIFOS (e.a.), 29/03/2019, p.4-5, [url](#)

¹⁸⁴ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

¹⁸⁵ USDoS, 11/03/2020, [url](#)

¹⁸⁶ Balkan Insight, 01/02/2020, [url](#)

¹⁸⁷ USDoS, 30/03/2021, p.8, [url](#)

¹⁸⁸ Freedom World, 11/05/2021, [url](#)

Volgens een rapport van de Britse asielinstanties is het gemiddelde salaris van rechters en procureurs tussen 2018 en 2020 met respectievelijk 40 % en 73 % gestegen. Dit wordt gezien als een positieve ontwikkeling in de context van de prevalentie van corruptie bij het gerecht.¹⁸⁹

In januari 2021 verschijnt een rapport van een groep burgermaatschappijorganisaties (Helsinki Committee (AHC), Civil Rights Defenders (CRD), the Institute for Political Studies (IPS), Balkan Investigative Reporting Network in Albania (BIRN Albania), Center for Legal Civic Initiatives, Civic Initiatives (CLCI), en de Tirana Legal Aid Society (TLAS)): *Evaluation of Human Rights and Rule of Law during the Albanian Presidency of OSCE*. In dit rapport staat over grondige hervorming van het gerecht dat de implementering hiervan in de praktijk een uitdaging blijft. Als redenen hiervoor verwijst het rapport enerzijds naar het politieke klimaat (zie 1.2.) maar anderzijds ook naar een tekort aan personeel: de moeilijkheden om geschikte kandidaten te vinden voor de nieuwe gerechtelijke instellingen en naar de moeilijkheden om gespecialiseerde personeelsdiensten te voorzien die de nieuwe medewerkers van het gerecht moeten bijstaan.¹⁹⁰

In het *Albania 2022 Report* van de EC staat dat de wettelijke voorzieningen voortaan in voege zijn om onafhankelijke procedures te garanderen voor het benoemen, promoveren, evalueren en ontslaan van rechters. De remuneratie van rechters en aanklagers voldoet aan de hoogste salarissen in de openbare sector van het land.¹⁹¹

2.3.2. Algemene doorlichtingsprocedure

In concreto moeten alle rechters en procureurs die in functie zijn één voor één verschijnen voor een screeningsinstituut dat bestaat uit twee instellingen (de First Instance Commission en de Appeal Chamber) en een monitoringscommissie International Monitoring Operation (waarvan de leden geselecteerd zijn door verschillende EU-landen) die de hele operatie superviseert.¹⁹² De uitvoering van de *Vetting law* wordt daarnaast ook nauwgezet gemonitord door het AHC.¹⁹³

De oprichting van de twee instellingen loopt, onder meer door weerstand bij het gerecht zelf, initieel vertraging op maar op 16 juni 2017 verkiest het parlement de 27 leden van drie nieuwe gerechtelijke commissies die de doorlichting (*vetting*) moeten uitvoeren.¹⁹⁴

In het *Albania 2018 Report* van de EC staat dat de hervorming van justitie bezig is en een goede vooruitgang boekt. De EC verwijst hierbij expliciet naar de start van de algemene doorlichtingsprocedure en de tastbare resultaten hiervan.¹⁹⁵

Sinds de start van de procedure nemen geregeld rechters en magistraten ontslag. In december 2018 slaagt de hoofdrechter van het Grondwettelijk Hof er niet in om de *vetting procedure* door te komen waarna hij wordt afgezet.¹⁹⁶ Volgens een artikel in *Balkan Insight* (3/2019) moeten sinds het begin van de procedure dermate veel rechters ontslag nemen dat het hele gerecht onthoofd is waardoor zich een grote achterstand in de behandeling van rechtszaken ontstaat.¹⁹⁷ Het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport stelt in 2019 dat er door de *vetting procedure* slechts twee van de negen rechters in het Grondwettelijk Hof overblijven. Hierdoor is het vereiste quorum voor rechters bij dit hof niet langer bereikt. Bovendien zijn ook vijftien van de negentien zetels in het Hooggerechtshof

¹⁸⁹ UK Home Office, 01/02/2022, [url](#)

¹⁹⁰ AHC (e.a.), 01/2021, p.10, [url](#)

¹⁹¹ EC, 12/10/2022, P.19, [url](#)

¹⁹² Group for Legal and Political Studies, 06/2017, [url](#)

¹⁹³ AHC, s.d., [url](#)

¹⁹⁴ Freedom House, 20/04/2018, [url](#)

¹⁹⁵ EC, 17/04/2018, [url](#)

¹⁹⁶ IBNA, 17/12/2018, [url](#)

¹⁹⁷ *Balkan Insight*, 07/03/2019, [url](#)

vacant geworden.¹⁹⁸ Op 26 juli 2019 moet ook hoofd van het Hooggerechtshof aftreden in het kader van de *vetting procedure*.¹⁹⁹

In november 2019 bezoeken twee vertegenwoordigers van de Raad van Europa Albanië. Na afloop van hun bezoek wijzen ze erop dat er nog steeds geen Hooggerechtshof, Grondwettelijk Hof en Special Anti-Corruption Court is. In november 2019 bedraagt de achterstand van het Albanese gerecht 28.863 zaken en is ze verdubbeld in vergelijking met 2015. Dit wordt als kritiek ingeschat voor het hervormingsproces.²⁰⁰

Ook AI wijst in 2020 op het grote aantal ontslagen en de hierdoor ontstane achterstand die de *vetting procedure* met zich meebrengt. AI stelt dat de procedure cruciaal is om de onafhankelijkheid van het gerecht (ten aanzien van politiek en georganiseerde misdaad) te garanderen maar dat ze de werking van het gerecht ook ondermijnt.²⁰¹

Op 5 mei 2020 zijn volgens de website die de *vetting procedure* monitort 86 rechter en procureurs bevestigd in hun functie na screening. 100 rechters en procureurs hebben ontslag moeten nemen en 39 onder hen hebben ervoor gekozen zich niet laten screenen waardoor ook zij niet langer in functie zijn.²⁰²

In april 2020 telt het Grondwettelijk Hof vier van de negen rechters, waardoor een plenaire zitting van dit hof niet meer mogelijk is. Achtergrond voor deze situatie is een aanslepend conflict tussen de president en de regering rond eerder door de president benoemde rechters voor dit hof. Het Hooggerechtshof telt op dat moment nog maar vier van de negentien rechters.²⁰³

In augustus 2020 zijn 284 rechters gescreend. 105 zijn uit hun functie ontheven. 117 hebben zich door de procedure gehandhaafd.²⁰⁴

In 2021 geeft het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport aan dat de internationaal gemonitorde *vetting procedure* gewoon verdergezet wordt en dat het Grondwettelijk Hof sinds december 2020 opnieuw over genoeg rechters beschikt om rechtsgeldig te kunnen functioneren. Het Hooggerechtshof beschikt op dat moment slechts over drie van de negentien rechters.²⁰⁵ In het *Albania 2021 Report* van de EC staat dat de *vetting procedure* in 62 % van de onderzochte gevallen leidt tot afzetting, ontslag of beëindiging van het mandaat. Magistraten die ontslaan worden, worden ook nog eens vervolgd.²⁰⁶

Op 30 december 2021 stemt het Albanese parlement in met de nodige mandaatverlengingen om de doorlichtingsprocedure van rechters en procureurs verder te kunnen zetten met een periode van vijf jaar.²⁰⁷

Op 12 september 2022 zijn 554 *vetting* dossiers afgesloten. Van al deze zaken heeft 64 % geleid tot een ontslag of stopzetting van het mandaat. Bij ontslag worden de betrokkenen nog steeds vervolgd.²⁰⁸

¹⁹⁸ USDoS, 03/2019, [url](#)

¹⁹⁹ IBNA, 26/07/2019, [url](#)

²⁰⁰ BFM, 25/11/2019, [url](#)

²⁰¹ AI, 16/04/2020, [url](#)

²⁰² Reporter.al, 22/05/2020, [url](#)

²⁰³ EWB, 08/04/2020, [url](#)

²⁰⁴ Euronews Albania, 11/08/2020, [url](#)

²⁰⁵ USDoS, 30/03/2021, [url](#)

²⁰⁶ EC, 19/10/2021, [url](#)

²⁰⁷ Exit News, 30/12/2021, [url](#)

²⁰⁸ EC, 12/10/2022, p.18, [url](#)

2.3.3. Andere hervormingen in het kader van het *justice reform package*

In januari 2019 verklaart Genoveva Ruiz Calavera, directeur voor de Westelijke Balkan bij de EC, dat er, naast de doorlichtingsprocedure, nog een aantal zeer belangrijke verwezenlijkingen zijn gebeurd in het kader van de uitvoering van het *justice reform package*. Het gaat over de oprichting van nieuwe, onafhankelijke gerechtelijke instituten (High Judicial Council, High Prosecutorial Council, Justice Appointment Council) die bevoegd zijn voor het personeelsbeheer bij justitie.²⁰⁹ Beide instellingen vormen de basis voor het hele justitiesysteem en maken de oprichting mogelijk van de Special Anti-Corruption and Organized Crime Structure (SPAK, zie ook [1.3.](#)), als ook de National Bureau of Investigation (NBI). Daarnaast zijn deze instanties bevoegd om een *Prosecutor General* te kiezen.²¹⁰ Ook in het *Albania 2019 Report* staat dat de oprichting van de HJC en de HPC (en ook de Justice Appointment Council) een cruciale stap is voor een onafhankelijk en verantwoordelijk gerecht.²¹¹

Eind 2019 worden de acht openbaar aanklagers en een directeur van het SPAK ingezworen en kan dit nieuwe anticorruptieorgaan (voor zaken op hoog niveau) van start gaan. Dat is méér dan drie jaar nadat het door het parlement is opgericht.²¹² Op 5 december 2019 wordt, zoals voorzien in het *justice reform package*, uiteindelijk ook de procureur-generaal aangesteld: Olsian Cela.²¹³

In januari 2020 zijn negen (van de vijftien) *Special Prosecutors* bij het SPAK ingezworen alsook het hoofd van de Special Prosecution Office (SPO).²¹⁴

De definitieve installatie van het SPAK maakt de benoeming mogelijk van een directeur van het National Bureau of Investigation for Corruption and Organized Crime (NBI). Deze instelling wordt ook de Albanese FBI genoemd. Ze moet onderzoek voeren naar misdrijven die onder de bevoegdheid van het SPAK vallen en deze (samen met de Special Prosecutor Office) ook vervolgen. De NBI dient ook als contactpunt inzake corruptiemisdrijven met gerechtelijke autoriteiten van andere landen.²¹⁵

In januari 2020 wordt ook de *High Inspector of Justice* aangesteld. De oppositie heeft hiertegen geprotesteerd door te stellen dat de regering het gerecht controleert.²¹⁶

Het *Albania Report 2020* van de EC stelt dat Albanië gematigd is voorbereid op het gebied van de implementering van het Europese *acquis* en de Europese standaarden in verband met de rechtsstaat. Goede vooruitgang is geboekt in de aangehouden implementering van de allesomvattende justitiehervorming (vooral door het oprichten van een aantal nieuwe gerechtelijke instellingen: SPAK, SPO, NBI en bepaalde rechtbanken voor corruptie en georganiseerde misdaad). De EC vermeldt verder een aantal belangrijke benoemingen of aanstellingen: directeur NBI, nieuwe algemeen aanklager, nieuwe hoge inspecteur van justitie. Volgens het *Albania 2020 Report* leveren de operationele inspanningen tegen corruptie resultaten en komt de grondige hervorming van het gerecht op beduidende wijze ten goede aan de onafhankelijkheid van rechters en parketmagistraten. De gerechtelijke instellingen beheren hun benoemingen (evaluaties en promoties) nu volledig zelf. Nieuwe rechters en magistraten zijn (vooraleer ze in dienst treden) voortaan ook verplicht een training te volgen bij de School of Magistrates, wat eveneens hun onafhankelijkheid ten goede komt. Het rekruteringsproces bij de School of Magistrates is verbeterd, net zoals het niveau van deze instelling. Rechters kunnen voortaan niet meer overgeplaatst worden zonder hun toestemming. Hun ontslag is enkel aan de orde in geval van ernstig wangedrag of wanneer ze veroordeeld zijn voor een misdrijf.

²⁰⁹ EWB, 05/01/2019, [url](#)

²¹⁰ USDoS, 01/11/2019, [url](#)

²¹¹ EC, 29/05/2019, [url](#)

²¹² AHC, 03/2019, [url](#)

²¹³ Euractiv Media Network, 06/12/2019, [url](#)

²¹⁴ EWB, 08/04/2020, [url](#)

²¹⁵ Group for Legal and Political Studies, 02/05/2018, [url](#)

²¹⁶ Balkan Insight, 21/01/2020, [url](#)

Magistraten krijgen dankzij de hervorming een grotere autonomie.²¹⁷ In 2021 stelt de EC dat het gerecht zelf steeds meer benoemingen en afzettingen organiseert waardoor de afhankelijkheid van de politieke klasse vermindert.²¹⁸

Het *Nations in Transit Report* van Freedom House (2021) verwijst naar de (langzame) vooruitgang van de hervorming van het gerecht (onder meer naar nieuwe benoemingen van rechters bij het Hooggerechtshof en het Grondwettelijk Hof). Maar dit rapport wijst er tegelijk op dat bij de uiteindelijke vervolgingsprocedures van bekende zaken van verkiezingsfraude of de zaak van voormalig minister van Binnenlandse Zaken (Samir Tahiri) kansen worden gemist om te bewijzen dat *high profile* figuren niet boven de wet staan.²¹⁹

Volgens een onderzoek van Le Courier International heeft het SPAK eind 2020 al resultaten kunnen voorleggen maar wacht het brede publiek nog steeds op de vervolging van de "grote vissen".²²⁰

In maart 2021 wordt een omstreden figuur (Elisabeta Imeraj) benoemd aan het hoofd van de High Council of Prosecution. Zij had op dat moment de doorlichtingsprocedure nog niet doorlopen. Op 1 april 2021 is dat uiteindelijk toch van start gegaan.²²¹

Het USDoS mensenrechtenrapport van 2021 wijst erop dat straffeloosheid een ernstig probleem blijft. De vervolging en vooral de veroordeling van ambtenaren die zich schuldig gemaakt hebben aan misbruik blijft sporadisch en inconsistent. Ambtenaren, politici, rechters en personen met grote zakenbelangen slagen er nog steeds vaak in om vervolging te vermijden.²²² In 2022 schrijft het USDoS opnieuw dat straffeloosheid een probleem blijft maar voegt er nu aan toe dat het SPAK (en andere anticorruptieinstellingen) beduidende vooruitgang hebben gemaakt in het onderzoeken, berechten en veroordelen van topambtenaren en georganiseerde misdadigers.²²³

In oktober 2022 kan Arbena Ahmetaj (op voorstel van de High Judicial Council) aangesteld worden als rechter bij het Hooggerechtshof. Dit hof telt nu tien van de negentien leden waardoor de drie resterende vacatures bij het Grondwettelijk Hof eveneens ingevuld zullen kunnen worden.²²⁴

In april 2022 kondigt de Appeals Chamber van de algemene doorlichtingsprocedure aan dat Elizabeta Imeraj (zie supra) alsnog ontslagen wordt omdat ze niet in staat was om haar vermogen te rechtvaardigen of uit te leggen.²²⁵

Volgens de EC (2022) is er intussen goede vooruitgang geboekt met de implementering van de hervormingen bij justitie. Voor het eerst in zes jaar is het Hooggerechtshof erin geslaagd om de achterstand van dossiers te verminderen (een gevolg van de benoeming van nieuwe rechters). De EC wijst er ook op dat de SPAK verscheidene belangrijke beslissingen heeft getroffen tegen gezagsdragers op hoog niveau (onder meer een minister van Binnenlandse Zaken en een voormalige topaanklager). De grote achterstand bij justitie verhindert wel nog steeds de efficiëntie.²²⁶

²¹⁷ EC, 06/10/2020, p.20, [url](#)

²¹⁸ EC, 19/10/2021, p.21, [url](#)

²¹⁹ Freedom House, 25/04/2021, [url](#)

²²⁰ Le Courier des Balkans, 26/08/2021, [url](#)

²²¹ Balkan Insight, 06/08/2021, [url](#)

²²² USDoS, 30/03/2021, [url](#)

²²³ USDoS, 13/04/2022, p.1, [url](#)

²²⁴ Exit News, 16/02/2022, [url](#)

²²⁵ Balkan Insight, 27/04/2022, [url](#)

²²⁶ EC, 12/10/2022, P.17, [url](#)

2.4. Systeem van daadwerkelijke rechtsmiddelen tegen schending van rechten en vrijheden zoals neergelegd in het EVRM, BUPO-verdrag en anti-folterverdrag

2.4.1. Beroepsmogelijkheden

Volgens het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport (2021 en 2022) kunnen individuen en organisaties burgerlijke zaken aanhangig maken die verband houden met de mensenrechten. Wie alle beroepsmogelijkheden heeft uitgeput bij de rechtbanken in Albanië kan bovendien ook beroep aantekenen bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Deze bron haalt wel aan dat de regering – in veel gevallen – geen gevolg geeft aan de uitspraken van deze laatste instelling, vooral dan de uitspraken die gaan over het recht op een eerlijk proces. In verband met de rechtsmiddelen binnen de gewone rechtsgang, citeert deze bron ook nog de dienst van de Ombudsman die zijn ongerustheid heeft geuit over het stijgend aantal zaken bij het EHRM, de lage graad van naleving van Albanië van gerechtelijke beslissingen en het verzuimen van het uitvoeren van definitieve uitspraken van gerechtshoven en ook van het EHRM.²²⁷

Nog volgens het jaarlijkse mensenrechtenrapport van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken (2020 en 2022) zijn willekeurige arrestaties en detenties verboden (zie [2.1.](#)) en kan iedereen de wettelijkheid van zijn of haar arrestatie aan een rechtbank voorleggen.²²⁸

Volgens de EC (2020, 2022) blijft Albanië een goede samenwerking verzekeren met het EHRM. Sinds oktober 2021 zijn opnieuw 75 nieuwe zaken ingediend bij het EHRM.²²⁹

2.4.2. Juridische bijstand in de gewone rechtsgang

Op 9 januari 2018 is wet nr 111/2017 *On State Guaranteed Legal Aid* van kracht geworden. Zodoende is het pad geëffend voor de inwerkingtreding van een wet die vanaf juni 2018 de organisatie, administratie en functionering van een systeem van juridische bijstand zal verzekeren. Deze wet voorziet een geheel nieuw schema voor kosteloze juridische bijstand dat effectief en op een gelijkwaardige wijze werkt voor iedereen die in nood is, of toegang tot het gerecht nodig heeft.²³⁰

Kwetsbare groepen zoals kinderen, jongeren, Roma's en mensen die het financieel moeilijk hebben, maakten voor de invoering van de wet voornamelijk gebruik van kosteloze rechtsbijstand aangeboden door ngo's (zie [2.5.3.](#)). De wet nr 111/2017 *On State Guaranteed Legal Aid* voorziet in de oprichting van een departement kosteloze rechtsbijstand en verschillende centra voor juridische eerstelijnsbijstand. Onder de wet kunnen meer categorieën van mensen genieten van gratis rechtsbijstand van de staat. Toch willen een aantal ngo's nog verdere aanpassingen aan deze wet zodat iedereen een beroep kan doen op gratis juridische bijstand. In een aantal bronnen staat dat het niet gelukt is om het nieuwe departement in het ministerie van Justitie, zoals voorzien, tegen oktober 2018 op te richten.²³¹

Sinds 2018 bestaat er ook een hulplijn waar kinderen en jongeren naar kunnen telefoneren voor gratis rechtsbijstand.²³²

²²⁷ USDoS, 13/04/2022, p.9, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#)

²²⁸ USDoS, 13/04/2022, pp.5-6, [url](#); USDoS, 11/03/2020, [url](#)

²²⁹ EC, 19/10/2021, p.27, [url](#); EC, 06/10/2020, [url](#); EC, 12/10/2022, p.27, [url](#)

²³⁰ Euralius, 12/01/2018, [url](#)

²³¹ EEAS, 18/04/2018, [url](#); EC, 29/05/2019, p.30, [url](#); EEAS, 15/10/2018, [url](#); CoE, 13/09/2018, [url](#)

²³² CRCA, 2018, [url](#)

In 2020 schrijft het AHC dat er nog steeds maar één centrum voor (kosteloze) juridische bijstand actief is (in de gemeente Elbasan). Er zijn op dat moment nog steeds geen gesubsidieerde rechtsbijstandkantoren (*legal aid clinics*) in de hogere onderwijsinstellingen of door de overheid erkende non-profit organisaties voorhanden om juridische bijstand aan te bieden (zoals voorzien in de wet van 2018). Het AHC citeert als redenen hiervoor vertragingen in de implementering van het wettelijke kader en financieringstekorten.²³³

In het *Albania 2020 Report* van de EC is sprake van zes nieuwe centra en een nieuwe directie binnen het ministerie van Justitie om het systeem van gratis juridische bijstand te besturen.²³⁴

In een uitgebreid VN-rapport over gendergelijkheid in Albanië (2020) worden de positieve gevolgen van de vernieuwde wetgeving rond gratis juridische bijstand aangehaald voor kwetsbare vrouwen. Alle slachtoffers van huiselijk geweld, mensenhandel en seksueel misbruik hebben immers recht op gratis juridische bijstand (onafhankelijk van hun inkomen). In het rapport is verder sprake van vijf *Primary Legal Aid Service Centres* (PLASCs), twaalf erkende non-profit organisaties en negen *legal aid clinics* bij instellingen van het hoger onderwijs. Blijvende gebreken aan de wetgeving, tekorten aan pro-Deo advocaten en ook weerstand bij bepaalde rechters zorgen er, volgens dit rapport, wel voor dat de feitelijke verstrekking van gratis juridische bijstand gehinderd wordt voor mensen in een moeilijke economische situatie, kinderen, gemarginaliseerde en benadeelde groepen. Volgens het rapport raken her en der in het land gemarginaliseerde vrouwen aan de bijstand, maar het aantal vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld dat gebruik maakt van gratis juridische bijstand blijft laag. Bij wijze van voorbeeld stelt dit rapport dat het aantal *protection orders* (zie 3.2.) dat wordt uitgesproken in zaken waar vrouwen niet bijgestaan worden door een advocaat hoog blijft (17 % in een studie bij de Tirana District Court). Volgens het rapport is er een dringende nood om gratis juridische bijstand toegankelijker te maken voor de meest kwetsbare vrouwen, vooral in de afgelegen gebieden.²³⁵

Het AHC somt in een rapport van 2021 de volgende organisaties op die gratis juridische bijstand voorzien: Primary Legal Aid Service Center in Tirana, Lushnjë, Fier, Durrës, Lezhë, Shkodër en Dibër. Het Directory for Free Legal Aid heeft ook overeenkomsten met de Schools of Law (University of Tirana, Beder University, Wisdom University College, Aleksandër Moisiu University, Durrës, Ismail Qemali University, Vlora en de European University of Tirana). Het ministerie van Justitie staat ook 12 burgermaatschappijorganisaties toe om gratis juridische bijstand te voorzien.²³⁶

In 2022 verschijnt een artikel op de website van UNDP-Albanië waarin sprake is van de opening van een achtste Free Legal Aid Centre. Voortaan zijn er centra in Shkodër, Lezhë, Dibër, Durrës, Fier, Vlorë, Pogradec en Gjirokastrë. Volgens dit artikel hebben de acht centra in 2021 gratis juridische bijstand verleend aan 2.242 kwetsbare personen (zoals personen met een handicap, LGBTI-personen, Roma en Egyptenaren en teruggekeerde migranten).²³⁷

Volgens het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport vinden de laatste jaren nog steeds weinigen de weg naar de kosteloze juridische bijstand.²³⁸ Het ministerie van Justitie heeft intussen wel het Free Legal Aid Directorate opgericht en er zijn intussen ook zogenoemde *law clinics* op de rijksuniversiteiten. Om meer mensen op weg te zetten naar gratis juridische bijstand heeft dit ministerie ook een telefoonnummer ter beschikking gesteld.²³⁹

In het *Albania 2021 Report* van de EC staat dat er meer personeel voor het Free Legal Aid Directorate is aangenomen en dat er twee extra centra zijn geopend (intussen zeven operationele centra in totaal)

²³³ AHC, 03/2020, p.9, [url](#)

²³⁴ EC, 06/10/2020, p.36, [url](#)

²³⁵ UN Women, 2020, p.58, [url](#)

²³⁶ AHC (e.a), 01/2021, pp.96-97, [url](#)

²³⁷ UNDP Albania, 01/03/2022, [url](#)

²³⁸ USDoS, 11/03/2020, [url](#)

²³⁹ USDoS, 13/04/2022, pp.8-9, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#)

die gratis juridische bijstand verlenen. Toch zijn het, volgens deze bron, nog steeds voornamelijk burgermaatschappijorganisaties die deze bijstand blijven verlenen. Volgens de EC moeten de inspanningen aangehouden worden om effectieve gratis juridische bijstand te voorzien en om de kwaliteit ervan te verzekeren. Er moeten ook bewustmakingscampagnes hieromtrent ontwikkeld worden.²⁴⁰ In 2022 schrijft de EC dat het personeelsbestand van het Free Legal Aid Directorate nu volledig is. Er zijn intussen tien centra operationeel, verspreid over het hele land. Zowel op het lokale als het centrale niveau wordt eerstelijns- én secundaire bijstand geleverd. Het aantal mensen dat bijstand gekregen heeft is ook merkbaar gestegen. Ook het toegekende overheidsbudget voor deze dienstverlening blijft stijgen.²⁴¹

2.5. Bijkomende toegangsmogelijkheden tot bescherming

Naast de wettelijke voorzieningen binnen de gewone rechtsgang zijn er ook nog andere onafhankelijke instellingen waartoe zowel burgers als ngo's zich kunnen wenden en die eveneens waken over de bescherming van de mensenrechten.

2.5.1 Albanese Ombudsdienst

De werking van de Albanese Ombudsdienst (Avokatit i Popullit) is sinds november 1998 wettelijk voorzien in de Grondwet en wordt sinds 4 februari 1999 verder geregeld door de Wet over de Ombudsdienst. De Ombudsdienst verdedigt de rechten, vrijheden en wettelijke belangen van individuen tegen onwettelijke of onjuiste handelingen of nalatigheden door de overheid of door derden. De dienst handelt op basis van een klacht of op eigen initiatief. De Ombudsdienst beslist uiteindelijk niet zelf om een (geschonden) recht te herstellen maar formuleert aanbevelingen voor een betrokken overheidsadministratie. In het geval dat deze partij niet reageert, kan de Ombudsdienst zich tot een hogere instantie (zelfs tot het parlement) door middel van een rapport met een concreet voorstel tot herstel van een geschonden recht richten.²⁴²

In april 2017 is Errinda Ballanca aangesteld als nieuwe ombudspersoon. In het jaarrapport over 2018 noteert de ombudspersoon dat steeds meer mensen hun weg vinden naar de regionale kantoren om klacht in te dienen of juridische bijstand te vragen. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om online of met de post een klacht in te dienen. In 2018 ontving de Ombudsdienst 5.516 klachten. Hiervan klasseerde de dienst 2.915 klachten onder de categorie "adviseren en oriënteren", wat betekent dat burgers geïnformeerd worden over de wettelijke stappen die zij moeten ondernemen om hun klacht te laten behandelen. De overige 2.601 klachten die wel onder de juridische bevoegdheid van de Ombudsdienst vallen, nam de dienst zelf in behandeling. In 2018 sloot de dienst 1.831 zaken af. Hiervan zijn 743 klachten afgehandeld in het voordeel van de burger, waren 556 klachten ongegrond, vielen 173 klachten buiten de jurisdictie en 290 buiten de bevoegdheden van de ombudsman, werden er 14 geweigerd en deden 55 personen afstand van hun klacht.²⁴³

Het *Albania 2019 Report* van de EC schrijft dat de Ombudsdienst sinds 2014 een A-status krijgt van de Global Alliance of National Human Rights Institutions en dat alle nog vacante posities binnen deze dienst intussen opgenomen zijn. Sinds oktober 2018 beschikt de dienst over een onlineapplicatie waarop burgers een klacht kunnen indienen over een mensenrechtenschending of over corruptie. Het EC-rapport wijst er wel op dat de aanbevelingen van de Ombudsdienst beter kunnen worden opgevolgd door de overheid.²⁴⁴ In het *Albania 2020 Report* van de EC worden de talrijke activiteiten,

²⁴⁰ EC, 19/10/2021, p.34, [url](#)

²⁴¹ EC, 12/10/2022, P.36, [url](#)

²⁴² Avokatit i Popullit [website], s.d., [url](#)

²⁴³ The People's Advocate, 24/05/2019, pp. 78-80, [url](#)

²⁴⁴ EC, 29/05/2019, pp.23-24, [url](#)

aanbevelingen en tussenkomsten van de Ombudsdienst opgesomd in zaken die te maken hebben met de mensenrechten. Het rapport verwijst naar aanbevelingen in verband met politiegeweld (in verband met de beteugeling van de protesten de afbraak van het Nationaal Theater). Dit rapport wijst er wel (opnieuw) op dat een doeltreffende implementering van de aanbevelingen door de overheid systematischer zou moeten verlopen.²⁴⁵ In het *Albania 2021 Report* van de EC staat dat het aantal aanbevelingen van de Ombudsdienst stabiel is gebleven. De Ombudsdienst heeft het aantal zaken *ex officio* ook aanzienlijk verhoogd. Wat betreft de aanbevelingen in verband met de verbetering van de omstandigheden in de gevangenissen en bij de behandeling van gevangenen staat in dit rapport dat 52 van de 85 aanbevelingen volledig geïmplementeerd zijn.²⁴⁶ In 2022 schrijft de EC dat de Ombudsdienst de mensenrechten verder gepromoot en afdwingen heeft. Van de 267 aanbevelingen die de dienst in 2021 heeft uitgevaardigd is ongeveer de helft ook opgevolgd.²⁴⁷

Het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport stelt in 2021 over de Ombudsdienst dat deze de belangrijkste onafhankelijke instelling is die de mensenrechten bevordert en afdwingt (ook al heeft de dienst niet de macht om beslissingen af te dwingen). De dienst monitort mensenrechtenschendingen (onder meer de toestand in de gevangenissen en detentiecentra). De dienst is, volgens deze bron, wel onderbemand en ondergefinancierd.²⁴⁸ In 2022 stelt deze bron dat de Ombudsdienst ook klachten tegen de politie heeft behandeld (vooral over problemen rond arrestaties en detenties) (zie [2.2.2.](#)).²⁴⁹

Ook volgens de Bertelsmann Stiftung (2022) is de Ombudsdienst de belangrijkste binnenlandse instelling die het afdwingen van de burgerrechten opvolgt. Volgens deze bron neemt de Ombudsdienst de laatste jaren een steeds proactievare rol op. De dienst komt vooral tussen in eigendomskwesties, misbruik van politiegezag, oneigenlijk lange juridische procedures, het niet afdwingen van vonnissen in burgerlijke rechtszaken, inadequate omstandigheden in de gevangenissen en de leefomstandigheden voor de Roma-minderheid.²⁵⁰

2.5.2. Commissioner for Protection against Discrimination (CPD)

De missie van de CPD staat omschreven in hoofdstuk Vijf van de Wet over de bescherming tegen discriminatie. Uit artikel 32 van deze wet blijkt dat de CPD klachten in ontvangst moet nemen en ook onderzoeken. De CPD kan vervolgens administratieve sancties opleggen (in dit verband is sprake van het innen van boetes) en kan ook (wanneer er een collectief probleem van discriminatie is vastgesteld) een rechtszaak starten.²⁵¹

De CPT gaat in 2010 van start houdt zich in het begin vooral bezig met bewustmaking en personeelsversterking. Volgens het EASO-rapport van november 2016 behandelt de CPD een stijgend aantal klachten. De CPD voert ook bewustzijns- en mediacampagnes over discriminatie en geeft opleidingen en trainingen.²⁵²

In het *Albania 2019 Report* van de EC staat dat de CPD 205 zaken heeft behandeld in 2018 (173 in 2017), betrokken partij is geweest in 66 rechtszaken (53 in 2017) en 7 straffen heeft opgelegd (11 in 2017). Er zijn ook lokale kantoren geopend en de slagkracht is verhoogd.²⁵³

²⁴⁵ EC, 06/10/2020, p.28, [url](#)

²⁴⁶ EC, 19/10/2021, p.27, [url](#)

²⁴⁷ EC, 12/10/2022, P.27, [url](#)

²⁴⁸ USDoS, 30/03/2021, [url](#)

²⁴⁹ USDoS, 13/04/2022, p.19, [url](#)

²⁵⁰ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, P.14, [url](#)

²⁵¹ Republic of Albania, [url](#)

²⁵² EASO, 11/2016, [url](#)

²⁵³ EC, 29/05/2019, [url](#)

Ook het *Progress Report* van de VN en de Albanese overheid (2019) verwijst naar nieuwe antennes van de CPD op het terrein.²⁵⁴

Een rapport van de ngo Civil Rights Defenders (2019) beschrijft de CPD als de enige onafhankelijke autoriteit die verantwoordelijk is voor de effectieve bescherming tegen discriminatie. De CPD kijkt erop toe dat de rechtbank wel degelijk boetes afdwingt die de CPD heeft opgelegd. Verder staat er dat de rollen van de Ombudsdienst (zie [2.5.1.](#)) en van de CPD de laatste jaren zijn verbeterd maar dat er nog capaciteitsproblemen blijven. Belangrijkste reden hiervoor is dat hun beslissingen niet bindend zijn.²⁵⁵

De ngo stelt ook nog dat het voor de CPD moeilijk is om bewijzen voor discriminatie te vinden. Om die reden zijn er verschillende situaties geweest waar de CPD uiteindelijk een zaak heeft moeten laten vallen. Het rapport haalt ook aan dat er altijd een vrees is dat de daders wraak zullen nemen na een klacht.²⁵⁶

Het *Albania 2020 Report* van de EC schrijft dat het budget van de CPD in 2019 verhoogd is maar dat er nog meer versterking van de werkmiddelen vereist is.²⁵⁷ In het *Albania 2021 Report* van de EC staat dat de rol van de CPD opnieuw versterkt is.²⁵⁸ In 2022 schrijft deze bron dat de CPD gedurende 2021 een stabiel aantal zaken in verband met (vermeende) discriminatie heeft behandeld (vooral op het gebied van tewerkstelling). De CPD heeft in 2021 ook zeven gevallen van haataal behandeld.²⁵⁹

2.5.3. Ngo's en internationale mensenrechtenorganisaties

Volgens het jaarrapport van het AHC over 2016 kunnen ngo's en internationale organisaties vrij werken in Albanië en zijn burgermaatschappij-organisaties wijdverspreid actief rond thema's als jeugd, kinderen, personen met een beperking, Roma Ashkali en Egyptenaren (RAE) (zie [3.1.](#)), rechten en bescherming van vrouwen (zie [3.2.](#)), problemen rond cultuur en onderwijs, milieu, gezondheid, versterking van de democratie, wet en orde. Al deze organisaties zijn wel ondergefinancierd en hangen meestal af van buitenlandse donoren. Een aantal van deze burgerrechtenorganisaties is actief betrokken bij het van start gaan van de CPD (zie [2.5.2.](#)).²⁶⁰

In de loop van 2018 heeft het AHC zelf een aantal zaken ingeleid bij de CPD, bij verschillende binnenlandse gerechtshoven en zelfs bij het EHRM in Straatsburg.²⁶¹ In de loop van 2019 heeft AHC ook onder meer gewerkt (gratis juridische bijstand, juridische vertegenwoordiging in de rechtbank) ten behoeve van journalisten (in zaken rond arbeidsrecht).²⁶²

Over het hele grondgebied van Albanië is ook een ngo aanwezig die zich actief bezig houdt met kinderen in kwetsbare situaties (Terre des Hommes²⁶³) en er is ook de nationale hulplijn voor kinderen (alo 116) die altijd ter beschikking is.²⁶⁴

De EC noemt het wettelijk en fiscaal kader voor burgermaatschappijorganisaties ongunstig en wijst er in haar jaarlijkse rapport (2020) op dat de wetgeving omtrent het functioneren van burgermaatschappijorganisaties aan verbetering toe is "vermits een versterkte burgermaatschappij

²⁵⁴ UN Albania, 28/05/2019, [url](#)

²⁵⁵ Civil Rights Defenders, 12/2019, p.10, [url](#)

²⁵⁶ Civil Rights Defenders, 12/2019, p.8, [url](#)

²⁵⁷ EC, 06/10/2020, [url](#)

²⁵⁸ EC, 19/10/2021, p.27, [url](#)

²⁵⁹ EC, 12/10/2022, P.33, [url](#)

²⁶⁰ AHC, 04/2017, [url](#)

²⁶¹ AHC, 03/2019, [url](#)

²⁶² AHC, 03/2020, [url](#)

²⁶³ Terre Des Hommes [website], s.d., [url](#)

²⁶⁴ Alo 116, [website], [url](#)

een cruciaal component van elk democratisch systeem is". Een verbeterde wetgeving moet een betekenisvolle dialoog met de burgermaatschappij over alle hervormingen mogelijk maken.²⁶⁵

In het *Albania 2021 Report* van de EC staat dat de burgermaatschappij steun en diensten heeft verleend aan de meeste kwetsbare groepen die door de coronapandemie zijn getroffen. Het wettelijke en fiscale kader waarin deze organisaties functioneren wordt nog steeds ongunstig genoemd maar er zijn ook een aantal verbeteringen doorgevoerd in verband met het wettelijk kader (aanpassing van de Wet over de registratie van non-profit organisaties).²⁶⁶

Ook in het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport (2021 en 2022) wordt bevestigd dat binnenlandse en internationale mensenrechtenorganisaties zonder overheidsrestricties kunnen werken. Beleidsmakers zijn coöperatief en staan open voor de visies van deze ngo's.²⁶⁷

Freedom House (2019 en 2021) stelt dat ngo's zonder restricties actief kunnen zijn maar dat ze te kampen hebben met beperkte financiering en beperkte invloed op het beleid.²⁶⁸ Volgens het *Nations in Transit Report* (2021) van Freedom House heeft de pandemie een negatieve impact gehad op de slagkracht en de activiteiten van de ngo-sector en van de burgermaatschappijactivisten (zie 3.4.). De autoriteiten hebben protestdemonstraties van burger(organisaties) ingeperkt, beboet en hardhandig aangepakt.²⁶⁹

In het licht van het fenomeen van het kapen van de staat (zie 1.1.) is de jarenlange aanwezigheid van de OVSE (Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa) in Albanië van belang. De organisatie blijft er onverminderd actief bij het ondersteunen van de democratische processen, de rechtsstaat en de mensenrechten. Deze organisatie ontwikkelt doorlopend een brede waaier van wettelijke en administratieve hervormingsinitiatieven die de strijd tegen corruptie en illegale handel moeten aanpakken; programma's die de media moeten ontwikkelen; en trainingen voor agenten van de politie en de douane.²⁷⁰

Volgens de Bertelsmann Stiftung (2022) heeft de burgermaatschappij (dankzij het formeel-wettelijke kader waarin het opereert) een groeiende rol opgenomen in de beleidsvorming. Burgermaatschappijorganisaties hebben sterk gemediatiseerde acties ondernomen, vooral in de hervorming van het onderwijs, de bescherming van kwetsbare groepen en de agenda van de Europese integratie.²⁷¹

De rol van ngo's bij het verlenen van gratis juridische bijstand wordt beschreven in hoofdstuk 2.4.2.

2.6. Detentieomstandigheden

Het USDoS mensenrechtenrapport omschrijft de omstandigheden in de gevangnissen en detentiecentra jaarlijks als een mensenrechtenprobleem. In 2017 verwijst deze bron hiervoor naar de overbevolking, de verouderde infrastructuur en een gebrek aan medische behandeling voor de gedetineerden. Politieagenten en gevangenispersoneel gaan soms over tot mishandeling van gedetineerden.²⁷² In 2018 citeert het USDoS het AHC en de Albanese Ombudsdienst door te schrijven dat de omstandigheden in de gevangnissen zo armzalig zijn dat ze een onmenselijke situatie inhouden.²⁷³ In 2019 baseert deze bron zich op een rapport van het Committee for the Prevention of

²⁶⁵ EC, 06/10/2020, p.14, [url](#)

²⁶⁶ EC, 19/10/2021, p.13, [url](#)

²⁶⁷ USDoS, 13/04/2022, p.20, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#)

²⁶⁸ Freedom House, 04/02/2019, [url](#); Freedom World, 11/05/2021, [url](#)

²⁶⁹ Freedom House, 25/04/2021, [url](#)

²⁷⁰ OSCE, [website], s.d., [url](#)

²⁷¹ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, p.10, [url](#)

²⁷² USDoS, 03/03/2017, [url](#)

²⁷³ USDoS, 20/04/2018 [url](#)

Torture (Raad van Europa) om te stellen dat de Albanese autoriteiten strafrechtelijke en disciplinaire maatregelen genomen hebben in een aantal gevallen van vermeend geweld bij verhoren door politieagenten in een politiekantoor in Durrës.²⁷⁴ In 2020 en 2021 maakt het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport opnieuw melding van mishandelingen van gevangenen (vooral in politiekantoren). De SIAC (zie 2.2.2.) en de Ombudsdienst (zie 2.5.1.) hebben opnieuw klachten over wangedrag door de politie ontvangen, wat geleid heeft tot het onderzoek van deze gevallen. De penitentiaire instellingen blijven overbevolkt maar als gevolg van amnestiemaatregelen en infrastructuurwerken neemt de overbevolking wel af.²⁷⁵

In 2019 schrijft het AHC over de problematische zaak van de overbevolking waardoor gedetineerden en gevangenen in isoleercellen moeten verblijven. Het AHC schrijft ook over een tekort aan medisch personeel en medicatie. Verder schrijft het AHC over gevallen van passieve corruptie door het gevangenispersoneel. Positief is, volgens het AHC, dat de nieuwe strafwet voor minderjarigen geleid heeft tot een reductie van de minderjarigen in het penitentiair systeem.²⁷⁶ Ook het AHC is in 2019 klachten blijven ontvangen in verband met geweld door de politie op gedetineerden.²⁷⁷

In 2019 schrijft Freedom House dat mishandeling door de politie van gedetineerden aanhoudt.²⁷⁸

In 2020 noteert de Raad van Europa dat de Albanese autoriteiten het gevangeniswezen verder proberen te moderniseren. Zo zijn er nieuwe of vernieuwde gevangenisgebouwen in Tirana (Gevangenis Nr. 313) en in Shkodër.²⁷⁹

In april 2022 citeert de onlinekrant Exit News een rapport van de Europese Raad dat Albanië een van de landen is met het hoogste aantal zelfmoordcijfers bij gedetineerden.²⁸⁰

Volgens een rapport van de Raad van Europa (2022) heeft het European Committee for the Prevention of Torture (CPT), tijdens een werkbezoek, geen verklaringen genoteerd over mishandeling van forensische psychiatrische patiënten door het personeel in het Kruja Special Instituut of het gevangenschapitaal. Integendeel, veel patiënten hebben verklaard dat ze correct worden behandeld.²⁸¹

In het *Albania 2022 Report* van de EC staat dat het National Preventive Mechanism (NPM) van de Ombudsdienst 68 periodieke inspecties (in detentiefaciliteiten) heeft uitgevoerd. Hierbij heeft het NPM 76 aanbevelingen opgesteld en 38 klachten behandeld. Het NPM heeft ook vier klachten tegen politieagenten behandeld in verband met geweld. Volgens de Ombudsdienst valt geweld vooral voor in de context van openbare protestacties.²⁸²

²⁷⁴ USDoS, 03/2019, [url](#)

²⁷⁵ USDoS, 11/03/2020, [url](#); USDoS, 30/03/2021, [url](#)

²⁷⁶ AHC, 03/2019, [url](#)

²⁷⁷ AHC, 03/2020, [url](#)

²⁷⁸ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

²⁷⁹ CoE, 17/09/2019, [url](#)

²⁸⁰ Exit News, 07/04/2022, [url](#)

²⁸¹ CoE, 26/04/2022, [url](#)

²⁸² EC, 12/10/2022, P.28, [url](#)

3. Specifieke situaties

3.1. Roma en Egyptenaren

Volgens de laatste cijfers (2020) van de EC zijn er nog ongeveer 30.000 à 40.000 Roma en Egyptenaren in Albanië.²⁸³

Op 13 oktober 2017 heeft het Albanese parlement de nieuwe Wet op de bescherming van nationale minderheden goedgekeurd. Sindsdien behoren Roma tot één van de erkende minderheden. De Raad van Europa schrijft hierover dat de nieuwe formele erkenning een heel belangrijke vooruitgang inhoudt voor de Albanese Roma met onder meer een verhoging van hun bescherming en een aantal andere, nieuwe rechten die de gelijke behandeling van Roma in de maatschappij (onder meer recht op onderwijs in de Romataal) moet bevorderen. Discriminatie op basis van culturele, etnische en linguïstische gronden is voortaan verboden. Roma zijn voortaan ook vertegenwoordigd in een Comité voor Nationale Minderheden dat rechtstreeks aan de premier rapporteert en een specifiek mandaat heeft om het beleid inzake Romarechten te promoten.²⁸⁴ Het Amerikaanse USDoS mensenrechtenrapport schrijft hierover in 2020 wel dat reguleringen met implementeringen van de minderhedenwet uit 2017 nog allemaal moeten goedgekeurd worden.²⁸⁵ In 2022 zijn nog steeds niet alle reguleringen voor de implementering van de minderheidswet goedgekeurd.²⁸⁶

De Albanese politie beschikt, volgens een rapport van de UK Home Office (2017), op het lokale niveau over goede contacten en samenwerkingsmogelijkheden in de gemeenschap om diverse problemen tegemoet te treden. Bijgevolg stelt dit rapport ook dat doeltreffende overheidsbescherming (algemeen gesproken) beschikbaar is.²⁸⁷

In 2018 schrijft de EC in haar *Albania report 2018* dat het beleid en wettelijk kader in verband met non-discriminatie (zie 2.1.) algemeen gesproken in lijn is met de Europese standaarden. Volgens dit rapport zijn er belangrijke stappen gezet om het wettelijke kader voor de bescherming van minderheden te verbeteren.²⁸⁸ Albanië heeft bovendien ook de Verklaring van Poznan (Declaration of Western Balkans Partners on Roma Integration within the EU Enlargement Process) onderschreven: een verbintenis uit juli 2019 van de Balkanlanden i.v.m. de integratie van Roma.²⁸⁹ De nationale wetgeving in verband met Roma omvat veel wetten en statuten die alle domeinen van het leven bestrijken (mensenrechten, huisvesting, onderwijs, gezondheid, tewerkstelling, sociale bescherming, toegang tot justitie, burgerlijke registratie, cultuur, enz...)²⁹⁰

De Albanese regering heeft in december 2015 een eerste Nationaal Actieplan voor de integratie van Roma en Egyptenaren (*National Action Plan for the Integration of Roma and Egyptians 2016-2020* (NAPIRE)) aangenomen met duidelijke en concrete aandacht hiervoor in de begrotingen van bevoegde ministeries.²⁹¹

Op 18 november 2021 heeft de Albanese regering het Nationaal Actieplan voor de Gelijkheid, Inclusie en Participatie van Roma en Egyptenaren (2021-2025) aangenomen. Hierbij zijn alle relevante ministeries, gemeentes, onafhankelijke instellingen, internationale organisaties, ngo's en experts

²⁸³ OFPRA, 27/08/2020, [url](#)

²⁸⁴ CoE, 11/11/2017, [url](#)

²⁸⁵ USDoS, 11/03/2020, p.23, [url](#)

²⁸⁶ USDoS, 13/04/2022, p.23, [url](#)

²⁸⁷ UK Home Office, 05/2017, [url](#)

²⁸⁸ EC, 17/04/2018, p.5, [url](#)

²⁸⁹ Regional Cooperation Council, 05/07/2019, [url](#)

²⁹⁰ Republic of Albania, p.11, [url](#)

²⁹¹ ECRI, 02/06/2020, [url](#)

alsook vertegenwoordigers van de beide gemeenschappen betrokken geweest. Het plan houdt nieuwe verbintenissen in; een opdrijving van vroegere maatregelen; en ook de lancering van nieuwe activiteiten. Het plan is ook zorgvuldig in lijn gebracht met het nieuwe *EU Roma Strategic Framework for Equality, Inclusion and Participation 2020-2030*.²⁹² Dit nieuwe actieplan bevat voor het eerst een hoofdstuk dat gaat over de strijd tegen antiziganisme en dat systemische en structurele maatschappelijke veranderingen beoogt op dit gebied.²⁹³

Om de implementering en de efficiëntie van de nationale beleidsplannen met betrekking tot de RAE in de hele westelijke Balkan te ondersteunen op het lokale niveau hebben de Raad van Europa en de EU in 2017 samen het zogenoemde ROMACTED-steunprogramma opgezet voor RAE. Bij de implementatie van de nationale strategieën en beleidsplannen moet de aandacht voortaan gaan naar de principes van goed bestuur en participatie. Hierbij gaat voortaan veel aandacht en voorbereiding naar de specifieke context van een of andere lokale gemeente voor de uitwerking van het nationale beleid.²⁹⁴

Volgens de EC (2018 en 2019) is de implementering van het NAPIRE 2016-2020 "ongoing".²⁹⁵ En, volgens de Raad van Europa heeft ROMACTED in de loop van 2018 en 2019 effectief als drijvende kracht gefungeerd bij het opzetten van workshops met als doel de implementatie van het nationale actieplan lokaal te verbeteren.²⁹⁶ Concreet betekent dit ook dat in de periode 2018-2019 een groot aantal lokale initiatieven, samenwerkingsverbanden en synergiën op poten zijn gezet. Onder meer initiatieven in verband met huisvesting, energievoorzieningen (Roskovec), onderwijs (Roskovec), lokale samenwerking met de CPD (Korçë, Pogradec, Vlorë), verkiezing van de Roma-vriendelijkste burgemeester van Albanië, ondersteuning van toegang tot arbeidsmarkt (Vlorë), versterking onderwijsmiddelen voor Romakinderen (Elbasan), ...²⁹⁷

Het gezamenlijke *Progress Report* van de VN en de Albanese overheid (2019) wijst erop dat de sociale en economische inclusie van RAE eveneens verbeterd is door het coachen van 200 ambtenaren en ook door de zogenoemde Roma Focal Points. Deze ambtenaren en Roma Focal Points moeten het actieplan implementeren en monitoren. Volgens dit rapport is de toegang tot de openbare diensten verbeterd door de aanname van lokale actieplannen in vier belangrijke gemeentes (Berat, Durrës, Shkodër en Tirana).²⁹⁸

Belangrijke mensenrechtenrapporten blijven in de loop van de voorbije jaren echter vooral wijzen op de preciaire omstandigheden waarin Roma en Egyptenaren in Albanië leven. Er gaat in deze rapporten veel aandacht naar de wijze waarop de wetgeving (onvoldoende) geïmplementeerd wordt:

In haar rapport van mei 2019 noteert de EC dat er vooruitgang is op het gebied van onderwijs voor Romakinderen. Toch blijft de kloof tussen Roma- en niet-Romakinderen groot. Ook de tewerkstellingsgraad van Roma blijft zeer laag. Meer dan de helft van de Roma op beroepsactieve leeftijd is werkloos. De EC stelt dat de aanpak om Roma tewerk te stellen moet worden gewijzigd. In verhouding tot de rest van de Albanese bevolking hebben weinig Roma een ziektekostenverzekering. Toegang tot openbare diensten blijft voornamelijk in landelijke gebieden moeilijk voor de Roma. Weinig Roma in Albanië hebben toegang tot leidingwater (46 %) en elektriciteit (84 %).²⁹⁹ In 2021 schrijft de EC ook nog dat de COVID-19 pandemie een negatieve impact heeft gehad op de scholing van de Romakinderen en op de tewerkstellingsgraad van de volwassenen.³⁰⁰

²⁹² Republic of Albania, p.11, [url](#)

²⁹³ CoE, 19/11/2021, [url](#)

²⁹⁴ CoE, s.d., [url](#)

²⁹⁵ EC, 17/04/2018, p.31, [url](#); EC, 29/05/2019, p.30, [url](#)

²⁹⁶ CoE, 13/02/2019, [url](#)

²⁹⁷ CoE, 01/2020, [url](#)

²⁹⁸ UN Albania, 28/05/2019, p.20, [url](#)

²⁹⁹ EC, 29/05/2019, [url](#)

³⁰⁰ EC, 19/10/2021, p.35, [url](#)

In het *Albania 2019 Report* van de EC staat verder nog dat er meldingen blijven over hindernissen bij de toegang tot het gerecht en over het gebrek aan toegang tot juridische bijstand bij kwetsbare groepen zoals Roma en Egyptenaren. De grote meerderheid van rechtszaken waarbij kwetsbare groepen betrokken zijn worden, volgens deze bron, overigens behandeld door burgermaatschappijorganisaties (die gesteund worden door donoren) (zie [2.5.3.](#)).

In 2020 stelt het AHC dat RAE nog altijd met discriminatie worden geconfronteerd.³⁰¹ Ook Freedom House (2020) wijst erop dat veel RAE nog steeds problemen ondervinden om zich formeel te registreren in hun woonplaatsen.³⁰² Ook het jaarlijkse USDoS-mensenrechtenrapport (2020) wijst erop dat discriminatie nog steeds voorvalt. Sommige scholen weigeren nog altijd kinderen van Roma en Egyptenaren in te schrijven. De CPD ([zie 2.5.2.](#)) behandelt wel klachten in dit verband en in sommige gevallen leidt dit tot boetes of dwangmaatregelen voor de discriminerende overheden.³⁰³ In dit rapport wordt ook nog verwezen naar (praktische) moeilijkheden voor RAE om zich te registreren bij de gemeente. Sommige Roma hebben hiervoor niet genoeg financiële middelen en anderen beschikken, volgens deze bron, over niet genoeg motivatie om door de hele procedure te gaan.³⁰⁴ In 2022 schrijft het USDoS mensenrechtenrapport dat er nog steeds meldingen zijn van discriminatie van Roma (in de huisvesting, gezondheidszorg, arbeidsmarkt, en het onderwijs).³⁰⁵

Volgens een rapport van de Franse asielinstanties (2020) trouwen Roma(meisjes) nog vaak op minderjarige leeftijd. De overheid biedt weinig steun voor hen maar er zijn ngo's (zie [2.5.3](#)) die problemen ten gevolge van schooluitval of huiselijk geweld opvangen.³⁰⁶

Volgens een artikel op de website Euronews hebben Roma en Egyptenaren in Albanië de meeste schade geleden als gevolg van de aardbeving die het land op 26 november 2019 getroffen heeft.³⁰⁷

Volgens AI (2021) is de verbeterde wet op de bescherming tegen discriminatie (zie [2.2.](#)) wel positief voor de Roma.³⁰⁸

In juni 2019 heeft de Albanese regering zelf een tussentijds rapport gepubliceerd dat een overzicht biedt van de stand van zaken wat betreft de implementering van het NAPIRE 2016-2020. Hierbij wordt in de eerste plaats verwezen naar implementeringen op het vlak van registratie bij de burgerlijke stand, maar ook naar tal van verwezenlijkingen qua bijstand in verschillende domeinen (onderwijs, tewerkstelling, huisvesting, gezondheidszorg,...). Er is ook sprake van de concrete opvolging van alle verwezenlijkingen (en de begunstigden ervan) via een onlinesysteem ROMALB (dat alle gegevens verzamelt).³⁰⁹ In de bijhorende *policy brief* staat een overzicht van de concrete vooruitgang van het Albanese Romabeleid in deze verschillende domeinen (onderwijs, interculturele dialoog, tewerkstelling, beroepsonderwijs, gezondheidszorg, stedelijke integratie, registratie bij de burgerlijke stand, justitie, sociale bescherming) en in het ROMALB-systeem van opvolging. Per domein staan concrete verwezenlijkingen en ook een *roadmap* voor de verdere ontwikkeling ervan.³¹⁰

In augustus 2019 publiceert UNDP het rapport over het Economic and Social Empowerment for Roma and Egyptians - a booster for social inclusion –project. In dit rapport wordt gedetailleerd uit de doeken gedaan hoe lokale gemeenschappen (Berat, Durrës, Shkodër en Tirana) ondersteund worden. Het UNDP-project steunt de gemeenschappen van Roma en Egyptenaren om zelf deel te nemen aan lokale

³⁰¹ AHC, 03/2020, [url](#)

³⁰² Freedom World, 11/05/2021, [url](#)

³⁰³ USDoS, 11/03/2020, p.23, [url](#)

³⁰⁴ USDoS, 11/03/2020, p.12, [url](#)

³⁰⁵ USDoS, 13/04/2022, p.23, [url](#)

³⁰⁶ OFPRA, 27/08/2020, p.2, [url](#)

³⁰⁷ Euronews Albania, 15/01/2021, [url](#)

³⁰⁸ AI, 07/04/2021, [url](#)

³⁰⁹ Government of Albania, 13/06/2019 p.6, [url](#)

³¹⁰ Regional Cooperation Council, 07/06/2019, [url](#)

planningsprocessen. Organisaties van Roma en Egyptenaren krijgen steun om zelf kleine projecten te implementeren in functie van hun echte noden. Ook individuen worden gesteund bij verwerving van vaardigheden, tewerkstelling en ondernemerschap.³¹¹

Een rapport van de World Bank over de re-integratie van teruggekeerde Roma-asielzoekers naar de westelijke Balkan (2019) verwijst niet alleen naar het actieplan (NAPIRE) maar ook nog naar twee andere beleidsdocumenten die aandacht schenken aan Roma als kwetsbare groep (Nationale strategie voor werkgelegenheid en vaardigheden met bijhorend actieplan uit 2017 en de Sociale huisvestingsstrategie).³¹² De nieuwe wet rond sociale huisvesting dateert van mei 2018 en bepaalt dat 5 % van de sociale woningen gereserveerd moet worden voor de kwetsbaarste leden van de Roma- en Egyptenarengemeenschap.³¹³ Volgens de EC zijn Roma in 2020 blijven genieten van het voor hen wettelijke voorziene quorum (5 %) in de sociale huisvesting (zie infra).³¹⁴ Volgens het AHC (2020) kunnen veel RAE-families nog altijd niet rekenen op steunmaatregelen qua sociale woningen (ondanks de vernieuwde wetgeving).³¹⁵

Het rapport van de World Bank bevat een overzicht van ngo's (zie [2.5.3.](#)) die momenteel op het terrein actief zijn ten behoeve van de RAE-gemeenschap: "Union for Development and Integration of Roma Minority in Albania; Roma Women's Rights Centre; Institute of Romani Culture in Albania; Romani Baxt Albania; Romano Khan; Disutni Albania; Voice of Roma; National Association Education for Life; Tirana Legal Aid Society; Help for Children Foundation; Roma—Egyptian Youth Movement; Social Organisation for the Support for the Youth; Roma Gate to Integration; Roma Versitas Albania; USHTEN; TREJA en Romano Sezi."³¹⁶

Ngo's in Albanië die zich inzetten voor de RAE krijgen brede ondersteuning vanuit het ERGO (European Roma Grassroots Organisations) netwerk in Brussel dat zelf netwerking onderneemt binnen de Europese instellingen. De antenne van ERGO in Albanië is Roma Active Albania.³¹⁷

In het gezamenlijke *Progress Report* van de UN en de Albanese overheid over 2019 staat opnieuw beschreven hoe UNDP de overheid heeft bijgestaan bij de implementering van het eerste NAPIRE. Zo zijn er in Berat, Durrës, Shkodër en Tirana effectief geïntegreerde tewerkstellingsmaatregelen voor RAE gerealiseerd. Ook andere effectieve verwezenlijkingen op het gebied van andere doelstellingen (schoolcurricula, burgerlijke registratie, gezondheid, sociale zorg, infrastructuur) staan hier opgenoemd. Zo staat, volgens deze bron, het ROMALB-systeem in 2019 helemaal op poten. De UNDP heeft ook een trainingsboek opgesteld met lessenmateriaal voor basisvaardigheden en voor basisgeletterdheid. Dit boek is goedgekeurd door drie ministeries voor gebruik in het schoolcurriculum, de beroepsopleidingen en de gemeenschapscentra. In 2019 hebben 368 Roma en Egyptenaren toegang gekregen tot inschrijving in de burgerlijke stand, onderwijs, gezondheidszorg en welzijn via een pilootmodel voor geïntegreerde sociale dienstverlening in de gemeenschap. Verder zijn de leefomstandigheden van 1.000 families van Roma en Egyptenaren verbeterd door een brede verscheidenheid aan infrastructuurprojecten (rioleringen, watervoorzieningen, bouw van crèches, ...).³¹⁸

In februari 2020 heeft in Elbasan een tweedaagse workshop plaatsgevonden met de bedoeling om de deelnemers (lokale coördinatoren, *focal points*, begrotingsverantwoordelijken, specialisten en

³¹¹ UNDP, 08/2019, [url](#)

³¹² The World Bank, 2019, p.53, [url](#)

³¹³ EC, 29/05/2019, p.23, [url](#)

³¹⁴ EC, 19/10/2021, p.35, [url](#)

³¹⁵ AHC, 03/2020, [url](#)

³¹⁶ The World Bank, 2019, p.18, [url](#)

³¹⁷ Ergo Network, 22/10/2018, [url](#)

³¹⁸ United Nations (Albania), 06/2020, p.105, [url](#)

ROMACTED-facilitators) beter wegwijs te maken in het budgetteren van lokale projecten volgens het Lokale actieplan voor de integratie van Roma- en Egyptenarenminderheden 2019-2022.³¹⁹

Een rapport van de Britse asielinstanties (2021) vermeldt berichten over het hardhandig optreden van de politie tegen arbeiders in de informele sector (zoals Roma en Egyptenaren). Zo is een zekere Agron Cura (een Egyptenaar) in maart 2020 hardhandig aangepakt tijdens zijn werk. Achteraf heeft deze persoon zich met een pro-Deadvocaat van de ngo Social Justice (zie [2.5.3.](#)) tot het CPD (zie [2.5.2.](#)) gewend. Deze organisatie heeft vervolgens discriminatie vastgesteld en klacht ingediend tegen de politie. Dit leidde uiteindelijk tot een rechtszaak waarin de discriminatie erkend is en aan het slachtoffer een schadevergoeding is toegewezen.³²⁰

De European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), de onafhankelijke mensenrechtenorganisatie van de Raad van Europa, plaatst in zijn rapport over Albanië kanttekeningen bij het succes van de lokale implementering van het NAPIRE (2016-2020). Het lokale niveau speelt weliswaar een hoofdrol bij de implementeringen maar dient hiervoor wel over de vereiste middelen te beschikken. De doelstellingen worden dan ook soms niet gehaald.³²¹ Ook het *Albania 2020 Report* van de EC spreekt over beperkte vooruitgang bij de finale implementering van het NAPIRE 2016-2020. Toch meldt dit rapport ook positieve elementen (onder meer op het gebied van de sociale huisvesting). 5 % van de sociale woningen wordt effectief voorbehouden voor Roma. In verband hiermee moet echter nog een groot aantal plaatselijke verordeningen goedgekeurd worden. Het EC-rapport verwijst nog naar de nood aan blijvende inspanningen tegen antiziganisme en haattaal. Dit rapport wijst op het belang van het feit dat Albanië de Verklaring van Poznan heeft onderschreven (zie supra).³²²

In 2021 situeert de EC enkele van de positieve resultaten van het NAPIRE (2016-2020) in de gebieden van de burgerlijke registratie, huisvesting, onderwijs en tewerkstelling.³²³ In 2022 schrijft de EC dat er eerder een beperkte vooruitgang is wat betreft sociale inclusie van beide minderheden. De institutionele capaciteit van het ministerie van Gezondheid en Sociale bescherming, dat instaat voor het Romabeleid, blijft zwak. De segregatie in het onderwijs moet nog altijd aangepakt worden. Roma en Egyptenaren blijven weinig gedekt door de ziekteverzekering.³²⁴ In mei 2022 spreekt het EHRM een richtinggevend vonnis uit tegen de Albanese regering in verband met segregerende maatregelen van een school in Korça. De regering moet de maatregelen opheffen en een boete betalen van 4.500 euro per betrokken familie.³²⁵

3.2. Huiselijk geweld

Het Albanese parlement heeft de eerste Wet over huiselijk geweld (*On measures against Violence in Family Relations*) gestemd in 2006. Deze wet is sinds 1 juni 2007 van kracht.³²⁶ In 2011 is er ook een zogenoemd coördinatiemechanisme (*referral mechanism against domestic violence*) in het leven geroepen. Hierbij moeten verschillende lokale instellingen samen reageren op gedetecteerde gevallen van huiselijk geweld. Deze lokale instellingen (politie, ngo's, gemeentediensten, school, gezondheidscentra) rapporteren elkaar wanneer ze een geval op het spoor komen. De coördinatie berust bij een coördinator van de gemeente. De betrokken instellingen proberen de gevallen ook samen te behandelen en op te lossen. Het mechanisme zorgt ervoor dat de politie onmiddellijk bij het

³¹⁹ CoE, 02/2020, [url](#)

³²⁰ UK Home Office, 10/2021, p. 11, [url](#)

³²¹ ECRI, 02/06/2020, p.24-25, [url](#)

³²² EC, 06/10/2020, p.35 [url](#)

³²³ EC, 19/10/2021, p.35, [url](#)

³²⁴ EC, 12/10/2022, p.37, [url](#)

³²⁵ ERRC, 31/05/2022, [url](#)

³²⁶ CoE, 19/01/2017, [url](#)

ontvangen van een melding overgaat tot het uitvoeren van een voorlopige beschermingsmaatregel (*preliminary protection order*). Wanneer het tot een rechtszaak komt, vaardigt de rechtbank (maximaal 48 uur na indienen van de zaak) een onmiddellijke beschermingsmaatregel (*immediate protection order*) uit. En, zodra de zaak effectief aangespannen is, vaardigt de rechtbank een beschermingsmaatregel (*protection order*) uit die maximaal één jaar geldig is (verlengbaar). Wanneer de dader de maatregel niet naleeft, wordt hij hiervoor vervolgd. Bij een *protection order* ontvangt het slachtoffer ook een financiële tegemoetkoming. Het coördinatiemechanisme (*referral mechanism*) voorziet verder (afhankelijk van de noden) een *shelter*, psychologische of juridische bijstand en hulp bij het vinden van een job. Vermits huiselijk geweld ook een strafrechtelijk feit is, start (naast de uitvoering van de beschermingsmaatregelen) ook een strafrechtelijke procedure tegen de dader. Dit gebeurt op vraag van de politie, het parket of een forensisch geneesheer.³²⁷

In maart 2012 is de strafwet aangepast waarna gevangenisstraffen tot vijf jaar mogelijk zijn op het misdrijf huiselijk geweld.³²⁸

Albanië heeft de Conventie van Istanboel (Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence) op 19 december 2011 ondertekend, op 4 december 2013 geratificeerd en op 1 augustus 2014 in werking laten treden.³²⁹ In juni 2021 heeft de regering een nieuwe strategie voor gendergelijkheid 2021-2030 aangenomen.³³⁰

Sinds 2017 is er ook één unieke, nationale hotline voor vrouwen die hulp zoeken tegen huiselijk geweld (116-117). De lijn is gratis en is de klok rond bemand.³³¹

In 2018 zijn belangrijke verbeteringen aangebracht aan de Wet over maatregelen tegen geweld in familierelaties. Vanaf september 2018 krijgen vrouwen en meisjes die geweld ervaren onmiddellijk politiebescherming wanneer ze hiervan een melding doen. Er is opnieuw sprake van *preliminary protective orders*, maar de wachtperiode van twee dagen vooraleer een *protection order* wordt uitgevaardigd is niet langer van kracht. Voortaan moeten slachtoffers onmiddellijk (samen met de kinderen) in een vluchthuis opgevangen worden. Voor het eerst beschermt de wet ook vrouwen zonder formele band (huwelijks- of samenlevingscontract) met de dader. De verbeteringen aan de wet stellen ook dat de verzoeningsprocedures in de rechtbank voortaan verboden zijn. Verder verzekeren de verbeteringen een betere dienstverlening, niet alleen voor de overlevenden van huiselijk geweld, maar ook op het gebied van rehabilitatiemogelijkheden voor de daders.³³²

In november 2020 is de wet opnieuw aangepast met nieuwe provisies over de verwijdering van de dader uit de woning.³³³ Volgens de OVSE (2021) zijn de verbeteringen gericht op een betere implementering van de bestaande wetgeving. Ook deze bron bevestigt dat de verbeteringen de implementering van de beschermingsmaatregelen (*Order of Preliminary Measures of Immediate Protection*) betreffen. Ook is er ingevolge deze vernieuwde wetgeving een instructie gekomen van de HJC en het ministerie van Justitie om een speciale database te creëren die alle zaken die bij de rechtbanken hangende zijn samenbrengt en coördineert.³³⁴

Eind 2019 is het coördinatiemechanisme (*national referral mechanism*) ingevoerd in 39 van de 61 gemeentes in Albanië.³³⁵ Het AHC (2020) stelt wel dat de preventie- en doorverwijzingsmechanismen niet altijd werken vermits de politiekorpsen de meldingen van geweld op meisjes en vrouwen niet

³²⁷ UN Women, 20/12/2019, [url](#)

³²⁸ Balkan Insight, 03/12/2013, [url](#)

³²⁹ CoE, s.d., [url](#)

³³⁰ EC, 19/10/2021, p.26, [url](#)

³³¹ OSCE-ODIHR, 2019, [url](#)

³³² UN Women, 17/08/2018, [url](#)

³³³ USDoS, 13/04/2022, pp.20-21, [url](#)

³³⁴ OSCE, 01/2021, [url](#)

³³⁵ UN Women, 20/12/2019, [url](#)

altijd ernstig nemen.³³⁶ In oktober 2021 zijn de coördinatiemechanismes actief in alle 61 gemeentes.³³⁷

Op de website van UNDP wordt in december 2019 verwezen naar een onderduikadres in de buurt van Tirana waar slachtoffers naast bescherming ook mogelijkheden krijgen om zich bij te scholen.³³⁸ Ook in het *Albania 2020 Report* van de EC wordt verwezen naar *shelters* voor slachtoffers van huiselijk geweld. Sommige andere gemeentes beschikken eveneens over noodvluchthuizen maar volgens deze bron zijn de capaciteit en financiële middelen van vluchthuizen beperkt. De instellingen zijn afhankelijk van donoren.³³⁹

Tijdens de COVID-19-pandemie (in de zomer van 2020) heeft de Albanese overheid, samen met UNDP, een protocolhandvest verspreid waarin gedetailleerd uitgelegd staat wat de politie in de context van de pandemie moet doen wanneer een slachtoffer van huiselijk geweld om hulp en bescherming vraagt. Heel concreet staat uitgelegd hoe het lokale coördinatiemechanisme ingeschakeld moet worden en hoe alle beschermingsmaatregelen genomen moeten worden.³⁴⁰ Het protocol was heel belangrijk vermits de vluchthuizen bij aanvang van de pandemie aanvankelijk gesloten waren en geen slachtoffers meer ontvingen. Ook in het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport (2021) is sprake van een officieel protocol om *shelters* te laten functioneren in de context van de pandemie. De overheid heeft ook een videoboodschap verspreid om burgers aan te zetten gevallen van huiselijk geweld te melden. Er is ook sprake van communicatie rond een hotline en andere contactmogelijkheden met de autoriteiten. Nog volgens deze bron beheert de overheid één *shelter* voor slachtoffers van huiselijk geweld en ook een (nieuw) crisismanagementcentrum voor slachtoffers van seksuele aanranding in het Tirana University Hospital Center.³⁴¹ Een rapport van onder meer het AHC (2021) geeft een uitgebreider en concreter overzicht van de voorzieningen in Albanië inzake vluchthuizen, adviescentra, gezondheidscentra en centra voor juridische bijstand. Er is sprake van 18 gespecialiseerde *shelters* die beheerd worden door de overheid, ngo's (of samenwerkingsverbanden door beiden). Het gaat over zeven *shelters* voor langere periodes en tien nood*shelters*. Er is ook sprake van een nationaal centrum voor de behandeling van slachtoffers van huiselijk geweld. Ook is er sprake van het LILIUM Crisis Management Centre for sexual violence cases dat de klok rond gezondheidsbijstand verleent.³⁴²

In februari 2022 heeft Albanië de *International Labour Organisation Convention on Violence and Harassment in the World of Work* geratificeerd. Om alle provisies te implementeren moet er wel nog een harmonisering volgen met nationale wetgeving.³⁴³

In het jaarlijkse USDoS-mensenrechtenrapport (2017) staat dat de wet gelijke rechten voor man en vrouw voorziet maar dat vrouwen in veel gemeenschappen met maatschappelijke discriminatie geconfronteerd worden. Deze discriminatie is gebaseerd op traditionele sociale normen in Albanië die vrouwen zien als ondergeschikt aan mannen.³⁴⁴ Daarnaast stellen de COI-bronnen al jarenlang dat ook geweld op vrouwen (en vooral huiselijk geweld) in Albanië een wijdverspreid en verontrustend fenomeen blijft. Hierbij gaat veel aandacht naar de (gebrekkige) implementering van de bestaande wetgeving.

Zeker in de context van de lockdownmaatregelen tegen de Covid-19-pandemie is huiselijk geweld in Albanië gestegen. Dit is onder meer gebleken uit het aantal oproepen bij de nationale hulplijn voor

³³⁶ AHC, 03/2020, p.10, [url](#)

³³⁷ EC, 19/10/2021, [url](#)

³³⁸ UNDP, s.d., [url](#)

³³⁹ EC, 06/10/2020, [url](#)

³⁴⁰ Republic of Albania, s.d., [url](#)

³⁴¹ The Borgen Project, s.d., [url](#); USDoS, 30/03/2021, pp.18-19, [url](#)

³⁴² AHC (e.a.), 01/2021, pp.96-97, [url](#)

³⁴³ EC, 12/10/2022, p.34, [url](#)

³⁴⁴ USDoS, 03/03/2017, [url](#)

vrouwen en meisjes.³⁴⁵ Van januari tot mei 2021 hebben zes vrouwen de dood gevonden door huiselijk geweld.³⁴⁶ Van augustus 2021 tot december 2021 hebben 13 vrouwen de dood gevonden hierbij.³⁴⁷ In een artikel van Le Courrier des Balkans (2021) staat dat ongeveer de helft van de volwassen vrouwen in Albanië blootgesteld is aan partnergeweld.³⁴⁸ Volgens de Bertelsmann Stiftung (2022) zijn er dagelijks nieuwsberichten die te maken hebben met gevallen van huiselijk geweld.³⁴⁹ De nieuwswebsite Exit Albania citeert in 2022 een rapport van het parket (2022) over een stijging van het aantal zaken in verband met huiselijk geweld en verkrachting in 2021. In dit rapport staat meer bepaald dat er 10,13 % meer klachten voor huiselijk geweld zijn neergelegd bij de politie (dan in 2020) en dat er 13,12 % meer rechtszaken zijn gestart (dan in 2020). Ook het aantal veroordeelde beschuldigen is gestegen met 24,8 %.³⁵⁰

Het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport noemt huiselijk geweld een ernstig probleem (2017).³⁵¹ Ook de jaarlijkse rapporten (2018, 2019) van de EC beschrijven huiselijk geweld als een ernstig probleem.³⁵² Volgens het USDoS mensenrechtenrapport van 2022 berichten ngo's nog altijd over hoge niveaus van huiselijk geweld tegen vrouwen.³⁵³ In 2020 schrijft het AHC dat het fenomeen dodelijke slachtoffers blijft eisen en dat vrouwen het geweld vaak zelfs niet melden bij de bevoegde autoriteiten (of hun eerdere klachten terug intrekken). Als redenen hiervoor wordt ofwel hun economische situatie ofwel de "sociale mentaliteit" opgegeven. Dit rapport geeft overigens ook aan dat kinderen en ouderlingen eveneens het slachtoffer van huiselijk geweld kunnen zijn.³⁵⁴

In 2019 verschijnt een OVSE-studie over de prevalentie van geweld op vrouwen in Albanië. Hieruit blijkt dat het aantal rechtszaken in verband met geweld op vrouwen gestegen is sinds de verstrenging en aanpassing van de wet. Dit rapport vermeldt ook de inspanningen op het vlak van mentaliteitsverandering bij de betrokken autoriteiten (politie, rechters, parketmagistraten, School of Magistrates,...).³⁵⁵ Uit de studie blijkt wel dat minder dan de helft van de bevraagde vrouwen op de hoogte is van wie ze kunnen contacteren wanneer ze met geweld worden geconfronteerd. Hierbij spelen opleidingsgraad, leeftijd en woonplaats een rol.³⁵⁶

Volgens een rapport van UN Women (2020) blijven vrouwen grote problemen ondervinden bij de toegang tot het gerecht. Slachtoffers van huiselijk geweld worden, volgens dit rapport, ontmoedigd om gerechtigheid te zoeken. Ze ontberen de juiste informatie over hun wettelijk voorziene rechten en over het systeem van de beschermingsmaatregelen. Tegelijk ontberen de ambtenaren bij justitie zelf eveneens de juiste informatie en de juiste attitude.³⁵⁷ Dit rapport geeft ook nog aan dat de niet-uitvoering van gerechtelijke beslissingen (vb. over alimentatie, beschermingsmaatregelen, ...) een probleem blijft. Het aantal niet-uitgevoerde gerechtelijke beslissingen over alimentatie bedraagt 25 à 40 %.³⁵⁸

Het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport (2020) meldt dat verkrachting binnen het huwelijk strafbaar is maar dat vervolging uitblijft. Dit rapport stelt verder dat de verbeteringen aan de Wet op

³⁴⁵ Freedom World, 11/05/2021, [url](#)

³⁴⁶ Balkan Insight, 11/05/2021, [url](#)

³⁴⁷ USDoS, 13/04/2022, p.21, [url](#)

³⁴⁸ Le Courrier des Balkans, 24/05/2021, [url](#)

³⁴⁹ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, p.14, [url](#)

³⁵⁰ Exit News, 13/04/2022, [url](#)

³⁵¹ USDoS, 03/03/2017, [url](#)

³⁵² EC, 29/05/2019, p.28, [url](#); EC, 17/04/2018, [url](#)

³⁵³ USDoS, 13/04/2022, p.21, [url](#)

³⁵⁴ AHC, 03/2020, p.10, [url](#)

³⁵⁵ OSCE, 2019, pp.14-15, [url](#)

³⁵⁶ OSCE, 2019, pp.14-15, 49, [url](#)

³⁵⁷ UN Women, 2020, p.56, [url](#)

³⁵⁸ UN Women, 2020, p.57, [url](#)

huiselijk geweld ertoe geleid heeft dat de politie sneller en meer *protective orders* uitvaardigt. Van januari tot augustus 2019 gaat het over meer dan 1.600 *protective orders*.³⁵⁹

Het *Albania 2020 Report* van de EC heeft data over het aantal geïdentificeerde en behandelde gevallen van huiselijk geweld. In 2.836 gevallen is er een *emergency protection order* of een *protection order* uitgevaardigd in het kader van een rechtszaak. Er zijn 1.341 gevallen van huiselijk geweld geïdentificeerd (in de zin van artikel 130/a van de Strafwet), 1.439 daders vervolgd (hiervan zijn er 535 gearresteerd, 76 gedetineerd). Het gerecht heeft 68 zaken afgewezen en heeft 760 daders vervolgd zonder vrijheidsberoving.³⁶⁰ In 2021 maakt deze bron melding van 4.701 gedetecteerde gevallen van huiselijk geweld (1.505 gevallen zijn doorgestuurd naar het parket en 535 daders zijn gearresteerd).³⁶¹

In 2022 schrijft de EC dat het huidige wettelijke kader nog niet volledig in lijn gebracht is met de belangrijkste internationale standaarden (onder meer de Istanboelconventie) en dat er voor slachtoffers en overlevenden van geweld nog geen focus is op herintegratie en ook geen toegang tot dienstverlening. In 2021 heeft de politie 5.312 gevallen van geweld (of andere criminaliteit) in de thuissituatie behandeld. Dit is een stijging met 13 % tegenover 2020. In 3.266 gevallen is een *protection order* uitgevaardigd en in 1.630 gevallen is de dader naar het parket doorverwezen. In 2021 werden 638 daders gearresteerd en zijn 123 daders opgesloten.³⁶²

In een artikel van *Le Courrier des Balkans* (2021) staat dat de feitelijke implementering van de beschermingsmaatregelen, de schaarste van de middelen, en het gebrek aan begrip van wat intra-familiaal geweld is blijvende uitdagingen vormen.³⁶³ Bijstand voor vrouwen is, volgens dit artikel, afhankelijk van de woonplaats van het slachtoffer. Dit artikel wijst er wel op dat nog steeds een klein aantal slachtoffers aangifte doet van de feiten.³⁶⁴

In het OVSE-rapport uit januari 2021 is sprake van 28 zaken van huiselijk geweld en *protection orders* waarin ook sprake is van gratis juridische bijstand.³⁶⁵

Volgens AI zijn er in 2021 (januari tot december) 2.754 *protection orders* uitgevaardigd maar worden deze maatregelen maar zwak geïmplementeerd. Volgens de politie zijn 30 % van de moorden gevallen waarbij vrouwen door hun man om het leven zijn gebracht.³⁶⁶

Ngo's spelen een belangrijke rol bij de procedures om als slachtoffer van huiselijk geweld bescherming te vinden. De ngo Women Forum Elbasan (WFE) bijvoorbeeld voorziet in gratis dienstverlening voor overlevenden van geweld (sociale, psychologische en juridische hulp). WFE werkt ook samen met de politie, rechtbanken en met gezondheidsmedewerkers in de regio Elbasan om de hulp die van de instellingen komt nog te verbeteren. Tijdens de pandemie heeft deze nog bijna 300 online hulp sessies georganiseerd. Verder beheert WFE noodopvang.³⁶⁷ WFE biedt ook hulp op de langere termijn (door bijstand bij de inschrijving van kinderen op school, en bij het zoeken naar werk).³⁶⁸ In de stad Kamza is er de burgermaatschappijorganisatie Human Rights in Democracy Center (HRDC) die slachtoffers van huiselijk geweld bijstaat (economische hulp bij de huur van een woonst, juridische bijstand, vertegenwoordiging in de rechtbank).³⁶⁹

³⁵⁹ USDoS, 11/03/2020, [url](#)

³⁶⁰ EC, 06/10/2020, [url](#)

³⁶¹ EC, 19/10/2021, p.33, [url](#)

³⁶² EC, 12/10/2022, p.34, [url](#)

³⁶³ *Le Courrier des Balkans*, 24/05/2021, [url](#)

³⁶⁴ *Le Courrier des Balkans*, 24/05/2021, [url](#)

³⁶⁵ AHC (e.a.), 01/2021, pp.96-97, [url](#)

³⁶⁶ AI, 29/03/2022, [url](#)

The Borgen Project, s.d., [url](#)

³⁶⁸ UN Women, 20/04/2021, [url](#)

³⁶⁹ UN Women, 8/06/2020, [url](#)

3.3. LGBTI

Homoseksualiteit is in Albanië niet strafbaar.³⁷⁰ Al in 2013 heeft Albanië de Strafwet aangepast door seksuele oriëntatie en genderidentiteit als gronden voor haattaal en haatcriminaliteit te erkennen. Dit wordt op dat moment gezien als een van de progressiefste beschermingsmaatregelen voor LGBTI-persoon in de westelijke Balkan.³⁷¹

In mei 2015 heeft het Albanese parlement een resolutie aangenomen over de bescherming van de rechten en vrijheden van personen die tot de LGBTI-gemeenschap behoren. In de resolutie wordt opgeroepen tot een actieplan, wetwijzigingen en andere maatregelen ter ondersteuning van de LGBTI-persoon. De ombudsman is verantwoordelijk voor de implementatie van de resolutie.³⁷²

Een rapport van UNDP wijst op alle gewone, wettelijke beschermingsmogelijkheden voor LGBTI anno 2017: De Grondwet steunt gelijkheid zonder discriminatie; relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht en de uitdrukking van LGBTI-identiteiten zijn in Albanië niet strafbaar; de antidiscriminatiewetgeving en de wet over haatmisdrijven erkennen seksuele oriëntering en genderidentiteit als gronden voor discriminatie of haatmisdrijven. Ook in andere wetgeving (rond arbeid, onderwijs, ...) wordt expliciet verwezen naar de LGBTI. LGBTI-slachtoffers van huiselijk geweld hebben recht op gratis juridische bijstand (zie ook [2.4.2.](#)). Toch blijft discriminatie aanwezig. Onder meer het ontzeggen van het recht op huwelijk en dus het hebben van een gezin worden in dit verband genoemd. Doorheen het rapport komen gevallen van geweld op leden van de LGBTI-gemeenschap (vooral in de familie en op school) uitvoerig aanbod.³⁷³

Volgens het UNDP-rapport (2017) stelt 92 % van de Albanese liever geen interactie te hebben met LGBTI-persoon. 48 % gelooft dat homoseksualiteit een ziekte is. 50 % denkt dat homoseksualiteit door het Westen is opgelegd. 76 % van de LGBTI-persoon is al psychologisch of verbaal aangevallen.³⁷⁴

Het UNDP-rapport spreekt niettemin over belangrijke vooruitgang sinds het *National Action Plan on LGBTI People 2016-2020*. Dit plan wordt het centrale beleidsdocument genoemd voor de bescherming van LGBTI-persoon. Het voorziet immers ook in verbeteringen van hun rechten op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, gezondheid en huisvesting.³⁷⁵ Ook volgens een rapport van de Britse asielinstanties betekent dit actieplan een mijlpaal in de verbetering van de rechten van de LGBTI-gemeenschap en heeft een Albanese LGBTI-ngo (PinkEmbassy) alvast positief gereageerd op het plan. Het plan voorziet immers in verdere verbeteringen in de wetgeving, het sociale beleid, de overheidsadministratie met de bedoeling de inclusie en de openheid voor diversiteit te verhogen. Er is ook sprake van een gestandaardiseerde training voor professionals en dienstverleners. In dit rapport wordt ook geschreven over initiatieven en inspanningen om een mentaliteitswijziging bij de bevolking in gang te zetten. Ngo's hebben van het onderwijsnet de kans gekregen om informatie over LGBTI-persoon te verspreiden.³⁷⁶

In 2018 hebben 150 politieagenten vanuit het hele land een training van twee maanden gevolgd over het identificeren en aanpakken van haatcriminaliteit tegen LGBTI-persoon. Tegelijk heeft de Raad van Europa in dit verband een gids (*Policing Hate Crime against LGBTI persons: Training for a Professional Police Response*) gepubliceerd die de basis vormt voor zo'n training en die voortaan ook

³⁷⁰ UK Government, s.d., [url](#)

³⁷¹ UK Home Office, 12/2019, [url](#)

³⁷² EC, 10/11/2015, [url](#)

³⁷³ UNDP, pp.7-8, [url](#)

³⁷⁴ UNDP, p.13, [url](#)

³⁷⁵ UNDP, pp.7-8, [url](#)

³⁷⁶ UK Home Office, 12/2019, p.18, [url](#)

deel uitmaakt van het curriculum (bacheloropleiding en bijscholingsprogramma's) van de Academy of Security.³⁷⁷

Nog in 2018 verschijnt een uitgebreid rapport over de situatie van LGBTI-persoon in Albanië. De belangrijkste LGBTI-ngo's in Albanië zijn Streha, Aleanca LGBT en Pro LGBT. Uit dit rapport blijkt dat de belangrijkste reden waarom LGBTI-persoon contact zoeken met deze organisaties is dat zij door hun familie en omgeving verstoten worden. Deze organisaties bieden daarom allerlei vormen van ondersteuning (onder meer onlineraadgeving) en ook medische en psychosociale bijstandsmogelijkheden. Verder zijn de organisaties betrokken bij kunsttherapie, poëzieavonden, filmavonden, de jaarlijkse gay Pride, opvolging van schooluitval door LGBTI-jongeren, arbeidsbemiddeling, monitoring van haattaal, noodopvang, juridische bijstand, bewustwordingscampagnes in de samenleving (jaarlijkse Pride, festivals, ...). Historia Ime is in 2018 de belangrijkste mediabron die inspanningen levert om het bewustzijn rond LGBTI in de samenleving te verbeteren. Op hun initiatief zijn de eerste twee online-edities van het (online) magazine Trans Magazine gepubliceerd. Historia Ime is ook betrokken bij een publieke campagne om de media op te leiden bij het bespreken van LGBTI-thema's.³⁷⁸

Volgens een rapport van de Franse asielinstanties (2020) blijft Streha instaan voor het enige vluchthuis voor LGBTI-persoon van Albanië. Streha voorziet (behalve een onderkomen) ook medico-psychologische bijstand, hulp bij sociale re-integratie en een afstandsprogramma voor wie niet (meer) in het vluchthuis kan verblijven. Elke persoon die zich tot Streha wendt kan rekenen op een geïndividualiseerd programma dat gebaseerd is op persoonlijke noden op het gebied van gezondheidszorg, hulp bij opleidingen, bij een tewerkstelling of bij socio-culturele activiteiten. Sinds 2018 biedt Streha ook ondersteuningsmogelijkheden (*Distance Case Management Program*) voor zij die er nood aan hebben maar zich fysiek niet (kunnen) begeven naar het vluchthuis. In 2018 hebben 25 personen hiervan gebruik gemaakt. Dit rapport merkt nog op dat er een contrast is tussen de vooruitstrevende wetgeving rond LGBTI-persoon in Albanië en de financiële en menselijke middelen die de overheid voor hun gemeenschap voorziet.³⁷⁹

In het *Albania 2018 report* van de EC staat dat een interministerieel team verantwoordelijk is voor de monitoring van het Nationaal Actieplan 2016-2020. Volgens LGBTI-organisaties is de houding en het bewustzijn van de politie opmerkelijk verbeterd. Niettemin zijn er geen gerechtelijke uitspraken geweest in verband met inbreuken omwille van seksuele oriëntering en genderidentiteit. Publieke perceptie, haattaal en discriminatoir taalgebruik zijn problematisch gebleven.³⁸⁰

In het *Albania 2019 Report* van de EC staat dat politieagenten, parketmagistraten en zogenoemde *gender focal points* trainingen hebben gekregen in verband met de preventie van discriminatie op basis van genderidentiteit en seksuele oriëntering. Maar ook in dit rapport staat dat er geen gerechtelijke uitspraken geweest zijn in verband met inbreuken omwille van seksuele oriëntering en genderidentiteit. Het vluchthuis blijft operationeel in 2019.³⁸¹

In het *Albania 2020 Report* van de EC staat dat het nationale actieplan voor LGBTI-persoon in 2020 uiteindelijk is afgelopen zonder zichtbare resultaten. Toch is er opnieuw sprake van trainingen voor politieagenten, magistraten en ambtenaren bij de *gender focal points*. Het vluchthuis voor LGBTI blijft operationeel en ontvangt in 2019 voor het eerst overheidssubsidies ontvangen. Dit rapport noemt geweld op de transgemeenschap een verontrustend fenomeen.³⁸²

³⁷⁷ CoE, 03/04/2018, [url](#)

³⁷⁸ IREX EUROPE, 23/05/2019, [url](#)

³⁷⁹ OFPRA, 04/06/2020, [url](#)

³⁸⁰ EC, 17/04/2018, p.30, [url](#)

³⁸¹ EC, 29/05/2019, p.30, [url](#)

³⁸² EC, 06/10/2020, p.36, [url](#)

In het *Albania 2021 Report* van de EC staat dat het vluchthuis voor LGBTIQ-personen zorg is blijven verstrekken voor dakloze LGBTIQI. De overheid staat intussen in voor 40 % van het budget. Geweld op en discriminatie van de transgemeenschap wordt opnieuw een verontrustend fenomeen genoemd.³⁸³

Volgens het *Albania 2022 Report* van de EC is discriminatie tegen LGBTI-personen nog steeds heel aanwezig, vooral dan in verband met de toegang tot de gezondheidszorg, onderwijs, justitie, tewerkstelling en huisvesting. Leden van de LGBTI-gemeenschap blijven geconfronteerd worden met haattaal (vooral in de sociale media) en haatcriminaliteit.³⁸⁴

Anno 2022 erkent Albanië het huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht nog steeds niet. In november 2021 is er wel een nieuw nationaal actieplan (2021-2027) aangenomen (*National action plan for LGBTIQ persons*). Het nieuwe actieplan bevat verscheidene maatregelen om de strijd tegen discriminatie aan te binden; om de toegang tot de dienstverlening te verbeteren; en om een wet op de erkenning van de wettelijke genderidentiteit te (laten) goedkeuren. Politieagenten, parketmagistraten en de *gender focal points* hebben in 2021 opnieuw training gekregen om discriminatie tegen LGBTI te voorkomen. Het vluchthuis voor thuisloze LGBTI is in 2021 nog steeds operationeel. Op 21 mei 2021 is opnieuw een Tirana Pride georganiseerd maar het bewustzijn rond LGBTI blijft (vooral in de landelijke regio's) laag. Volgens gegevens van burgermaatschappijorganisaties maakt slechts 7,1 % van de LGBTI melding van discriminatiegevallen. Hiervan is slechts 5,8 % aan de politie gemeld.³⁸⁵

In februari 2019 verklaart de International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA) dat een aantal (door de ngo Aleanca) gedocumenteerde gevallen van haatmisdrijven tegen LGBTI-personen niet door de politie zijn vervolgd.³⁸⁶ Volgens het jaarrapport van ILGA (2021) over de situatie van LGBTI-personen in Albanië, is het aantal gevallen van discriminatie en geweld tegen LGBTI gestegen tijdens de pandemie. Veel LGBTI-personen zagen zich immers verplicht om terug te keren naar hun gezin. In 2020 heeft Aleanca 33 gevallen van fysiek geweld en 16 gevallen van verkrachting gedocumenteerd. Er is ook sprake van afpersing. De ngo heeft ook enkele gevallen van discriminatie tegen transpersonen gemeld aan de CPD. Dit rapport verwijst wel naar een samenwerkingsverband in 2020 waarbij onder meer enkele ngo's trainingen gegeven hebben op de politieacademie aan aspirant-agenten. De orde van psychologen verbiedt sinds 2020 ook zogenoemde bekeringstherapieën.³⁸⁷

In 2022 schrijft deze bron dat de LGBTI-gemeenschap voortdurend belaagd wordt door religieuze groepen, de media en door publieke figuren. Vooral mensenrechtenactivisten die voor LGBTI opkomen blijven het doelwit van haat. Veel LGBTI-scholieren en -studenten voelen zich niet veilig op school of de universiteit. Transvrouwen, Roma LGBTI-personen en LGBTI-personen met een handicap zijn de meest gemarginaliseerde personen uit de LGBTI-gemeenschap. Volgens ILGA blijft de implementering van het National Action Plan gebrekkig. Enkel het ministerie van Gezondheid en Sociale Bescherming is haar verantwoordelijkheden nagekomen en heeft nauw samengewerkt met burgermaatschappijorganisaties. De CPD (zie [2.5.2.](#)) is er, volgens ILGA, niet in geslaagd om proactieve stappen tegen discriminatie en geweld te zetten. Mensen met hetzelfde geslacht kunnen nog steeds geen relatie laten registreren. Nog steeds volgens ILGA hebben politieagenten, procureurs en rechters wel (opnieuw) trainingen over cases met LGBTI-personen gekregen. Er is ook werk gemaakt van *LGBTI Contact Points* bij de politiediensten in bepaalde gemeentes (Vlorë, Gjirokastër, Korçë, Elbasan, Kavajë, en Fier) en van samenwerkingsverbanden tussen politie en ngo's.³⁸⁸

³⁸³ EC, 19/10/2021, p.34, [url](#)

³⁸⁴ EC, 12/10/2022, p.35-36, [url](#)

³⁸⁵ EC, 12/10/2022, p.35-36, [url](#)

³⁸⁶ ILGA Europe, 2019, [url](#)

³⁸⁷ Freedom World, 11/05/2021, [url](#)

³⁸⁸ ILGA Europe, 14/02/2022, [url](#)

Ook in het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport staat dat het afdwingen van de wetgeving rond discriminatie op basis van seksuele oriëntering zwak verloopt.³⁸⁹ Ook vermeldt deze bron jaarlijks dat de CPD klachten in verband met discriminatie blijft ontvangen en erkennen.³⁹⁰ Deze bron verwijst expliciet naar de activiteiten van de ngo Aleanca. In 2019 heeft Aleanca 421 gevallen gedocumenteerd van geweld op LGBTI en ook een aantal gevallen van discriminatie gemeld bij de CPD. In één van die gevallen is het gekomen tot een boete.³⁹¹ In 2020 zijn personen gearresteerd in verband met het aanvallen van een transgenderpersoon.³⁹²

In november 2021 heeft de Albanese regering een nieuw actieplan (2021-2027) aangenomen. De ngo PinkEmbassy heeft gevraagd een instelling in het leven te roepen die moet waken over de implementering en de coördinatie van het plan. PinkEmbassy vraagt ook een Transgender Support Fund.³⁹³

In april 2022 heeft de bekende LGBTI-activiste Xheni Karaj een prestigieuze internationale mensenrechtenprijs ontvangen.³⁹⁴ Op 21 mei 2022 is de jaarlijkse Pride opnieuw uitgegaan, na twee jaar uitgesteld te zijn omwille van corona.³⁹⁵ In het kader van de IDAHOT (International Day Against Homophobia, Biphobia and Transphobia) zijn in de weken voor en na de Pride overal in Albanië verschillende tentoonstellingen, debatavonden, lezingen, trainingen (in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de politie en van ngo's), workshops, dragshows, modeshows, panelgesprekken, filmvoorstellingen rond de LGBTI-thematiek gehouden.³⁹⁶

3.4. Journalisten, activisten, vrijheid van meningsuiting

De Bertelsmann Foundation schrijft in 2022 dat Albanese burgers, organisaties en massamedia (algemeen gesproken) in staat zijn om hun mening vrij te verkondigen. Het grondwettelijk kader garandeert vrijheid van meningsuiting, de organisatie van massamedia en het recht op informatie (artikels 22 en 23). Het medialandschap is, volgens deze bron, dynamisch en divers. Er zijn 15 dagbladen, twee nationale en 53 lokale radiozenders, vijf digitale platformen, één openbare en 45 lokale Tv-zenders. Het onlinemedialandschap bestaat uit ongeveer 800 onlinekanalen. De Albanezen zijn ook heel actief op de sociale media (vooral Facebook). Volgens deze bron bevinden deze media zich wel in een permanent tweespalt tussen hun rol als onafhankelijke *watchdog* en hun rol als spreekbuis voor de specifieke belangen van politici en zakenmensen. Gelet op het feit dat zakenmensen (die uit zijn op lucratieve contracten) mediakanalen financieren is de verslaggeving vaak onderworpen aan hun specifieke belangen en agenda's.³⁹⁷

In 2016 vestigt Transparency International (TI) de aandacht op het feit dat niet-statelijke actoren (pers, burgermaatschappij, ...) die corruptie aanklagen te maken kunnen krijgen met verschillende vormen van druk (fysieke bedreigingen, aanvallen, smeercampagnes, smaadprocessen, belastinginspecties, censuur, ...)³⁹⁸

³⁸⁹ USDoS, 13/04/2022, p.28, [url](#); USDOS, 20/04/2018 [url](#)

³⁹⁰ USDoS, 13/04/2022, p.29, [url](#); USDOS, 20/04/2018 [url](#)

³⁹¹ USDoS, 11/03/2020, [url](#)

³⁹² USDoS, 13/04/2022, p.29, [url](#)

³⁹³ ILGA Europe, 14/02/2022, [url](#)

³⁹⁴ Balkan Insight, 28/04/2022, [url](#)

³⁹⁵ Exit News, 03/05/2022, [url](#)

³⁹⁶ Council of Europe (CoE), 11/05/2022, [url](#)

³⁹⁷ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, p.10, [url](#)

³⁹⁸ TI, 10/11/2016, [url](#)

Volgens het jaarlijkse USDoS mensenrechtenrapport (2018) passen journalisten vaak zelfcensuur toe om geweld en pesterijen te vermijden en als antwoord op de druk van uitgevers en redacteurs die hun eigen economische en politieke belangen naar voor willen schuiven.³⁹⁹

Het *Albania 2018 Report* van de EC bevestigt dat het wettelijk kader de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting bevordert, hoewel de implementering ervan een uitdaging blijft. Er is sprake van intimidatie van journalisten. Geweld op journalisten blijft niettemin heel zeldzaam. Smaad is een strafrechtelijk feit maar hiervoor zijn gevangenisstraffen mogelijk. Journalisten riskeren wel hoge boetes.⁴⁰⁰

In februari 2019 stelt ook Freedom House nog dat er geen belangrijke restricties zijn op de vrijheid van meningsuiting (met inbegrip van discussies op onlineblogs en sociale media), noch in de privé, noch in de publieke sfeer. Freedom House waarschuwt er wel voor dat de meeste media in handen zijn van ofwel de PS ofwel de PD. Machtige spelers uit de zakenwereld hebben eveneens hun invloed. Premier Rama eist dat nieuwswebsites zich (in het kader van antismaadreglementen) voortaan moeten registreren bij de belastingautoriteiten.⁴⁰¹

In een rapport van de ngo Civil Rights Defenders staat dat journalisten (na een klacht voor smaad door een privépartij) veroordeeld kunnen worden tot boetes die kunnen oplopen tot 25.333 euro.⁴⁰²

In het *Albania Report* van de EC (2019) staat opnieuw dat de wetgeving persvrijheid mogelijk maakt maar dat de toepassing ervan een uitdaging blijft. Bedreigingen en intimidaties van journalisten zijn gestegen. Er is nu ook sprake van enkele gevallen van fysieke aanvallen op journalisten. Deze gevallen worden evenwel onderzocht door het gerecht. Een belangrijk probleem blijft dat veel audiovisuele media in privébezit blijven en dat de wetgeving hieromtrent niet transparant is.⁴⁰³

In de zomer van 2019 komt premier Rama met een wetsvoorstel om smaad in de media tegen te gaan (*antidefamation legal package*). Volgens de Bertelsmann Foundation heeft premier Rama dit voorstel gericht tegen (in diens eigen woorden) "een jungle die geld van links naar rechts versluisd ....een jungle die haat, desinformatie en wanhoop verspreidt".⁴⁰⁴

Het wetsvoorstel lokt onmiddellijk veel kritiek uit. Volgens een groep van 10 Albanese mensenrechtenorganisaties, het AHC (in deze aangelegenheid ook woordvoerder voor het Civic Solidarity Platform) strookt de inhoud van het wetsvoorstel niet met internationale standaarden en principes van de mediavrijheid en vrijheid van meningsuiting. Pijnpunten zijn een gepolitiseerd controleorgaan (Audio-visueel Media Authority, AMA), excessief hoge boetes, strafrechtelijke aanklachten en het vermelden van een eventuele veroordeling in het strafblad voor journalisten die de antismaadwetten overtreden.⁴⁰⁵ Ook internationale journalistenorganisaties (RSF, International Press Institute, Article 19, Media Organisation of South-Eastern Europe) en de Council of Europe's Commissioner for Human Rights hebben de Albanese regering opgeroepen de voorgestelde wetgeving niet door te voeren.^{406 407}

Een rapport van de ngo Civil Rights Defenders (2019) beklemtoont dat de AMA, die volgens het wetsvoorstel van premier Rama gevallen van smaad in de media zal controleren, problematisch is omdat de leden ervan door de politiek aangeduid zijn. Bovendien krijgt een deel van de AMA de quasi discretionaire bevoegdheid om onlinecontent te verwijderen of om boetes uit te vaardigen. Volgens

³⁹⁹ USDoS, 20/04/2018 [url](#)

⁴⁰⁰ EC, 17/04/2018, p.27, [url](#)

⁴⁰¹ Freedom House, 04/02/2019, [url](#)

⁴⁰² Civil Rights Defenders, 12/2019, p.10, [url](#)

⁴⁰³ EC, 29/05/2019, p.25, [url](#)

⁴⁰⁴ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, p.11, [url](#)

⁴⁰⁵ USDoS, 11/03/2020, [url](#); AHC, 03/2020, [url](#); Balkan Insight, 19/07/2019, [url](#)

⁴⁰⁶ Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa, 06/08/2019, [url](#)

⁴⁰⁷ AI, 16/04/2020, [url](#)

dit rapport blijft het belangrijkste pijnpunt voor journalisten echter het feit dat de wetgeving niet voldoende bescherming biedt aan journalistieke bronnen. Om het even wie kan een journalist “voor bedrog” voor de rechtbank brengen. In dat geval wordt een journalist gedwongen zijn bronnen prijs te geven.⁴⁰⁸

Niettemin keurt het parlement in december 2019 het wetsvoorstel goed waarop de Albanese president Meta de nieuwe wet in januari 2020 terugstuurt naar het parlement.⁴⁰⁹

In 2020 schrijft het USDoS mensenrechtenrapport dat de restricties op de vrijheid van meningsuiting en de pers (waaronder de smaadwetgeving) deel uitmaken van een reeks belangrijke mensenrechtenproblemen. Hoewel de Grondwet wel vrijheid van meningsuiting en persvrijheid voorziet en hoewel de regering deze rechten doorgaans ook respecteert, maakt deze bron gewag van meldingen dat de regering, zakenwereld en criminele groeperingen de pers onder druk zetten. Er is expliciet sprake van druk, bedreigingen en zelfs geweld op journalisten die berichten over criminaliteit en corruptie. Alleen al tijdens de eerste vier maanden van 2019 hebben rechters en politici 16 rechtszaken gestart tegen journalisten. Extreem hoge boetes en rechtszaken tegen journalisten ondermijnen de vrijheid van meningsuiting.⁴¹⁰

Ook het *Albania 2020 Report* van de EC vermeldt de bezorgdheden rond de potentiële wijzigingen in de wet rond smaad (*anti-defamation legislation package*), maar vermeldt ook dat de Albanese autoriteiten er zich toe verbonden hebben de richtlijnen van de Venetiëcommissie op te volgen.⁴¹¹ In het *Albania 2021 Report* van de EC is er opnieuw sprake van verbale aanvallen, smeer campagnes, en intimidaties tegen journalisten. Er staat ook dat de spanningen tussen politieke actoren en journalisten verhoogd zijn in de context van de pandemie en de verkiezingen.⁴¹² Er zijn opnieuw meer rechtszaken voor smaad opgestart tegen journalisten (vooral door machtige bedrijven en politici die journalisten willen censureren).⁴¹³ In 2022 schrijft deze bron dat er geen vooruitgang is gemaakt op dit gebied. De vrijheid van de media en de kwaliteit van de journalistiek blijven verhinderd door de intersectie van zaken- en politieke belangen. Er blijven gevallen van bedreigingen, intimidatie en onlinesmeercampagnes tegen journalisten die publiceren over de rechtsstaat; corruptie; en problemen bij justitie.⁴¹⁴

AI (2020) maakt melding van gepolariseerde media en een geval waarbij een journalist aangevallen is door politieagenten. Tegen de agenten is naderhand niets ondernomen.⁴¹⁵

In juni 2020 brengt de Commissie van Venetië een negatief advies uit over het wetsvoorstel van premier Rama. Volgens de commissie is het problematisch dat de AMA ook bevoegd zou worden voor onlinepublicaties omdat de vrijheid van meningsuiting van individuele internetgebruikers op die manier in het gedrang komt. Er moeten ook garanties komen dat de AMA onafhankelijk van de regering en de zakenwereld kan functioneren. Ten slotte vraagt de Commissie van Venetië ook meer geproportioneerde sancties (boetes).⁴¹⁶

Volgens de Albanian Journalist Union (geciteerd in het USDoS mensenrechtenrapport van 2021) waren er in augustus 2020 meer dan 20 rechtszaken hangende tegen journalisten (vooral in verband met smaad). In dit rapport is er ook sprake van een explosie bij het huis van een journalist.⁴¹⁷

⁴⁰⁸ Civil Rights Defenders, 12/2019, p.17, [url](#)

⁴⁰⁹ Balkan Insight, 13/01/2020, [url](#)

⁴¹⁰ USDoS, 11/03/2020, p.10-11 [url](#)

⁴¹¹ EC, 06/10/2020, p.18, [url](#)

⁴¹² EC, 19/10/2021, p.6, [url](#)

⁴¹³ EC, 19/10/2021, p.29, [url](#)

⁴¹⁴ EC, 12/10/2022, p.29, [url](#)

⁴¹⁵ AI, 16/04/2020, [url](#)

⁴¹⁶ Exit News, 19/06/2020, [url](#); CoE, 10/06/2020, [url](#)

⁴¹⁷ USDoS, 30/03/2021, pp.10-11, [url](#)

Eind 2020 geeft Balkan Insight een overzicht van alle pogingen van premier Rama om de wetgeving rond smaad door de media strenger te maken. Al deze pogingen zijn tot op dat ogenblik mislukt (onder meer door de internationale kritiek erop).⁴¹⁸ Ook AI wijst er in haar jaarrapport (2021) op dat de regering een deel van haar wetsvoorstel over smaad heeft ingetrokken.⁴¹⁹ In 2022 meldt de Bertelsmann Stiftung dat het antilasterwetsvoorstel definitief van tafel is.⁴²⁰

In juli 2021 dringt het kantoor van de EU in Tirana er bij het parlement op aan om een vertrouwing van premier Rama niet aan het hoofd te benoemen van de AMA.⁴²¹ Zij wordt uiteindelijk toch aangesteld.⁴²²

In 2022 is Albanië diep gezakt op de Reports Without Borders World Press Freedom Index. In één jaar heeft het land 20 plaatsen verloren. Hiervoor zijn meerdere verklaringen: reguleringen rond massamedia bedreigen de onafhankelijkheid van de pers, de georganiseerde misdaad ondermijnt de fysieke integriteit van journalisten en de overheid slaagt er niet in journalisten te beschermen, zelfs niet voor politiegeweld.⁴²³

Volgens de ngo Civil Rights Defenders (2019) zijn mensenrechtenactivisten in Albanië niet altijd geneigd om een zaak bij het gerecht aan te spannen wanneer ze geconfronteerd zijn met bedreigingen en of geweld. De ngo geeft de volgende verklaringen: gebrek aan vertrouwen door de politisering en de ondoortastendheid van het gerecht; mogelijke persoonlijke gevolgen (omdat daders niet gestraft worden en persoonlijke informatie publiek is gemaakt); de kosten ervan; de lengte van een procedure; vergeldingen; corruptie ...⁴²⁴

3.5. Bloedwraak

Tijdens de Ottomaanse periode (1385 tot 1912) heerste, zeker in het afgelegen en bergachtige noorden van Albanië, geen rechtstaat maar wel het gewoonterecht. Om het sociale leven in goede banen te leiden bestonden er mondeling overgeleverde regels. Een raad van ouderlingen zag toe op de naleving van deze regels. Conflicten en geschillen tussen burgers werden volgens dit gewoonterecht geregeld door middel van verzoenende of gewelddadige handelingen. Deze principes werden door de hele gemeenschap aanvaard, zolang ze maar werden toegepast onder supervisie van de ouderlingen en volgens de geijkte procedures van het lokale gewoonterecht. Cruciaal concept in het gewoonterecht was de verplichting om de eer van een familie hoog te houden. Zodoende kon het in duidelijk omschreven situaties gebeuren dat iemand het maatschappelijk aanvaarde recht en zelfs de verplichting had om een andere persoon te doden (ter compensatie voor een eerdere misdaad en om de gekrenkte eer van de eigen groep te herstellen). Dit soort moorden werden bloedwraakmoorden genoemd. Omdat de rechtsstaat ook na de Ottomaanse periode soms onvoldoende aanwezig was en omdat het gewoonterecht in de mentaliteit van sommige burgers kon blijven doorwerken, zijn bloedwraakmoorden in Albanië nog lange tijd na de introductie van de moderne rechtstaat blijven voorvallen. Zelfs in de 21ste eeuw verschijnen er in de pers soms nog steeds berichten over bloedwraakmoorden (zie ook infra), hoewel Albanië ondertussen over een functionerend rechtssysteem beschikt (zie [2](#)) en de brede maatschappij dit soort handelingen niet meer aanvaardt (zie infra).⁴²⁵

---

⁴¹⁸ Balkan Insight, 04/12/2020, [url](#)

⁴¹⁹ AI, 07/04/2021, [url](#)

⁴²⁰ Bertelsmann Stiftung, 23/02/2022, P.11, [url](#)

⁴²¹ Balkan Insight, 07/07/2021, [url](#)

⁴²² Euronews, 07/07/2021, [url](#)

⁴²³ Exit News, 03/05/2022, [url](#)

⁴²⁴ Civil Rights Defenders, 12/2019, p.18, [url](#)

⁴²⁵ CGVS, 29/06/2017, pp.4-6, [url](#)

Ook in een rapport van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties uit 2019 staat dat bloedwraakmoorden nog altijd voorvallen in Albanië.⁴²⁶

In maart 2017 heeft Cedoca een onderzoeksmis­sie naar Tirana en de omgeving rond Shkodër ondernomen. Bedoeling was om te onderzoeken welke maatregelen de Albanese overheid tegen het fenomeen getroffen heeft en hoe deze op het terrein geïmplementeerd worden. Alle bevindingen van deze mis­sie zijn opgenomen in een rapport (*Blood Feuds in contemporary Albania: Characterisation, Prevalence and Response by the State*, 29 juni 2017). Volgens het mis­sierapport van Cedoca hebben hedendaagse bloedwraakmoorden (afhankelijk van het geval) eerder te maken met een hele reeks andere motieven dan enkel met de uitvoering van de wetten van het traditionele gewoonterecht (de Kanun) en het herstellen van een collectief (familiaal) eergevoel. In de jaren 90 van de 20ste eeuw hadden deze motieven eerder te maken met de toenmalige politieke instabiliteit en sociale onrust of met eigendoms­kwes­ties. In de 21ste eeuw hebben de motieven van een wraakmoord eerder te maken met allerlei vormen van (soms georganiseerde) misdaad.⁴²⁷

In het licht van deze bijkomende, nieuwe motieven voor het plegen van een hedendaagse bloedwraakmoord, merkt het mis­sierapport ook op dat er momenteel in juridische, sociologische en politieke contexten geen definitie gangbaar is van wat zo'n hedendaagse bloedwraak eigenlijk inhoudt. Zelfs de Strafwet voorziet geen juridische definitie. Het mis­sierapport onderscheidt wel een aantal kenmerkende aspecten die waargenomen kunnen worden bij een hedendaagse bloedvete: zelfopsluiting, bedreigingen, moorden, onderhandelingen, bemiddeling, verzoening, tussenkomst van ouderlingen, interventies van de autoriteiten, socio-economische hulp, verborgen agendavoering, bijzondere kwetsbaarheid van de betrokken vrouwen... Maar, deze kenmerken zijn, volgens de bevindingen van de mis­sie, anno 2017 niet altijd allemaal tegelijk aanwezig en de lijst is ook niet exhaustief. De eigenschappen kunnen, volgens het rapport, wel gebruikt worden om de geloofwaardigheid en de ernst van een gegeven situatie in te schatten.⁴²⁸

Uit het onderzoek dat Cedoca in het kader van de mis­sie heeft gevoerd blijkt dat de Albanese overheid tussen 2012 en 2015 een hele reeks van maatregelen heeft genomen tegen het fenomeen: In september 2012 heeft het parlement de Strafwet aangepast om strengere minimumstraffen te voorzien voor onder meer bloedwraak, huiselijk geweld en de moord op politieagenten.⁴²⁹ Van belang zijn artikel 78/a en 83/a van deze wet: Artikel 78/a verwijst naar moord omwille van bloedwraak en artikel 83/a verwijst naar een dreigement in het kader van een bloedwraak.⁴³⁰ Op 21 mei 2013 is de Strafwet nog verder aangepast.⁴³¹ Eén van de wijzigingen stelt dat gevallen van bloedwraak voortaan behandeld moeten worden door de Rechtbank voor Zware Misdrijven (Albanees: *Gjykata e Krimeve të Rënda*). Ook is de strafmaat voor moorden omwille van bloedwraak verhoogd van minimum 30 jaar tot levenslang.⁴³²

Daarnaast hebben de Albanese autoriteiten in juni 2012 nog een ander initiatief ondernomen in de bestrijding van het fenomeen bloedwraak: de ontwikkeling van een databank. Bedoeling van de databank is een zicht te krijgen op alle personen en families die in een bloedwraak ver­wikkeld zijn. Volgens informatie die de Albanese autoriteiten in 2013 publiek gemaakt hebben, bevat de databank zowel informatie over zaken die voor een rechtbank zijn gebracht als over zaken die door niet-officiële kanalen worden gevolgd. Zowel de Albanese politie, het parket, vertegenwoordigers van de rechtbanken en de Ombudsdienst hebben toegang tot deze databank. De databank bestrijkt het

⁴²⁶ UN HRC, 22/02/2019, p.3, [url](#)

⁴²⁷ CGVS, 29/06/2017, pp.7-13, [url](#)

⁴²⁸ CGVS, 29/06/2017, pp.13-26, [url](#)

⁴²⁹ Courrier International, 27/06/2012, [url](#); Top Channel, 19/06/2012, [url](#)

⁴³⁰ Euralius, (last check 03/05/2017), [url](#)

⁴³¹ Journal Officiel de la République d'Albanie, 20/05/2013, [url](#)

⁴³² MAPO, 05/06/2013, [url](#)

volledige land en wordt nog steeds regelmatig geactualiseerd.⁴³³ Volgens een rapport van de Albanese overheid aan het Committee against Torture van de VN (2022) en een rapport van de UK Home Office (2022) blijkt uit deze databank dat er in juli 2021 in Albanië nog 75 families (159 personen, onder wie 25 kinderen) in zelfopsluiting leven.⁴³⁴

De eerste regering-Rama heeft ook stappen ondernomen om het probleem van valse bloedwraakattesten aan te pakken. In 2014 zijn verschillende personen die hierbij betrokken waren gearresteerd.⁴³⁵

In maart 2015 heeft het parlement ook een resolutie aangenomen met aanbevelingen over bloedwraak. De resolutie was gebaseerd op de bevindingen van een speciaal verslag van de toenmalige ombudsman.⁴³⁶ De resolutie vraagt de activatie van de reeds in 2005 opgerichte coördinerende raad voor de bestrijding van bloedwraak en voor de uitvoering van educatieve en sociale programma's op het platteland. De resolutie dringt erop aan dat zowel het openbaar ministerie als de politie hun inspanningen opdrijven om zaken te onderzoeken en om daders te vervolgen. Er wordt ook gevraagd om meer te investeren in het voorkomen van conflicten.⁴³⁷

Het missierapport (2017) bevestigt de verstrenging van de Albanese wet voor bloedwraakmoorden en beschrijft de inspanningen die de autoriteiten in de periode 2012-2014 geleverd hebben om het fenomeen in dijken: Identificering van betrokken families, verhelpen van de situatie; aandachtige monitoring; onderzoek van nieuwe moorden in het licht van potentiële, toekomstige bloedwraak; start van gerechtelijke procedures tegen betrokkenen.⁴³⁸ Verder bevestigt het rapport dat de autoriteiten in 2017 nog steeds inspanningen leveren om personen en organisaties aan te pakken die valse bloedwraakattesten afleveren.⁴³⁹

Volgens een ander rapport aan het Committee on the Elimination of Discrimination against Women van de VN (2022), heeft de Albanese politie in 2018 een nieuw actieplan (Action Plan 2057/2018) goedgekeurd voor de preventie, detectie, documentatie en bestrijding van criminele feiten in de context van bloedwraaksituaties. Er is ook een *taskforce* opgericht met de bedoeling om alle activiteiten van lagere afdelingen te aan te sturen en te coördineren in de strijd tegen het fenomeen.⁴⁴⁰ Bedoeling van het actieplan is om de strijd tegen het fenomeen aan te gaan in nauwe samenwerking met lokale overheden en ngo's door de oplossing van conflicten via verzoening; door samenwerking met het parket bij de snelle vervolging en berechting van de daders; door de organisatie van allesomvattende maatregelen om daders te arresteren; door de versterking van de samenwerking met scholen om de jongere generaties op te voeden in de geest van tolerantie en misdadpreventie. In de periode 2013-2020 heeft de politie ontmoetingen georganiseerd met lokale overheden en ngo's om het bewustzijn van de bevolking rond alle maatregelen te verhogen.⁴⁴¹

Volgens de ngo Global Initiative (against transnational organised crime, 2021) zal de Albanese overheid wel degelijk bescherming bieden aan wie meldt aan de autoriteiten dat hij (of zij) bedreigd wordt. De bescherming zal gebeuren door monitoring en/of door de arrestatie van de personen die de dreiging heeft geuit. Maar, volgens deze bron, staan families eerder weigerachtig om zich tot de politie

⁴³³ UN Human Rights Council, 23/04/2013, [url](#)

⁴³⁴ UN CAT, 05/04/2022, p.36 [url](#) ; UK Home Office, 09/2022, p.19, [url](#)

⁴³⁵ UK Home Office, 06/07/2016, [url](#)

⁴³⁶ Top Channel, 25/02/2015, [url](#)

⁴³⁷ Ikub.al, [url](#)

⁴³⁸ CGVS, 29/06/2017, pp.31-41, [url](#)

⁴³⁹ CGVS, 29/06/2017, pp.43-44, [url](#)

⁴⁴⁰ UK Home Office, p.22, [url](#); UN CEDAW, 25/02/2022, p.44, [url](#)

⁴⁴¹ UN CEDAW, 25/02/2022, p.44, [url](#)

te wenden. In sommige gemeenschappen is er nog steeds belangrijk en wordt het inroepen van bijstand van de politie als een zwakte en een schande ervaren.⁴⁴²

Nog altijd volgens het Cedoca-missierapport blijft het Albanese gerecht (zowel parket als de rechtbank) bepaalde moorden als bloedwraakmoorden (onder artikel 78/a van de Strafwet) kwalificeren. De volgende cijfers verwijzen naar zaken die door de politie zijn overgemaakt en uiteindelijk – na onderzoek en proces - zijn uitgemond in een veroordeling voor artikel 78/a: 2013 (3), 2014 (1), 2015 (0), 2016 (1).⁴⁴³ Recentere cijfers van veroordelingen voor bloedwraak zijn opgenomen in de jaarverslagen van het parket: 2017 (3)⁴⁴⁴, 2018 (1)⁴⁴⁵, 2019 (0)⁴⁴⁶, 2020 (0)⁴⁴⁷. Opvallend is dat in 2020 zeven gerechtelijke procedures in verband met bloedwraakmoord overgemaakt en gestart zijn.⁴⁴⁸ Sinds 2012 zijn 41 verdachten schuldig bevonden aan moord omwille van bloedwraak. Tegelijk zijn 39 verdachten vrijgesproken. Eén persoon is tot een boete veroordeeld omwille van het aanzetten tot een bloedwraak.⁴⁴⁹

Volgens het missierapport zijn er altijd grote verschillen geweest tussen de officiële cijfers over bloedwraak en de veel hogere cijfers die ngo's en nationale media weergeven.⁴⁵⁰

In het *Albania Report* van de EC wordt al enkele jaren niet meer geschreven over bloedwraak, (bloed)wraakmoorden of over zelfopsluiting omwille van een bedreiging van bloedwraakmoord.⁴⁵¹ In het jaarlijkse USDoS-mensenrechtenrapport (2020) is nog sprake van een aantal kinderen in Shkodër die nog steeds in zelfopsluiting leven in de context van een bloedwraak.⁴⁵² De rapporten van 2021 en 2022 verwijzen niet meer naar de praktijk.⁴⁵³

Ook het AHC en AI maken in hun jaarrapporten van 2020 geen melding meer van bloedwraak of van de aanpak van de autoriteiten van dit fenomeen.⁴⁵⁴

Freedom House schrijft in haar jaarrapport (2019) dat traditionele, tribale wetgeving nog toegepast wordt in bepaalde delen in het noorden van Albanië. Soms leidt dit, volgens deze bron, nog tot wraakmoorden.⁴⁵⁵ Freedom House schrijft (2021) ook nog dat traditionele wetten de bewegingsvrijheid verhinderen.⁴⁵⁶ In 2022 wordt niet meer verwezen naar de praktijk.⁴⁵⁷

De ngo Operazione Colomba heeft in 2019 een studie gepubliceerd waaruit blijkt dat er in 2018 vijf moorden zijn gebeurd die als bloedwraak beschreven worden. Eén van die moorden is in de Albanese diaspora in Spanje gepleegd. Ook in 2019 maakt deze organisatie regelmatig gewag van situaties op het terrein (moorden, opsluiting, emigratie) die ze in verband brengen met het fenomeen bloedwraak. Operazione Colomba baseert zich enkel op persartikels.⁴⁵⁸ In februari 2020 heeft Operazione Colomba haar activiteiten in Albanië stopgezet. In een afsluitende evaluatie stelt de ngo dat ze bijgedragen heeft tot een geweldloze oplossing in vele bloedwraaksituaties via bemiddeling, escortes (naar gevangenis, ziekenhuizen, familiebijeenkomsten, dagelijkse verplichtingen, ...) , activiteiten voor

⁴⁴² Global Initiative against transnational organized Crime, 12/2021, [url](#); UK Home Office, 09/2022, p.25, [url](#)

⁴⁴³ CGVS, 29/06/2017, pp.43-44, [url](#)

⁴⁴⁴ Republic of Albania (Prosecutor General), 4/2019, p.59, [url](#)

⁴⁴⁵ Republic of Albania (Prosecutor General), 4/2019, p.59, [url](#)

⁴⁴⁶ Republic of Albania (Prosecutor General), 4/2021, p. 265 [url](#)

⁴⁴⁷ Republic of Albania (Prosecutor General), 4/2021, p. 265 [url](#)

⁴⁴⁸ Republic of Albania (Prosecutor General), 4/2021, p. 265 [url](#)

⁴⁴⁹ UNCRC, 'Combined fifth and sixth periodic reports submitted by...' (para 66), 15 February 2021

⁴⁵⁰ CGVS, 29/06/2017, pp.27-30, [url](#)

⁴⁵¹ EC, 12/10/2022, [url](#) EC, 29/05/2019, [url](#) [url](#)

⁴⁵² USDoS, 11/03/2020, [url](#)

⁴⁵³ USDoS, 13/04/2022, [url](#) USDoS, 30/03/2021, [url](#)

⁴⁵⁴ AHC, 03/2020, [url](#); AI, 16/04/2020, [url](#); Freedom House, 04/02/2019, [url](#);

⁴⁵⁵ Freedom House, , 04/02/2019, [url](#)

⁴⁵⁶ Freedom World, 11/05/2021, [url](#)

⁴⁵⁷ Freedom House, 28/02/2022, [url](#); Freedom House, 2022, [url](#)

⁴⁵⁸ Operazione Colomba, 04/03/2019, [url](#); Operazione Colomba, 20/01/2020, [url](#)

de betrokken vrouwen of jongeren, bewustmakingscampagnes, druk op politici, getuigenissen over verzoening, ...Tegelijk erkent de ngo ook dat het fenomeen nog niet is verdwenen.⁴⁵⁹

Cedoca heeft op 30 juni 2022 aan de Albanese Ombudsdienst de vraag gesteld of deze dienst sinds 2017 nog activiteiten (behandeling klachten, tussenkomsten, andere initiatieven, ...) heeft gehad in verband met het fenomeen bloedwraak. Op 24 november 2022 heeft een vertegenwoordiger van de Ombudsdienst geantwoord dat " The institution of the People's Advocate has retaken the initiative to sensitize state institutions, civil society and individuals regarding this sensitive issue". Verder schrijft de vertegenwoordiger dat "The General Directorate of the State Police informs us that, for the period 2017-2021, it has been recorded a total of 4 murders for blood feud.". Verder schrijft de vertegenwoordiger nog:

"Also, the Institution of the People's Advocate has requested to the central and local institutions that public administration bodies to seriously assess the blood feud phenomenon, to strengthen cooperation and coordinate between them and with non-governmental organizations for the prevention of blood feuds and revenge."

De vertegenwoordiger besluit haar antwoord als volgt:

"We emphasize that despite the increase in security and the development of political, economic, cultural and social activities, criminality still appears in various forms, even serious ones, that violate the right to life. Some of the forms of violation of life security are crimes for revenge or blood feud, conflicts based on property problems, crimes against morals, interwoven with various forms of trafficking, such as drug, human trafficking, etc."⁴⁶⁰

In april 2018 wordt in Tirana een man (Mario Majollari) doodgeschoten. Vermoed wordt dat deze moord gebeurd is als vergelding voor een dubbele moord die zijn vader heeft begaan. De vader (Avni Majollari) zit hiervoor een levenslange celstraf uit. De vermoedelijke dader van de moord (Kastriot Gjuzi) wordt enkele dagen later gearresteerd in Kosovo. In 2015 had het slachtoffer een asielaanvraag ingediend in Zweden maar die is niet ingewilligd.⁴⁶¹ In 2022 heeft in de buurt van Lezhë een minderjarige jongen een bloedwraakmoord gepleegd op de broer van de moordenaar van zijn vader. Volgens dit krantenartikel was in januari ook al een poging tot bloedwraakmoord geweest. In Shkodër.⁴⁶²

Naar aanleiding van de moord in de buurt van Lezhë heeft het AHC een publieke reactie gepubliceerd. In de reactie stelt het AHC dat er anno 2022 nog steeds minderjarige kinderen worden opgedragen om een bloedwraakmoord te plegen, dat er nog steeds kinderen opgesloten leven, dat er nog steeds niet voldoende aandacht van de autoriteiten is bij aangifte van een bedreigende situatie en dat het fenomeen dus nog steeds onderschat wordt. Uit de reactie van het AHC blijkt ook nog dat de moordenaar van de vader van de minderjarige dader (in 2009) hiervoor slechts zeven en een half jaar gevangenisstraf had gekregen, waarvan hij slechts vier jaar effectief had uitgezeten.⁴⁶³

⁴⁵⁹ Operazione Colomba, 11/02/2020, [url](#)

⁴⁶⁰ Avokati Popullit (Albanese Ombudsdienst), e-mail 24/11/2022

⁴⁶¹ Shqip, 19/04/2018, [url](#)

⁴⁶² Exit News, 24/01/2022, [url](#)

⁴⁶³ AHC, 24/01/2022, [url](#)

Samenvatting

Albanië is sinds 1991 een parlementaire democratie waar de politieke rechten en vrijheden van alle burgers gewaarborgd zijn. De regering wordt periodiek verkozen via vrije en eerlijke verkiezingen die al meerder keren geleid hebben tot wissels aan de macht. Het bestuurlijk systeem van Albanië is gebaseerd op de scheiding en de uitbalancerende van de wetgevende, uitvoerende en gerechtelijke machten.

Alle politieke en sociale actoren hebben eensgezind de democratie aanvaard als de enige te bewandelen weg. Alle grote hervormingen, de voortdurende institutionele veranderingen, de politieke agenda's en de openbare debatten worden gezien als vooruitgang op de weg naar democratie en ook naar de Europese integratie. Voorbeeld hiervan is dat de kieswetgeving op regelmatige basis steeds nog meer in lijn gebracht wordt met de internationale standaarden en aanbevelingen.

Toch wordt de politiek en het regeren vaak lamgelegd door politiek gekrakeel, hoogoplopende twisten tussen persoonlijkheden, een algemene polarisering tussen de partijen en steeds terugkerende parlamentsboycots van de oppositie. Bij elke verkiezing duiken indicaties op dat politieke partijen een deel van hun stemmen "kopen" van hun kiezers. Cliëntelistische netwerken tussen politici en burgers zijn diep doorgedrongen in alle geledingen van de samenleving.

Gezaghebbende bronnen brengen de staat van de democratie in Albanië (net als in de andere landen van de westelijke Balkan) bovendien ook in verband met het fenomeen *state capture* (het kapen van de staat). Hiermee wordt een sterke verwevenheid bedoeld tussen politieke en economische elites waarbij ook corruptie en georganiseerde misdaad een fundamentele rol spelen. Het gevolg van deze verwevenheid is dat de politiek (op alle niveaus) uitgebreid kan tussenkomen bij het gerecht, de overheidsadministraties en de media.

Albanië neemt al jarenlang en op systematische wijze allerlei initiatieven tegen de alomtegenwoordige corruptie. Bij de belangrijkste initiatieven moet zeker de oprichting van een speciale anti-corruptierechtbank (SPAK) geciteerd worden. Bedoeling van deze nieuwe gerechtelijke instelling is om alle corruptiemisdrijven van vroegere en huidige beleidsmakers te onderzoeken en te berechten. Verder moeten hier ook de Wet op de klokkenluiders en een aantal opeenvolgende intersectoriële strategieën tegen corruptie genoemd worden. Deze initiatieven hebben wel degelijk effect op het terrein maar richten zich vooralsnog onvoldoende op highlevelcorruptie.

Albanië neemt ook al jarenlang initiatieven tegen de aanwezigheid van de georganiseerde misdaad. Er zijn regelmatig politieoperaties om criminele organisaties te ontmantelen en om de drugsteelt en -handel tegen te gaan. Er zijn verschillende internationale (politie) samenwerkingsverbanden afgesloten. Er is ook een getuigenbeschermingsprogramma. De Albanese misdaadgroepen blijven niettemin tot de machtigste in heel Europa behoren. Er is sprake van een crimineel ecosysteem waarin criminele netwerken verbonden zijn met lokale maffiafamilies en dat zich toelegt op drugs- en mensenhandel. Criminelen uit dit ecosysteem treden vaak in dienst bij de overheid om de ontwikkeling van hun activiteiten te garanderen en ze hebben ook nauwe banden met politici en personen in hoge posities. Ook zijn ze goed geconnecteerd met ambtenaren bij politie en gerecht. De georganiseerde misdaad kan verantwoordelijk zijn voor ernstige misdrijven zoals moord.

De Albanese overheid heeft de effectieve en volledige controle over de veiligheidsdiensten. De werking van de politie wordt streng geregeld door uitgebreide en regelmatig geactualiseerde wetgeving. Bij de bevolking heerst een algemene consensus dat de meeste agenten in moeilijke omstandigheden hun uiterste best doen om de bescherming en veiligheid te garanderen. De politie functioneert dan ook op afdoende wijze, reageert snel en in het belang van de burger. Wie klachten heeft over de politie kan hier in de eerste plaats mee terecht bij de SIAC. Regelmatig leiden zo'n klachten tot administratieve sancties of (in mindere mate) tot gerechtelijke vervolging. Ook bij de Ombudsdienst kunnen burgers terecht met klachten over politieagenten of detentiepersoneel. Eventuele corruptie of onprofessioneel

gedrag bij agenten wordt tegengegaan door wetgeving en allerhande praktische initiatieven (bodycams, onestopshops, meldingsapps,...). Politieagenten worden momenteel ook allemaal gescreend op hun integriteit en professionalisme.

Albanië beschikt over een functionerend rechtssysteem uitgeoefend door rechtbanken van eerste aanleg, beroepshoven en daarboven het Hooggerechtshof, de ultieme beroepsinstantie. Voor de rechtspraak in de Albanese gerechtshoven heeft de Grondwet het hoogste wettelijke gezag, gevolgd door de geratificeerde internationale verdragen die voorrang hebben over binnenlandse wetten en gerechtelijke beslissingen van de uitvoerende macht. De Albanese Grondwet voorziet in een eerlijk en openbaar proces (zonder buitensporige verdragingen). Alle gangbare rechten van een moderne rechtsstaat zijn voorhanden. De overheid respecteert deze rechten (algemeen gesproken) ook, hoewel processen niet altijd in het openbaar gevoerd worden.

Individueen en organisaties kunnen in alle omstandigheden burgerlijke zaken aanhangig maken die verband houden met de mensenrechten. Wie alle beroepsmogelijkheden heeft uitgeput bij de rechtbanken in Albanië kan bovendien ook nog beroep aantekenen bij het EHRM.

Na de val van de dictatuur is het Albanese gerecht lange tijd in verband gebracht met problematiek van endemische corruptie, van gebrek aan integriteit en aansprakelijkheid. Om dit het hoofd te bieden heeft het Albanese parlement op 22 juli 2016 een reeks van 46 grondwettelijke amendementen ("*the justice reform package*") goedgekeurd. Het pakket hervormingen voorziet niet alleen in nieuwe gerechtelijke instellingen (SPAK, NBI, HJC en de HPC) maar ook in de zogenoemde Wet op de algemene doorlichting (*vetting law*). Deze wet vormt de basis voor een grondige, internationaal gesuperviseerde doorlichting van alle rechters en magistraten. In 62 % van de gevallen heeft deze doorlichtingsprocedure intussen geleid tot afzetting, ontslag of beëindiging van het mandaat. Wie ontslaan wordt, wordt ook nog eens vervolgd.

Sinds de wet nr 111/2017 *On State Guaranteed Legal Aid* (9 januari 2018) is er ook een wettelijk kader voor de organisatie, administratie en functionering van een systeem van gratis juridische bijstand. Intussen zijn er Primary Legal Aid Service Centers in Shkodër, Lezhë, Dibër, Durrës, Fier, Vlorë, Pogradec en Gjirokastër. In 2021 hebben deze centra gratis juridische bijstand verleend aan 2.242 kwetsbare personen (zoals personen met een handicap, LGBTI-personen, Roma en Egyptenaren en teruggekeerde migranten). Het Directory for Free Legal Aid heeft ook overeenkomsten met een aantal rechtenfaculteiten en met 12 burgermaatschappijorganisaties om gratis juridische bijstand te voorzien.

De Albanese overheid probeert in de laatste jaren dus tot een verbeterde toegang tot bescherming te zorgen voor personen uit deze groepen en dit door een steeds verbeterende wetgeving en verhoogde politionele aandacht. Maar, niet alleen de wettelijke voorzieningen binnen de gewone rechtsgang waken over de bescherming van de mensenrechten. Burgers kunnen zich ook wenden tot andere onafhankelijke instellingen (de Ombudsdienst, de Commissioner for Protection against Discrimination) en tot een grote verscheidenheid aan nationale en internationale ngo's. Organisaties uit de burgermaatschappij kunnen voor mensen uit kwetsbare groepen (Roma, slachtoffers van huiselijk geweld, LGBTI-personen, journalisten en activisten, slachtoffers van een bloedwraaksituatie,...) ongehinderd de toegang faciliteren tot de beschermingsmogelijkheden van politie en gerecht.

Bibliografie

Rechtstreeks contacten

Avokati Popullit (Albanese Ombudsdienst), e-mail 24/11/2022, Miqena.Kamberi@avokatipopullit.gov.al

Specifieke geschreven en audiovisuele bronnen

Het Asielagentschap van de Europese Unie (EUAA)

European Asylum Support Office (EASO), *Country Focus Albania*, 11/2016, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/EASO%20COI%20Albania%20country%20focus%20final%20final%202015%20Nov.pdf> [geraadpleegd op 14/06/2018]

European Asylum Support Office (EASO), *EASO Country of Origin Information Report Albania Country Focus*, 11/2016, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/EASO%20COI%20Albania%20country%20focus%20final%20final%202015%20Nov.pdf> [geraadpleegd op 14/05/2020]

European Asylum Support Office (EASO), *Latest asylum trends - 2019 overview*, s.d., <https://www.easo.europa.eu/asylum-trends-annual-overview> [geraadpleegd op 14/05/2020]

Informatie uit andere lidstaten van de Europese Unie

Bundesamt für Migration (BFM), *Gruppe 62 - Informationszentrum Asyl und Migration Briefing Notes*, 25/11/2019, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2022098/briefingnotes-kw48-2019.pdf> [geraadpleegd op 14/05/2020]

LIFOS - Migrationsverket - Swedish Migration Board, *Albanien – rätts- och säkerhetssektorn*, 29/03/2019, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2006051/190329200.pdf> [geraadpleegd op 14/05/2020]

Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA), *Le mariage dans la communauté Rom*, 27/08/2020, https://www.ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/2008_alb_mariage_rom.pdf [geraadpleegd op 30/09/2021]

Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA), *Le refuge pour personnes LGBT « Streha »*, 04/06/2020, https://www.ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/2006_alb_streha.pdf [geraadpleegd op 30/09/2021]

Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (CGRS), *COI Focus. Albania. Blood Feuds in contemporary Albania: Characterisation, Prevalence and Response by the State*, 29/06/2017, https://www.cgrs.be/sites/default/files/rapporten/blood_feuds_in_contemporary_albania_characterisation_prevalence_and_response_by_the_state.pdf [geraadpleegd op 14/06/2018]

UK Border Agency - Home Office, *Albania Background Information including actors of protection and internal relocation*, 07/2017, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/632457/Albania_-_Bkqnd_-_CPIN_-_v2_0_July_2017_.pdf [geraadpleegd op 30/08/2019]

UK Border Agency - Home Office, *Country Policy and Information Note Albania: Blood feuds*, 02/2020, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/865400/Albania_-_Blood_feuds_-_CPIN_-_v.4_.pdf [geraadpleegd op 14/05/2020]

UK Government, *Foreign Travel Advice Albania*, s.d., <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/albania/local-laws-and-customs> [geraadpleegd op 29/06/2022]

UK Home Office, *Albania: Background information, including actors of protection, and internal relocation*, 07/2017, <http://www.refworld.org/docid/5978ae394.html> [geraadpleegd op 14/06/2018]

UK Home Office, *Country Information and Guidance Albania: Blood feuds 2.0*, 06/07/2016, <http://www.refworld.org/pdfid/53b698e74.pdf> [geraadpleegd op 14/06/2018]

UK Home Office, *Country Policy and Information Note Albania: Blood feuds*, 09/2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2078886/ALB_CPIN_Blood_feuds.pdf [geraadpleegd op 22/11/2022]

UK Home Office, *Country Policy and Information Note Albania: Ethnic minority groups*, 05/2017 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/613731/Albania_-_Eth_Mins_-_CPIN_-_v3.0.pdf [Geraadpleegd op 28/05/2020]

UK Home Office, *Country Policy and Information Note Albania: Roma and Balkan Egyptians [Version 4.0]*, <https://www.ecoi.net/en/document/2061294.html> [geraadpleegd op 29/06/2022]

UK Home Office, *Country Policy and Information Note Albania: Sexual orientation and gender identity*, 05/2017, <http://www.refworld.org/docid/591d65e14.html> [geraadpleegd op 14/06/2018]

UK Home Office, *Country Policy and Information Note Albania: Sexual orientation and gender identity*, 12/2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/849856/Albania_-_SOGIE_-_CPIN_-_v6.0_December_2019_.pdf [geraadpleegd op 28/05/2020]

UK Home Office, *Country policy and information note: actors of protection, Albania, December 2021 (accessible)*, 01/02/2022, <https://www.gov.uk/government/publications/albania-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-actors-of-protection-albania-december-2021-accessible> [geraadpleegd op 29/06/2022]

De Raad van Europa

Council of Europe (CoE) - European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), *ECRI Report on Albania (sixth monitoring cycle)*, 02/06/2020, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2030756/ALB-CBC-VI-2020-023-ENG-color+version.pdf> [geraadpleegd op 12 juni 2020]

Council of Europe (CoE) - European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), *ECRI Report on Albania (sixth monitoring cycle)*, 02/06/2020, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2030756/ALB-CBC-VI-2020-023-ENG-color+version.pdf> [geraadpleegd op 12 juni 2020]

Council of Europe (CoE), "Roma responsible budgeting at local level" in Albania", 02/2020, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/roma-local-governance/-/romacted-workshop-on-roma-responsible-budgeting-at-local-level-in-albania> [geraadpleegd op 12 juni 2020]

Council of Europe (CoE), *About ROMACTED Programme*, s.d., <https://pjp-eu.coe.int/en/web/roma-local-governance/about-the-project> [geraadpleegd op 28/05/2020]

Council of Europe (CoE), *Albania - Opinion on draft amendments to the Law n°97/2013 on the Audiovisual Media Service, adopted by the Venice Commission on 19 June by written procedure replacing the 123rd Plenary Session*, 10/06/2020, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2020\)013-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2020)013-e) [geraadpleegd op 29/06/2022]

Council of Europe (CoE), *Albania: monitors call on all political forces to overcome political crisis and commit to electoral reform*, 07/11/2019, <http://assembly.coe.int/nw/xml/News/News-View-EN.asp?newsid=7686&lang=2&cat=3> [geraadpleegd op 14/05/2020]

Council of Europe (CoE), *Anti Corruption digest Albania, Parliament adopts the Law on the Vetting of State Police*, 3/2018, https://www.coe.int/en/web/portal/home?p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_type=content&_101_viewMode=view&_101_urlTitle=roma-recognized-as-a-national-minority-in-albania [geraadpleegd op 14/06/2018]

Council of Europe (CoE), *Chart of signatures and ratifications of Treaty 210*, s.d., <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=210> [geraadpleegd op 29/06/2022]

Council of Europe (CoE), Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, *Report by Dunja Mijatovic following her visit to Albania from 21 to 25 May 2018*, 13/09/2018, <https://rm.coe.int/report-on-the-visit-to-albania-from-21-to-25-may-2018-by-dunja-mijatovic/16808d2e22> [geraadpleegd op 14/05/2020]

Council of Europe (CoE), *Future of an integrated child protection system in Albania*, 06/2016, <https://rm.coe.int/1680681ebb> [geraadpleegd op 12 juni 2020]

Council of Europe (CoE), *Joint action plans for roma integration at local level*, 13/02/2019, <https://www.coe.int/en/web/tirana/-/joint-action-plans-for-roma-integration-at-local-level> [geraadpleegd op 28/05/2020]

Council of Europe (CoE), *Legislative amendments enacted to strengthen protection from discrimination in Albania*, 18/11/2020, <https://www.coe.int/en/web/inclusion-and-antidiscrimination/-/legislative-amendments-enacted-to-strengthen-protection-from-discrimination-in-albania> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Council of Europe (CoE), *Marking International Day Against Homophobia, Biphobia and Transphobia 2022 in Albania*, 11/05/2022, <https://www.coe.int/en/web/tirana/-/idahot-calendar> [geraadpleegd op 29/06/2022]

Council of Europe (CoE), *New action plans supporting Roma and Egyptians and LGBTI adopted by Albanian government*, 19/11/2021, <https://www.coe.int/en/web/tirana/-/kjdfkjs> [geraadpleegd op 22/11/2022] [geraadpleegd op 29/06/2022]

Council of Europe (CoE), *New guide and support to policing hate crimes against LGBTI community in Albania*, 03/04/2018, <https://www.coe.int/en/web/tirana/-/new-guide-and-support-to-policing-hate-crimes-against-lgbti-community-in-albania> [geraadpleegd op 29/06/2022]

Council of Europe (CoE), *Observation of the parliamentary elections in Albania(25 April 2021)*, 21//05/2021, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2052142/doc.+15293.pdf> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Council of Europe (CoE), *Report by Dunja Mijatovic, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe following her visit to Albania from 21 to 25 May 2018*, 13/09/2018, <https://rm.coe.int/report-on-the-visit-to-albania-from-21-to-25-may-2018-by-dunja-mijatov/16808d2e22> [geraadpleegd op 30/09/2019]

Council of Europe (CoE), *Report submitted by Albania pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 19/01/2017, <https://rm.coe.int/16806dd216> [geraadpleegd op 12/06/2020]

Council of Europe (CoE), *Report to the Albanian Government on the visit to Albania carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 20 to 30 November 2018*, 17/09/2019, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2016369/2019-28-inf-eng.docx.pdf> [geraadpleegd op 14/05/2020]

Council of Europe (CoE), *Report to the Albanian Government on the ad hoc visit to Albania carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 to 26 November 2021*, 26/04/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2072045/2022-8-inf-eng.pdf> [geraadpleegd op 29/06/2022]

Council of Europe (CoE), *Roma recognized as national minority in Albania*, 11/11/201, https://www.coe.int/en/web/portal/home?p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_101_struts.action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_type=content&_101_viewMode=view&_101_urlTitle=roma-recognized-as-a-national-minority-in-albania [geraadpleegd op 14/06/2018]

Council of Europe (CoE), *ROMACTED at a glance: ALBANIA*, 01/2020, <https://rm.coe.int/romacted-at-a-glance-albania-january-2020/16809a6272> [geraadpleegd op 28/05/2020]

Andere geschreven en audiovisuele bronnen

Albanian Daily News, *Judge and His Son Arrested on Corruption Charges*, 03.05.2016 <http://www.albaniannews.com/index.php?idm=5763&mod=2> ; <http://www.balkaninsight.com/en/article/tirana-court-dismisses-judge-s-defamation-claim-against-birn-06-01-2018> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Albanian Helsinki Committee (AHC), *Gjakmarrja Fenomeni I një të kaluare të dhimbshme që vijon të jetë actual*, 24/01/2022, <https://ahc.org.al/gjakmarrja-fenomeni-i-nje-te-kaluare-te-dhimbshme-qe-vijon-te-jete-aktual/> [geraadpleegd op 06/07/2022]

Albanian Helsinki Committee (AHC), *Report on the situation of respect for human rights and freedoms in Albania during 2016*, 04/2017, <http://www.ahc.org.al/wp-content/uploads/2017/07/AHCAnnualReportEngPrint.pdf> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Albanian Helsinki Committee (AHC), *Report on the situation of respect for human rights in Albania during 2015*, 12/2015, http://www.ahc.org.al/wp-content/uploads/2016/12/Report_on_the_human_rights.pdf [geraadpleegd op 14/06/2018]

Albanian Helsinki Committee (AHC), *Report on the situation of respect for human rights and freedoms in Albania during 2018*, 03/2019, <http://www.ahc.org.al/wp-content/uploads/2019/04/REPORT-ON-THE-SITUATION-OF-RESPECT-FOR-HUMAN-RIGHTS-AND-FREEDOMS-IN-ALBANIA-FOR-2018.pdf> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Albanian Helsinki Committee (AHC), *Report on the situation of respect for human rights and freedoms in Albania during 2019*, 03/2020, <https://ahc.org.al/wp-content/uploads/2020/03/AHC-Report-on-HR-2019-En-Version.pdf> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Albanian Helsinki Committee (AHC), *Vetting under the observation of the Albanian Helsinki Committee*, sd, <http://www.ahc.org.al/8985/?lang=en> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Albanian Helsinki Committee (e.a.), *Evaluation of Human Rights and Rule of Law during the Albanian Presidency of OSCE*, 01/2021, <https://ahc.org.al/wp-content/uploads/2021/01/Evaluation-of-Human-Rights-and-Rule-of-Law-during-the-Albanian-Presidency-of-OSCE.pdf> [geraadpleegd op 06/07/2022]

Aljazeera, *A disputed election leaves Albania's democracy in tatters*, 01/07/2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/07/disputed-election-leaves-albania-democracy-tatters-190701195743565.html> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Alo 116, *Alo 116 Albania National Child Help Line* [website], <https://www.alo116.al/en> [geraadpleegd op 12 juni 2020]

Amnesty International (AI), *Amnesty International Report 2021/22; The State of the World's Human Rights; Albania 2021*, 29/03/2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2070236.html> [Geraadpleegd op 29/06/2022]

Amnesty International (AI), *Human rights in Europe. Review of 2019 – Albania*, 16/04/2020, <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/albania/report-albania/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Amnesty International (AI), *Report on the human rights situation covering 2020*, 07/04/2021, <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/albania/report-albania/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Avokati I Popullit [website], s.d., <https://www.avokatipopullit.gov.al/en/about-us/about-us-details> [geraadpleegd op 29/06/2022]

Avokati i Popullit, [website], <http://www.avokatipopullit.gov.al/en> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Avokati I popullit, *Annual Report 2018*, 24/05/2019, <https://www.avokatipopullit.gov.al/media/manager/website/reports/Raport%20Vjetor%202018.pdf> [geraadpleegd op 30/09/2019]

Avokati I Popullit, *Raport Vjetor 2018*, 24/05/2019, pp. 78-80, <https://www.avokatipopullit.gov.al/media/manager/website/reports/Raport%20Vjetor%202018.pdf> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Avokati I Popullit, *Recommendation on taking measures to respect the rights of aliens in the territory of the Republic of Albania in accordance with conventions and internal legislation*, 2020, https://www.theioi.org/downloads/5mmva/Recommendation_People%E2%80%99s%20Advocate%20of%20Albania.pdf [geraadpleegd op 30/09/2021]

Balkan Insight, *Accusations of Conflicts of Interest Overshadow Albania's Justice Reform*, 06/08/2021, <https://balkaninsight.com/2021/08/06/accusations-of-conflicts-of-interest-overshadow-albanias-justice-reform/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Balkan Insight, *Activists Protest Against Killing of Women in Albania*, 11/05/2021, <https://balkaninsight.com/2021/05/11/activists-protest-against-killing-of-women-in-albania/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Balkan Insight, *Albania Anti-Defamation Laws Condemned as 'Censorship Package'*, 19/07/2019, <https://balkaninsight.com/2019/07/19/censorship-bill-albania-rights-organizations-slams-anti-defamation-package/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Balkan Insight, *Albania Arrests Ruling Party Mayor for Abuse of Office*, 06/07/2021, <https://balkaninsight.com/2021/07/06/albania-arrests-ruling-party-mayor-for-abuse-of-office/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Balkan Insight, *Albania commission fires top judge over unjustified assets*, 23/03/2018, <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-commission-fires-top-judge-over-unjustified-assets-03-23-2018> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Balkan Insight, *Albania 'Failing' Women Victims of Violence*, 03/12/2013, <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-sees-hike-in-gender-based-violence> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Balkan Insight, *Albania Govt Moves Again to Toughen Defamation Penalties*, 04/12/2020, <https://balkaninsight.com/2020/12/04/albania-government-proposes-yet-another-antimedia-law/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Balkan Insight, *Albania in 2015: EU Path Dogged by Political Feuds*, 07/01/2015, http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-in-2015-eu-path-dogged-by-political-feuds?utm_medium=twitter&utm_source=twitterfeed [geraadpleegd op 14/06/2018]

Balkan Insight, *Albania Opposition Claims New Justice Inspector is 'PM's Servant'*, 21/01/2020, <https://balkaninsight.com/2020/01/21/albania-opposition-cry-foul-over-election-of-sp-connected-person-as-justice-inspector> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Balkan Insight, *Albania Opposition Urges Protesters to Topple 'Illegitimate' PM*, 12/04/2019, <https://balkaninsight.com/2019/04/12/albania-opposition-wows-to-take-down-government-in-a-major-protest/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Balkan Insight, *Albania Parliament Bans Criminals From Politics*, 18/12/2015, <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-adopts-decriminalization-of-politics-law-12-18-2015> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Balkan Insight, *Albania Parliament Declares Decree Scrapping Local Elections Invalid*, 14/06/2019, <https://balkaninsight.com/2019/06/14/albania-parliament-votes-down-meta-election-canceling-in-test-vote/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Balkan Insight, *Albania Parliament Extends Mandate of Justice-Vetting Bodies*, 20/02/2022, <https://balkaninsight.com/2022/02/10/albania-parliament-extends-mandate-of-justice-vetting-bodies/> [Geraadpleegd op 29/06/2022]

Balkan Insight, *Albania Police Chief axed after murder wave shocks country*, 31/08/2022, https://balkaninsight.com/2022/08/31/albania-police-chief-axed-after-murder-wave-shocks-country/?utm_source=dldr.it&utm_medium=twitter [geraadpleegd op 22/11/2022]

Balkan Insight, *Albania's Kafkaesque Justice Reform is Undermining Public Trust*, 07/03/2019, <https://balkaninsight.com/2019/03/07/albanias-kafkaesque-justice-reform-is-undermining-public-trust/?nocache=1> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Balkan Insight, *Albania's Pioneering LGBT Activist: 'We Should Not Be Second-Class Citizens'*, 28/04/2022, <https://balkaninsight.com/2022/04/28/albanias-pioneering-lgbt-activist-we-should-not-be-second-class-citizens/> [Geraadpleegd op 29/06/2022]

Balkan Insight, *Albanian MP's Criminal Past Revealed*, 14/07/2014, <http://www.balkaninsight.com/en/article/albanian-mp-s-criminal-past-revealed> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Balkan Insight, *Albanian Package of Emergency Laws Alarms Rights Groups*, 01/02/2020, <https://balkaninsight.com/2020/02/01/albania-emergency-laws-criticized-as-non-constitutional/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Balkan Insight, *Albanian PM reveals new cabinet*, 27/08/2017, <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-pm-reveals-new-cabinet-08-27-2017> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Balkan Insight, *Albanian Police Arrested in International Anti-Drug Trafficking Raids*, 02/07/2021, <https://balkaninsight.com/2021/07/02/police-officials-and-a-prosecutor-were-arrested-in-anti-drugs-operation-in-cross-border-investigation/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

- Balkan Insight, *Albanian President Blocks PM's Anti-Defamation Laws*, 13/01/2020, <https://balkaninsight.com/2020/01/13/president-turns-down-albania-controversial-anti-defamation-law/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Balkan Insight, *Corruption, Justice Top Agenda in Commission Report*, 10/11/2015, <http://www.balkaninsight.com/en/article/corruption-justice-top-agenda-in-commission-report-11-10-2015> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Balkan Insight, *Dutch vote for visa reintroduction*, 17/04/2019, <https://balkaninsight.com/2019/04/17/albania-and-eu-delegation-downplays-dutch-vote-for-visa-reintroduction/> [geraadpleegd op 30/08/2019]
- Balkan Insight, *Edi Rama Declares Victory in Albanian General Elections*, 27/04/2021, <https://balkaninsight.com/2021/04/27/edi-rama-declares-victory-in-albanian-general-elections/> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Balkan Insight, *EU Warns Albania Against Electing 'Partisan' Media Authority Chief*, 07/07/2021, <https://balkaninsight.com/2021/07/07/eu-urges-albania-socialists-to-not-vote-ramas-associate-as-new-media-authority-chief/> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Balkan Insight, *Feuding Albania Parties Reach Deal to End Boycott*, 23/12/2014, <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-quarreling-parties-reach-deal-to-end-boycott> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Balkan Insight, *Feuding Albania Parties Reach Deal to End Boycott*, 23/12/2014, <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-quarreling-parties-reach-deal-to-end-boycott> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Balkan Insight, *Fight against corruption stagnating in Balkans Central Europe Report*, 25/01/2022, <https://balkaninsight.com/2022/01/25/fight-against-corruption-stagnating-in-balkans-central-europe-report/> [Geraadpleegd op 29/06/2022]
- Balkan Insight, *Protests Against Rama's Government Turn Violent in Albania*, 16/02/2019, <https://balkaninsight.com/2019/02/16/protesters-attack-the-prime-minister-office-in-albania/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Balkan Insight, *Rama Appoints Albania's First Mainly Female Cabinet*, 02/09/2021, <https://balkaninsight.com/2021/09/02/albania-pm-announce-new-cabinet-complains-about-job-for-votes-politics/> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Balkan Insight, *Rama threatens to dismiss president from office after election cancelation*, 10/06/2019, <https://balkaninsight.com/2019/06/10/rama-threatens-to-dismiss-president-from-office-after-election-cancelation/> [geraadpleegd op 30/08/2019]
- Balkan Insight, *Tirana Prosecutor Fired Under Albania's Vetting Process*, 27/04/2022, <https://balkaninsight.com/2022/04/27/controversial-prosecutor-fired-in-albanias-vetting-process/> [Geraadpleegd op 29/06/2022]
- Balkan Insight, *Violence Flares in Albania Opposition Protest*, 03/06/2019, <https://balkaninsight.com/2019/06/03/violence-flares-up-in-albania-opposition-protest/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Balkan Insight, *Vote 'Secured': How to Rig an Albanian Election and Get Away with It*, 18/01/2021, <https://balkaninsight.com/2021/01/28/vote-secured-how-to-riq-an-albanian-election-and-get-away-with-it/> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Balkan Insight, *Vote-Buying Hurts Trust in Albanian Election Result, Again*, 08/07/2021, <https://balkaninsight.com/2021/07/08/vote-buying-hurts-trust-in-albanian-election-result-again/> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- BBC, *Albania president cancels local elections amid protests*, 09/06/2019, <https://www.bbc.com/news/world-europe-48571159> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Berghof Foundation, *Community Perspectives on preventing violent extremism in Albania*, 17/10/2018, <https://www.berghof->

[foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Other_Resources/WB_PVE/CTR_CaseStudy4_Albania_e.pdf](https://www.foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Other_Resources/WB_PVE/CTR_CaseStudy4_Albania_e.pdf)
[geraadpleegd op 30/08/2019]

Bertelsmann Stiftung, *BTI 2022 Country Report Albania*, 23/02/2022, https://bti-project.org/fileadmin/api/content/en/downloads/reports/country_report_2022_ALB.pdf [Geraadpleegd op 29/06/2022]

Children's Human Rights Center of Albania (CRCA), *National free legal aid helpline for children and young people*, 2018, <https://www.crca.al/en/free-legal-aid-news/national-free-legal-aid-helpline-children-and-young-people>
[Geraadpleegd op 14/05/2020]

Civil Rights Defenders, *Human Rights Defenders in the Western Balkans*, 12/2019, https://crd.org/wp-content/uploads/2020/06/200611_HRD-REPORTS-ALL_ENGa_Web_Redused.pdf [geraadpleegd op 30/09/2021]

Clingendael Institute, *The destructive effects of state Policy Brief capture in the Western Balkans EU enlargement undermined*, 20/09/2020, https://www.clingendael.org/sites/default/files/2020-09/Policy_brief_Undermining_EU_enlargement_Western_Balkans_September_2020.pdf, [geraadpleegd op 30/09/2021]

Council of the European Union, *Council conclusions on enlargement and stabilization, and Association Process*, 15/12/2015, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15356-2015-INIT/en/pdf> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Courrier International, *Albanie, Vendetta, La Victime de trop*, 27/06/2012, <https://www.courrierinternational.com/article/2012/06/27/vendetta-la-victime-de-trop> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Deutsche Welle (DW), *Albanian opposition holds anti-government rally*, 21/02/2019, <https://www.dw.com/en/albanian-opposition-holds-anti-government-rally/a-47614372> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Ergo Network, *Category: Roma Active Albania*, 22/10/2018, <http://ergonetwerk.org/2018/10/strengthening-roma-ngos-as-transparent-and-independent-watchdog-organisations/> [Geraadpleegd op 28/05/2020]

Euractiv Media Network, *Albania elects Western-trained prosecutor general as part of judicial reforms*, 06/12/2019, <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/albania-elects-western-trained-prosecutor-general-as-part-of-judicial-reforms/> [Geraadpleegd op 28/05/2020]

Euractiv, *Albania's biggest opposition party to return to parliament after 30 months absence*, 10/09/2021, https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/albanias-biggest-opposition-party-to-return-to-parliament-after-30-months-absence/ [Geraadpleegd op 29/06/2022]

Euralius, *Constitution of the Republic of Albania*, 29/04/2021 (last check), <https://euralius.eu/index.php/en/library/albanian-legislation?task=download.send&id=178&catid=9&m=0> [Geraadpleegd op 29/06/2022]

Euralius, *Criminal Code of the Republic of Albania*, (last check 03/05/2017), <https://euralius.eu/index.php/en/library/albanian-legislation?task=download.send&id=11&catid=10&m=0>
[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Euralius, website, 12/01/2018, <http://www.euralius.eu/index.php/en/news/354-new-legal-aid-law> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Euronews Albania, *DP's leadership permanently expels Sali Berisha from Democratic Party*, 11/01/2022, <https://euronews.al/en/albania/2022/01/11/dps-leadership-permanently-expels-sali-berisha-from-democratic-party/> [Geraadpleegd op 29/06/2022]

Euronews Albania, *November 26 earthquake deepens sheltering problems for Roma community*, 15/01/2021, <https://euronews.al/en/social-issues/2021/01/15/november-26-earthquakes-deepens-sheltering-problems-for-roma-community> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Euronews, *Armela Krasniqi elected as the new chairperson of the Audiovisual Media Authority*, 07/07/2021, <https://euronews.al/en/albania/2021/07/07/armela-krasniqi-elected-new-audiovisual-media-authority-chairperson/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

- Euronews, *Ilir Meta: Constitutional court overturns impeachment of Albania's president*, 17/02/2022, <https://www.euronews.com/2022/02/17/ilir-meta-constitutional-court-overturns-impeachment-of-albania-s-president> [Geraadpleegd op 29/06/2022]
- Europa Nu, *Start onderhandelingen EU-lidmaatschap Noord-Macedonië en Albanië*, 19/07/2022, https://www.europa-nu.nl/id/vlur7hvgjxyg/nieuws/start_onderhandelingen_eu_lidmaatschap?ctx=vh9iemje6jx6&tab=0 [geraadpleegd op 22/11/2022]
- European Commission (EC), *Albania 2014 Progress Report*, 10/2014, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-albania-progress-report_en.pdf [geraadpleegd op 14/06/2018]
- European Commission (EC), *Albania 2015 Report*, 10/11/2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2015/20151110_report_albania.pdf [geraadpleegd op 14/06/2018]
- European Commission (EC), *2021 Enlargement package: European Commission assesses and sets out reform priorities for the Western Balkans and Turkey*, 19/10/2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5275 [geraadpleegd op 21/10/2021]
- European Commission (EC), *Albania 2016 Report*, 9/11/2016, http://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_albania.pdf [geraadpleegd op 14/06/2018]
- European Commission (EC), *Albania 2019 Report*, 29/05/2019, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-albania-report.pdf> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- European Commission (EC), *Albania 2021 Report*, 19/10/2021, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2021-10/Albania-Report-2021.pdf> [geraadpleegd op 21/10/2021]
- European Commission (EC), *Albania 2022 Report*, 12/10/2022, <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/Albania%20Report%202022.pdf> [geraadpleegd op 22/11/2022]
- European Commission (EC), *Albania on its European Path factograph*, 19/10/2021, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2021-10/18102021_factograph_albania.pdf [geraadpleegd op 21/10/2021]
- European Commission (EC), *Communication from the commission .... Enlargement Strategy and Main Challenges 2014-15*, 08/10/2014, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-strategy-paper_en.pdf [geraadpleegd op 14/06/2018]
- European Commission (EC), *First Report under suspension mechanism*, 20/12/2017, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-is-new/news/20171220_first_report_under_suspension_mechanism_en.pdf [geraadpleegd op 14/06/2018]
- European Commission (EC), *Key findings of the Albania 2019 Report*, 29/05/2019, http://europa.eu/rapid/press-release_COUNTRY-19-2775_de.htm [geraadpleegd op 30/08/2019]
- European Commission (EC), *Key Findings on the 2018 Report on Albania*, 17/04/2018, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-3403_en.htm [geraadpleegd op 30/08/2019]
- European Commission (EC), *Second Report under the Visa Suspension Mechanism*, 19/12/2018, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20181219_com-2018-856-report_en.pdf [geraadpleegd op 30/08/2019]
- European Commission(EC), *Albania 2018 Report*, 17/04/2018, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-albania-report.pdf> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- European Commission, *Albania 2020 Report*, 06/10/2020, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/albania_report_2020.pdf, [geraadpleegd op 8/10/2020]
- European Commission, *Presscorner, Commission welcomes the green light to opening of accession talks with Albania and North Macedonia*, 25/03/2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_519 [geraadpleegd op 8/10/2020]

European External Action Service (EEAS), *Albania: EU supports efficient, transparent and fair justice system*, 18/04/2018, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/43102/albania-eu-supports-efficient-transparent-and-fair-justice-system_en [Geraadpleegd op 14/05/2020]

European External Action Service (EEAS), *Call for written contributions to the Albania 2018 Annual Report*, 12/10/2017, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/33827/call-written-contributions-albania-2018-annual-report_en [geraadpleegd op 30/08/2019]

European External Action Service (EEAS), *Consultancy to conduct Development of a Database and of a Monitoring Report on "The status of Judiciary system in Albania"*, 15/10/2018, https://eeas.europa.eu/delegations/albania/52172/consultancy-conduct-development-database-and-monitoring-report--status-judiciary-system_en [geraadpleegd op 30/09/2019]

European Roma Rights Centre (ERRC), *Romani Egyptian Families win landmark school segregation case before European Court*, 31/05/2022, <http://www.errc.org/press-releases/albania-romani--egyptian-families-win-landmark-school-segregation-case-before-european-court> [geraadpleegd op 22/11/2022]

European Western Balkans (EWB), *Albania on good path towards establishment of independent judicial system*, 05/01/2019, <https://europeanwesternbalkans.com/2019/01/05/albania-good-path-towards-establishment-independent-judicial-system/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

European Western Balkans (EWB), *Albania's homework: What are the conditions for the next step towards the EU?*, 08/04/2020, <https://europeanwesternbalkans.com/2020/04/08/albanias-homework-what-are-the-conditions-for-the-next-step-towards-the-eu/> [geraadpleegd op 28/05/2020]

European Western Balkans (EWB), *EU again without decision on starting accession talks with Albania and North Macedonia*, 23/06/2021, <https://europeanwesternbalkans.com/2021/06/23/eu-again-without-decision-on-starting-accession-talks-with-albania-and-north-macedonia/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

European Western Balkans (EWB), *European Parliament resolution of 30 April 2015 on the 2014 Progress Report on Albania*, 11/05/2015, <http://europeanwesternbalkans.com/2015/05/11/european-parliament-resolution-of-30-april-2015-on-the-2014-progress-report-on-albania/> [geraadpleegd op 14/06/2018]

European Western Balkans (EWB), *Freedom House: Western Balkan countries remain hybrid regimes, decline for Serbia and BiH*, 20/04/2022, <https://europeanwesternbalkans.com/2022/04/20/freedom-house-western-balkan-countries-remain-hybrid-regimes-decline-for-serbia-and-bih/> [geraadpleegd op 29/06/2022]

European Western Balkans (EWB), *Illir Meta elected as new President of Albania*, 29/04/2017, <https://europeanwesternbalkans.com/2017/04/29/illir-meta-elected-as-new-president-of-albania/> [geraadpleegd op 14/06/2018]

European Western Balkans (EWB), *Informal meeting: No agreement on negotiations with Skopje and Tirana yet*, 06/06/2019, <https://europeanwesternbalkans.com/2019/06/06/informal-meeting-no-agreement-on-negotiations-with-skopje-and-tirana-yet/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

European Western Balkans (EWB), *Rama: Albania expects to start eu accession talks*, 25/02/2018, <https://europeanwesternbalkans.com/2018/02/25/rama-albania-expects-start-eu-accession-talks/> [geraadpleegd op 14/06/2018]

European Western Balkans (EWB), *Transparency International: Corruption is on the rise in the Western Balkans*, 04/02/2021, <https://europeanwesternbalkans.com/2021/02/04/transparency-international-corruption-is-on-the-rise-in-the-western-balkans/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

European Western Balkans (EWB), *Western Balkan countries successfully adopt anti-corruption laws, do not implement them effectively*, 06/05/2021, <https://europeanwesternbalkans.com/2021/05/06/western-balkan-countries-successfully-adopt-anti-corruption-laws-do-not-implement-them-effectively/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

European Western Balkans (EWB), *Working group for electoral reform established in Albania*, 15/01/2020, <https://europeanwesternbalkans.com/2020/01/15/working-group-for-electoral-reform-established-in-albania/> [geraadpleegd op 14/05/2020]

European Western Balkans (EWB), *Working, Albania's homework: What are the conditions for the next step towards the EU?*, 08/04/2020, <https://europeanwesternbalkans.com/2020/04/08/albanias-homework-what-are-the-conditions-for-the-next-step-towards-the-eu/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Europese Raad- Raad van de Europese Unie, *Albanië - 2014 - status van kandidaat-lidstaat van de EU*, 30/03/2020, <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/enlargement/albania/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Exit News, *"Tirana to Host Its Eleventh Pride on May 21st"*, 03/05/2022, <https://exit.al/en/2022/05/03/tirana-to-host-its-eleventh-pride-on-may-21st/> [geraadpleegd op 6/07/2022]

Exit News, *17 Police Officers Arrested in Joint Border Operation between Kosovo and Albania*, 08/04/2022, <https://exit.al/en/2022/04/08/17-police-officers-arrested-in-joint-border-operation-between-kosovo-and-albania/> [geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Albania among Highest Suicide Rates in Prisons*, 07/04/2022, <https://exit.al/en/2022/04/07/albania-among-highest-suicide-rates-in-prisons/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Albania Free Falls 20 places in Reporters Without Borders World Press Freedom Index*, 03/05/2022, <https://exit.al/en/2022/05/03/albania-free-falls-20-places-in-reporters-without-borders-world-press-freedom-index/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Albania is 104th Least Corrupt Country in the World*, 28/01/2021, <https://exit.al/en/2021/01/28/albania-plunges-5-places-in-global-corruption-perception-index/> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Exit News, *Albania Sees Uptick in Domestic Violence and Rape Charges*, 13/04/2022, <https://exit.al/en/2022/04/13/albania-sees-uptick-in-domestic-violence-and-rape-charges/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Albanian Helsinki Committee Criticizes Exclusion from Asylum Commission*, 14/04/2022, <https://exit.al/en/2022/04/14/albanian-helsinki-committee-criticizes-exclusion-from-asylum-commission/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Albanians Among Global Top 10 List Seeking Asylum in the EU*, 29/02/2020, <https://exit.al/en/2020/02/29/albanians-among-global-top-10-list-seeking-asylum-in-the-eu/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Exit News, *Clashes Continue among Albania's Main Opposition Party*, 31/03/2022, <https://exit.al/en/2022/03/31/clashes-continue-among-albanias-main-opposition-party/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Council of Europe: Electoral Reform and Elections Are the Key to Solving Political Crisis*, 08/11/2019, <https://exit.al/en/2019/11/08/council-of-europe-electoral-reform-and-elections-are-the-key-to-solving-political-crisis/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Exit News, *Former Albanian Environment Minister Arrested*, 14/12/2021, <https://exit.al/en/2021/12/14/former-albanian-environment-minister-arrested/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Judicial Institutions Point at Vetting as Culprit for Court Vacancies and Backlog*, 30/12/2021, <https://exit.al/en/2021/12/30/judicial-institutions-point-at-vetting-as-culprit-for-court-vacancies/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *President Appoints New Judge, High Court Reaches Quorum*, 16/02/2022, <https://exit.al/en/2022/02/16/president-appoints-new-judge-high-court-reaches-quorum/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Rama Rejects Erdogan's Demand to Crack Down on Gulenists*, 21/01/2022, <https://exit.al/en/2022/01/21/rama-rejects-erdogans-demand-to-crack-down-on-gulenists/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Sali Berisha Re-Elected Leader of the Democratic Party*, 23/05/2022, <https://exit.al/en/2022/05/23/sali-berisha-re-elected-leader-of-the-democratic-party/>[Geraadpleegd op 29/06/2022]

Exit News, *Suspected Blood Feud Murder Takes Place in Albania, Youth Arrested*, 24/01/2022, <https://exit.al/en/2022/01/24/suspected-blood-feud-murder-takes-place-in-albania-youth-arrested/> [geraadpleegd op 6/07/2022]

- Exit News, *Venice Commission Opposes Albanian Anti-Defamation Law*, 19/06/2020, <https://exit.al/en/2020/06/19/venice-commission-opposes-albanian-anti-defamation-law/> [Geraadpleegd op 29/06/2022]
- Faktoje, *What happened to the trust in the State Police?*, 10/12/2020, <https://faktoje.al/en/what-happened-to-the-trust-in-the-state-police/> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- France24, *Albania becomes third European country to ban gay 'conversion therapy'*, 16/05/2020, <https://www.france24.com/en/20200516-albania-becomes-third-european-country-to-ban-gay-conversion-therapy> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- Freedom House, *Freedom in the World 2016*, 25/08/2016, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/albania> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Freedom House, *Freedom in the World 2017*, 01/09/2017, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/albania> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Freedom House, *Freedom in the World 2019*, 04/02/2019, <https://freedomhouse.org/country/albania/freedom-world/2019> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Freedom House, *Freedom in the World 2020*, 25/02/2020, https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/FIW_2020_REPORT_BOOKLET_Final.pdf [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Freedom House, *Freedom in the World 2022*, 28/02/2022, <https://freedomhouse.org/country/albania/freedom-world/2022> [geraadpleegd op 29/06/2022]
- Freedom house, *Nations in Transit 2017*, 03/04/2017, <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2017/albania> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Freedom House, *Nations in Transit 2018 – Albania*, 11/04/2018, <https://www.ecoi.net/de/dokument/1429166.html> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Freedom House, *Nations in Transit 2018*, 20/04/2018, <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2018/albania> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Freedom House, *Nations in Transit 2020*, 30/04/2020, https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-04/05062020_FH_NIT2020_vfinal.pdf [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Freedom House, *Nations in Transit Report Albania*, 25/04/2021, <https://freedomhouse.org/country/albania/nations-transit/2021> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Freedom House, *Nations in transit*, 2022, <https://freedomhouse.org/country/albania/nations-transit/2022> [geraadpleegd op 29/06/2022]
- Freedom World, *Freedom in the World Report Albania 2021*, 11/05/2021, <https://freedomhouse.org/country/albania/freedom-world/2021> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Gjoksi Nisida, The University of Nottingham, *Elections in Albania: a country in need of democratic representation towards European Integration*, 28/06/2017, <https://whogoverns.eu/elections-in-albania-a-country-in-need-of-democratic-representation-towards-european-integration/> [geraadpleegd op 30/08/2019]
- Global Initiative against transnational organized Crime, *Blood feuds in Albania exploited by criminal groups*, 12/2021, <https://riskbulletins.globalinitiative.net/see-obs-011/03-blood-feuds-in-albania-exploited-by-criminal-groups.html> [geraadpleegd op 22/11/2022]
- Government of Albania, *Report on the implementation of Roma Integration public Policy in Albania for 2018*, 13/06/2019, <https://www.rcc.int/romaintegration2020/download/docs/Albania%20Final%20Report%202018.pdf/81ea3bdbaa42b9021183242ba28f09be.pdf> [geraadpleegd op 28/05/2020]
- Group for Legal and Political Studies, *Albania's National Bureau of Investigation (NBI) – Three Lessons for the Region*, 02/05/2018, <http://www.legalpoliticalstudies.org/albanias-national-bureau-investigation-nbi-three-lessons-region/> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- Group for Legal and Political Studies, *An Analysis of the Vetting Process in Albania*, 06/2017, <http://www.legalpoliticalstudies.org/wp-content/uploads/2017/06/Policy-Analysis-An-Analysis-of-the-Vetting-Process-in-Albania.pdf> [Geraadpleegd op 28/05/2020]

- Historia Ime, *The first LGBT Shelter opened in Tirana*, 11/12/2014, <http://historia-ime.com/2014/12/11/the-first-lgbt-shelter-opened-in-tirana/> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Independent Balkan News Agency (IBNA), *Albania: Committee of Inquiry approves the report on the impeachment of President Meta*, 28/05/2021, <https://balkaneu.com/albania-committee-of-inquiry-approves-the-report-on-the-impeachment-of-president-meta/> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Independent Balkan News Agency (IBNA), *Albania: Constitutional Court chief justice impeached*, 17/12/2018, <https://balkaneu.com/albania-constitutional-court-chief-justice-impeached/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Independent Balkan News Agency (IBNA), *Albania: Vetting impeaches Supreme Court chief justice*, 26/07/2019, <https://balkaneu.com/albania-vetting-impeaches-supreme-court-chief-justice/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Independent Balkan News Agency (IBNA), *Albania's progress in the fight against corruption*, 27/01/2016, http://www.balkaneu.com/albanias-progress-fight-corruption/?utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Independent Balkan News Agency (IBNA), *OP-ed Medium term achievements and long term challenges of the Albanian Police*, 11/06/2018, <http://balkaneu.com/op-edmedium-term-achievements-and-long-term-challenges-of-the-albanian-police/> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Independent Balkan News Agency (IBNA), *Rama: The Albanian code of honor obliges us to be hospitable*, 24/08/2021, <https://balkaneu.com/rama-the-albanian-code-of-honor-obliges-us-to-be-hospitable/> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Independent Balkan News Agency (IBNA), *SMI withdraws from Parliament, Albania is officially without an opposition*, 18/02/2019, <https://balkaneu.com/smi-withdraws-from-parliament-albania-is-officially-without-an-opposition/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Infocip, *The whole judicial system in Albania is corrupt". Chief of EURALIUS reveals the truth for VOA / VIDEO interview in English*, s.d., <http://www.infocip.org/en/?p=1199> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Institute for Democracy and Mediation (IDM), *Assesment of State Police Ethics and Integrity (using hypothetical scenarios)*, 06/2019, <https://idmalbania.org/report-on-assessment-of-state-police-ethics-and-integrity-june-2019/> [geraadpleegd op 28/05/2020]
- Institute for Democracy and Mediation (IDM), *Police integrity and corruption in Albania 2.0*, 2016, <https://idmalbania.org/wp-content/uploads/2021/11/Police-Integrity-and-Corruption-in-Albania-2.0-2.pdf>
- International Lesbian and Gay Association (ILGA Europe), *Annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans, and intersex people in Albania covering the period of January to December 2021*, <https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/2022/albania.pdf> [geraadpleegd op 29/06/2022]
- International Lesbian and Gay Association (ILGA), *Annual Review of the Human Rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people 2019*, 25/02/2019, https://www.ecoi.net/en/file/local/2003309/full_annual_review.pdf [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- International Ombudsman Institute, *ALBANIA | Recommendations of the People's Advocate of Albania regarding the deportation of Turkish citizen*, 24/06/2020, <https://www.theioi.org/ioi-news/current-news/recommendations-of-the-people-s-advocate-of-albania-regarding-the-deportation-of-turkish-citizen> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- IRES EUROPE, *Report on Situation LGBT 2018 community 2018*, 23/05/2019, <http://irex-europe.fr/wp-content/uploads/2019/06/Annual-Report-2018.pdf> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- IRES EUROPE, *Tirana PRIDE Parade 2019: the biggest celebration of LGBTI rights ever to take place in Albania*, 07/06/2019, <https://irex-europe.fr/2019/06/07/tirana-pride-parade-2019-the-biggest-celebration-of-lgbti-rights-ever-to-take-place-in-albania/> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- Konrad-Adenauer-Stiftung, *Media Freedom in Albania*, s.d., <https://www.kas.de/en/web/balkanmedia/media-freedom> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Le Courier des Balkans, *Albanie : le parti socialiste au pouvoir modifie le code électoral à son avantage*, 07/10/2020, <https://www.courrierdesbalkans.fr/Albanie-Edi-Rama-passe-en-force-des-modifications-du-code-electoral> [geraadpleegd op 30/09/2021]

- Le Courier des Balkans, *Albanie : Mobilisation contre les féminicides et les agressions sexuelles*, 24/05/2021, <https://www.courrierdesbalkans.fr/Albanie-mobilisation-contre-les-feminicides-et-les-agressions-sexuelles> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Le Courier des Balkans, *Justice en Albanie : le SPAK, la lutte anti-corruption et l'immense attente des Citoyens*, 26/08/2021, <https://www.courrierdesbalkans.fr/Justice-en-Albanie-la-SPAK-la-lutte-anti-corruption-et-l-immense-attente-des> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Le Courier des Balkans, *Exode : 12% des Albanais ont quitté leur pays en 2019*, 25/12/2020, <https://www.courrierdesbalkans.fr/Exode-12-des-Albanais-ont-quitte-leur-pays-en-2019> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Le Courier des Balkans, *Réforme de la Justice en Albanie, la procureure en chef de Tirana sur la selette*, 24/06/2021, <https://www.courrierdesbalkans.fr/Reforme-de-la-justice-en-Albanie-la-procureure-en-chef-de-Tirana-sur-la> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Nottingham University, *The database of who governs in Europe and beyond*, 28/06/2017, <https://whogoverns.eu/elections-in-albania-a-country-in-need-of-democratic-representation-towards-european-integration/> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Operazione Colomba, *Blood feuds in 2018 – numbers from the press*, 04/03/2019, <https://www.operazionecolomba.it/njepopullkundergjakmarrije/blood-feuds-in-2018-numbers-from-the-press/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Operazione Colomba, *Monthly report*, 20/01/2020, <https://www.operazionecolomba.it/njepopullkundergjakmarrije/category/reports/monthly-report/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Operazione Colomba, *News Closure of Operazione Colomba's presence in Albania*, 11/02/2020, <https://www.operazionecolomba.it/en/projects/albania/news-albania/185-closure-of-operazione-colomba-s-presence-in-albania.html> [geraadpleegd op 06/07/2022]
- Organisation for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Evaluation of Human Rights and Rule of Law during the Albanian Presidency of OSCE*, 01/2021, https://www.ossenatverket.org/uploads/4/7/3/6/47365939/evaluation_of_human_rights_and_rule_of_law_during_the_albanian_presidency_of_osce.pdf [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Organisation for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Well-being and Safety of Women Albania Results Report*, 2019, https://www.osce.org/files/f/documents/c/8/434849_1.pdf
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) - Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *lection Observation Mission Republic of Albania – Local Elections*, 30 June 2019, 01/07/2019, <https://www.osce.org/odihr/elections/albania/424433?download=true> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) - Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *Corruption Perceptions Index for Albania concerning and indicates that ongoing reforms have to continue, says OSCE Head of Presence Bernd Borchardt*, 31/01/2019, <https://www.osce.org/presence-in-albania/410531> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) - Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *Republic of Albania Local Elections 30 June 2019 ODIHR Election Observation Mission Final Report*, 05/09/2019, <https://www.osce.org/odihr/elections/albania/429230?download=true> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) - Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *Well-being and safety of women*, 2019, <https://www.osce.org/secretariat/434849?download=true> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) - Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *Election Observation Mission. Republic of Albania – Local Elections, 30 June 2019. Statement of Preliminary Findings and Conclusions*, 01/07/2019, <https://www.osce.org/odihr/elections/albania/424433?download=true> [geraadpleegd op 30/08/2019]

- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) - Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *Local Elections 21 June 2015 election and observations mission, final report*, 08/09/2015, <https://www.osce.org/odihr/elections/albania/180731> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *ODIHR Limited Election Observation Mission Final Report*, 26/07/2021, <https://www.osce.org/files/f/documents/5/1/493687.pdf> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), *Annual Report of the Secretary General on Police-Related Activities 2018*, 2019, <https://www.osce.org/secretariat/427427?download=true> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), *Enhancing co-operation and co-ordination between prosecution and judicial police in Albania*, 2019, <https://www.osce.org/files/f/documents/3/f/442660.pdf> [geraadpleegd op 28/05/2020]
- Organization for Security and Co-Operation in Europe (OSCE), mandate [website], s.d., <https://www.osce.org/presence-in-albania/mandate> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- OSAC, *Albania 2017 crime and safety report*, 17/03/2017, <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=21471>
- Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa, *Albania, the controversial media law*, 06/08/2019, <https://www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Albania/Albania-the-controversial-media-law-195917> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa, *Albania: the winter of representative democracy*, 09/01/2020, <https://www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Albania/Albania-the-winter-of-representative-democracy-198553> [Geraadpleegd op 14/05/2020]
- Pointpulse, *Assessment of police integrity in Albania 2016*, 30/12/2016, <http://pointpulse.net/publications/assessment-police-integrity-albania-2016/> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Pointpulse, *Vetting Process as a Dead Letter in Albania*, 06/03/2018, <https://pointpulse.bezbednost.org/magazine/vetting-process-as-a-dead-letter-in-albania/> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- Prishtina Insight, *Albania's layered homophobia*, 18/04/2018, <https://prishtinainsight.com/albanias-layered-homophobia/> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Regional Anti Corruption Initiative, *Albania Police vetting to fire individuals involved in corruption*, 21/02/2018, <http://rai-see.org/albania-police-vetting-to-fire-individuals-involved-in-corruption/> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Regional Anti-Corruption Initiative, *Albania top robe police force, to crack down on corruption*, 28/02/2018, <http://rai-see.org/albania-to-probe-police-force-to-crack-down-on-corruption/> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Regional Anti-Corruption Initiative, *Albanian judge arrested on corruption bribery charges*, 13/11/2017, <http://rai-see.org/albanian-judge-arrested-on-corruption-bribery-charges/> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Regional Anti-Corruption Initiative, *US bans Albanian former general prosecutor*, 19/02/2018, <http://rai-see.org/us-bans-albanian-former-general-prosecutor/>, [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Regional Cooperation Council, *Roma Integration 2020*, 07/06/2019, <https://www.rcc.int/romaintegration2020/docs/106/policy-brief-from-the-third-national-platform-on-roma-integration-in-albania-tirana-2019> [geraadpleegd op 28/05/2020]
- Reporter.al, *Gjyqtari Luan Daci me raport mjekësor, shtyhet ballafaqimi me gjykatën*, 22/05/2020, <https://reporter.al/vetingu/> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- Reporters without Borders, *Albania Journalist who covers corruption hospitalized after attack*, 14/03/2017, <https://rsf.org/en/news/albania-journalist-who-covers-corruption-hospitalized-after-attack> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- Reporters Without Borders, *World Press Freedom Ranking*, <https://rsf.org/en/ranking> [geraadpleegd op 28/05/2020]

Republic of Albania (Prosecutor General), *Raport I prokurorit të përgjithshëm mbi gjendjen e kriminalitetit për vitin 2018*, 4/2019, p.59, https://www.pp.gov.al/rc/doc/raporti_vjetor_2018_1571.pdf [geraadpleegd op 29/06/2022]

Republic of Albania (Prosecutor General), *Raport I prokurorit të përgjithshëm mbi gjendjen e kriminalitetit për vitin 2020*, 4/2021, P. 265
https://www.pp.gov.al/rc/doc/Raporti_Vjetor_2020_Kuvendit_Kriminaliteti_PP_5366.pdf [geraadpleegd op 29/06/2022]

Republic of Albania, *Law No. 10 221 dated 4.2.2010 On Protection From Discrimination*,
https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2021/04/Law-on-Protection-from-Discrimination-Albania_amended-1.pdf [geraadpleegd op 29/06/2022]

Republic of Albania, *Law on State Guaranteed Legal Aid*, in *Official Bulletin* n°. 241, 8/01/2018,
<https://qbz.gov.al/eli/liqi/2017/12/14/111/ffc1a144-5e1c-4b6f-9a6a-f5b53b6d06b2;q=241> [geraadpleegd op 30/09/2019]

Republic of Albania, *National Action Plan for Equality, Inclusion and Participation of Roma and Egyptians in the Republic of Albania*, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/al/NATIONAL-ACTION-PLAN-FOR-EQUALITY.pdf> [geraadpleegd op 22/11/2022]

Republic of Albania, *Protocol on managing domestic violence cases at local level through the coordinated referral mechanism (CRM) during the COVID-19 Situation*, s.d.
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/al/Protocol_eng_2020.pdf [geraadpleegd op 22/11/2022]

Reuters, *Albanian prosecutors seek arrest of ex-minister on corruption drug charges*, 19/10/2017,
<https://www.reuters.com/article/uk-albania-corruption-exminister/albanian-prosecutors-seek-arrest-of-ex-minister-on-corruption-drug-charges-idUKKBN1CO2HC> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Schweizerische Flüchtlingshilfe (SFH-OSAR), *Albanien: Korruption in Politik, Verwaltung, Justiz und Polizei*, 03/09/2019, <https://www.fluechtlingshilfe.ch/assets/herkunftslander/europa/albanien/190903-alb-korruption-web.pdf> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Schweizerische Flüchtlingshilfe (SFH-OSAR), *Albanien: Organisiertes Verbrechen, Justiz und Korruption*, 14/12/2021,
https://www.osar.ch/fileadmin/user_upload/Publikationen/Herkunftslanderberichte/Europa/Albanien/211214_ALB_Korruption_Schutz_anonym.pdf [geraadpleegd op 29/06/2022]

Shqip, *Vrasja e Mario Majollarit, arrestohet në Kosovë autori i dyshuar*, 19/04/2018, <http://gazeta-shqip.com/lajme/2018/04/19/vrasja-e-mario-majollarit-arrestohet-ne-kosove-autori-i-dyshuar/> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Southeast Europe Coalition on Whistleblower Protection, *Albania's New Whistleblower Law Has Great Promise to Curb Corruption. But Will it Deliver?*, 22/02/2017, <https://see-whistleblowing.org/albanias-new-whistleblower-law-has-great-promise-to-curb-corruption-but-will-it-deliver/> [Geraadpleegd op 14/05/2020]

Terre Des Hommes [website], *Albania*, s.d., <https://paleo.tdh.ch/en/our-interventions/albania#projet-petit> [geraadpleegd op 12/06/2020]

The Borgen Project, *New policies to protect women and girls in Albania*, s.d., <https://borgenproject.org/new-policies-to-protect-women-and-girls-in-albania/> [geraadpleegd op 22/11/2022]

The World Bank, *Supporting the Effective Reintegration of Roma Returnees in the Western Balkans*, 2019,
<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32020/Supporting-the-Effective-Reintegration-of-Roma-Returnees-in-the-Western-Balkans.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Geraadpleegd op 28/05/2020]

Tirana Times, *Two prosecutors arrested on graft charges*, 03/12/2015, <http://www.tiranatimes.com/?p=124962> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Top Channel, *Commission of Laws approves resolution for preventing blood feuds*, 25/02/2015, <http://www.top-channel.tv/english/artikull.php?id=13671&ref=fp> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Transparency International, *Corruption Perceptions Index Albania*, <https://www.transparency.org/country/ALB> [geraadpleegd op 14/06/2018]

Transparency International, *Corruption Perceptions Index*, 25/01/2017, https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 [geraadpleegd op 14/06/2018]

Transparency International, *Country Data Albania*, s.d., <https://www.transparency.org/en/countries/albania> [geraadpleegd op 30/09/2021]

Transparency International, *Deconstructing State Capture in Albania, An examination of grand corruption cases and tailor-made laws from 2008 to 2020*, 2021, https://images.transparencycdn.org/images/2021_Report_DeconstructingStateCaptureAlbania_English.pdf [geraadpleegd op 30/09/2021]

Transparency International, *Examining State Capture Undue Influence on Law-Making and the Judiciary in the Western Balkans and Turkey*, 2020, https://images.transparencycdn.org/images/2020_Report_ExaminingStateCapture_English.pdf [geraadpleegd op 30/09/2021]

Transparency International, *Fighting Corruption in the Western Balkans and Turkey*, 10/11/2016, https://www.transparency.org/whatwedo/publication/fighting_corruption_in_the_western_balkans_and_turkey_priorities_for_reform [geraadpleegd op 14/06/2018]

UN Albania, *Programme of Cooperation for Sustainable development 2017-2021 Progress Report 2018*, 28/05/2019, https://www.un.org.al/sites/default/files/GoA-UN-Progress%20Report%202018_1.pdf [Geraadpleegd op 14/05/2020]

UN Committee against Torture (CAT), *Third periodic report submitted by Albania under article 19 of the Convention, due in 2016**, **, 05/04/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2071097/G2230117.pdf> [geraadpleegd op 22/11/2022]

UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), *Fifth periodic report submitted by Albania under article 18 of the Convention, due in 2020**, **, 25/02/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2046178/N2226977.pdf> [geraadpleegd op 22/11/2022]

UN Human Rights Council (HRC), *Compilation on Albania; Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*, 22/02/2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2007113.html> [geraadpleegd op 22/11/2022]

UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Christof Heyns; Addendum; Follow-up to country recommendations: Albania [A/HRC/23/47/Add.4]*, 23/04/2013, http://www.ecoi.net/file_upload/1930_1368621172_a-hrc-23-47-add-4-en.pdf [geraadpleegd op 14/06/2018]

UN Women, *A new, first of its kind service provision has proved useful in protecting survivors in Albania*, 20/04/2021, <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2021/04/a-new-first-of-its-kind-service-provision-has-proved-useful-in-protecting-survivors-in-albania> [geraadpleegd op 22/11/2022]

UN Women, *Albania Country Gender Equality Brief 2020*, 2020, https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20albania/attachments/publications/2020/12/cgeb%20albania_report_1.pdf?la=en&vs=4248 [geraadpleegd op 30/09/2021]

UN Women, *Amendments to domestic violence law in Albania strengthens protection of women survivors of violence*, 17/08/2018, <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2018/09/amendments-to-domestic-violence-law-in-albania-strengthens-protection-of-women-survivors-of-violence> [geraadpleegd op 22/11/2022]

UN Women, *Revised law empowers women survivors of violence in Albania*, 8/06/2020, <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2020/6/revised-law-empowers-women-survivors-of-violence-in-albania> [geraadpleegd op 22/11/2022]

UN Women, *The Referral Mechanism against Domestic Violence in Albania*, 20/12/2019, <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/multimedia/2019/12/the-referral-mechanism-against-domestic-violence-in-albania> [geraadpleegd op 29/06/2022]

United Nations (Albania), *Progress Report 2019*, 06/2020, https://www.un.org.al/sites/default/files/Government%20of%20Albania%20-%20United%20Nations%20Progress%20Report%202019_0.pdf [geraadpleegd op 12 juni 2020]

- United Nations Development Programme (Albania) UNDP, *Economic and Social Empowerment for Roma and Egyptians - a booster for social inclusion* -, 08/2019, <https://www.al.undp.org/content/albania/en/home/projects/economic-and-social-empowerment-for-roma-and-egyptians.html> [geraadpleegd op 12 juni 2020]
- United Nations Development Programme (UNDP Albania), *Good news: Free legal aid is a reality in 8 regions of Albania*, 01/03/2022, <https://albania-undp.medium.com/good-news-free-legal-aid-is-a-reality-in-8-regions-of-albania-98d736234d69> [Geraadpleegd op 06/07/2022]
- United Nations Development Programme (UNDP), *Being LGTBI in eastern Europe, Albania country report 2017*, <http://www.eurasia.undp.org/content/dam/rbec/docs/undp-rbec-blee-ALBANIA%20FINAL%20REPORT.pdf> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- United Nations Development Programme (UNDP), *Being LGTBI in eastern Europe, progress, drawbacks and recommendations 2017*, <http://www.eurasia.undp.org/content/dam/rbec/docs/undp-rbec-Factsheet-Being%20LGBTI%20in%20Eastern%20Europe.pdf> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- United Nations Development Programme (UNDP), *Light at the end of the tunnel: Domestic violence in Albania*, s.d., <https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/ourwork/democratic-governance-and-peacebuilding/successstories/light-at-the-end-of-domestic-violence-in-albania.html> [Geraadpleegd op 28/05/2020]
- United Nations Development Programme (UNDP), *Project Inception for One-Stop-Shop in Local Government Units*, 12/01/2018, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskqke326/files/migration/al/0d192de58c10dbdb1d21e3529de15b97d69df764b1b2e3a949afc300c8c1913d.pdf> [geraadpleegd op 22/11/2022]
- United Nations Development Programme (UNDP), *The National Action Plan for Equality, Inclusion and Participation of Roma and Egyptians in Albania*, 14/04/2022, <https://www.undp.org/albania/publications/national-action-plan-equality-inclusion-and-participation-roma-and-egyptians-albania> [Geraadpleegd op 06/07/2022]
- United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women), *New Law in Albania will provide low-cost housing for domestic violence survivors*, 05/03/2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2004218.html> [geraadpleegd op 30/08/2019]
- United States Department of State (USDoS), *Albania 2020 International Religious Freedom Report*, 03/2021, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/05/240282-ALBANIA-2020-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- United States Department of State (USDoS), *2018 Country Report on Human Right Practices – Albania*, 13/03/2019, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/03/ALBANIA-2018.pdf> [geraadpleegd op 14/05/2020]
- United States Department of State (USDoS), *2016 Report on International Religious Freedom – Albania*, 10/08/2016, <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2015/eur/256157.htm> [geraadpleegd op 14/06/2018]
- United States Department of State (USDoS), *2017 Report on International Religious Freedom – Albania*, 15/08/2017, <https://al.usembassy.gov/2016-international-religious-freedom-report/> [geraadpleegd op 14/05/2020]
- United States Department of State (USDoS), *2019 Country Report on Human Right Practices – Albania*, 11/03/2020, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/ALBANIA-2019-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf> [geraadpleegd op 14/05/2020]
- United States Department of State (USDoS), *Albania 2020 Human Rights Report*, 30/03/2021, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/03/ALBANIA-2020-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf> [geraadpleegd op 30/09/2021]
- United States Department of State (USDoS), *Albania 2021 Human Rights Report*, 13/04/2022, https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/02/313615_ALBANIA-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf [geraadpleegd op 29/06/2022]

United States Department of State (USDoS), *Albania International Religious Freedom Report for 2017*, <https://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm?year=2017&dliid=280874#wrapper> [geraadpleegd op 14/06/2018]

United States Department of State (USDoS), *Country Report on Terrorism 2018 - Chapter 1 – Albania*, 01/11/2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2019297.html> [geraadpleegd op 14/05/2020]

United States Department of State (USDoS), *Human Rights Report, Albania 2017*, 20/04/2018 <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dliid=277133#wrapper> [geraadpleegd op 28/05/2020]

Voice of America, *Albania Elects Top General as Country's New President*, 05/06/2022, <https://www.voanews.com/a/albania-elects-top-general-as-country-s-new-president-/6603918.html> [geraadpleegd op 29/06/2022]

XE Currency Converter [website], 28/06/2022, <https://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=3000&From=ALL&To=EUR> [geraadpleegd op 29/06/2022]